

**De interviews
van
Stichting Film en Wetenschap**

een collectie-overzicht

Mieke Lauwers

SFW-werkuitgave no.11

**Stichting Film en Wetenschap - Audiovisueel Archief
Zeeburgerkade 8, 1019 HA Amsterdam
tel. (020) 665 29 66 / fax. (020) 665 90 86**

© SFW – 1996

INHOUDSOPGAVE

Verantwoording	II
Van Mussert tot mediageschiedenis Vier decennia interviewcollectie in vogelvlucht	IV
Inventarisatie	1
Nagekomen	102
Lijst van geïnterviewden	104
Lijst van interviewers	114
Onderwerpsregister	116

VERANTWOORDING

Voor u ligt de complete inventarisatie van de interviewcollecties van Stichting Film en Wetenschap (SFW). Zij verschijnt als een onderdeel van het meerjarige Interview-onderzoeksproject van de stichting. Dat project is in 1994 van start is gegaan en moet uitmonden in conclusies omtrent de historische waarde van het bij de instelling aanwezige interviewmateriaal en in aanbevelingen over de rol die SFW zou kunnen spelen bij een meer structurele inventarisatie en gecoördineerd beheer van de mondelinge historische documentatie in Nederland. In 1995 verscheen in de serie SFW-werkuitgaven (no.8) reeds een inventarisatie van de eerste tien jaar van de collectie, zij het dat toen de keuze was gemaakt om dat gedeelte per document te beschrijven. Ditmaal zijn alle interviews opgenomen, waarbij de beschrijvingen op collectieniveau zijn gemaakt. De onderhavige werkuitgave heeft dus een geheel ander karakter dan de audiografische no.8 en is derhalve niet te beschouwen als een direct vervolg daarop.

De interviewcollectie is gestart in 1962 bij het Historisch Geluidsarchief van de Rijk-universiteit Utrecht (RUU). In 1970 werd dit in zijn geheel aan SFW overgedragen en hier is de collectie verder uitgebouwd. Eind 1996 bevat zij ruim 1100 interviews, die met meer dan 1050 personen in zo'n 1500 uur zijn afgenomen. In de inleiding wordt in grote lijnen de geschiedenis van de collectie bekeken. Voor de duidelijkheid: we spreken hier uitsluitend over 'ruwe' interviews, basismateriaal waarin niet gesneden is. Gemonteerde interviews, gemaakt voor bijvoorbeeld radio- of televisieprogramma's, waarvan in het SFW-archief eveneens een grote hoeveelheid aanwezig is, vallen dus buiten dit bestek.

Onder een collectie wordt verstaan een geheel aan interviews of interviewreeksen, ingebracht door één depotgever. Deze geeft ook zijn of haar naam aan de collectie, een gebruikelijke procedure in archieven. Zo'n collectie wordt als een hoofdcollectie beschouwd. Een depotgever kan echter op meerdere momenten interviews of interviewseries met verschillende onderwerpen in beheer hebben gegeven. Zo bracht bijvoorbeeld de documentairemaker Philo Bregstein in 1975 de ruwe interviews voor zijn film JOODS AMSTERDAM en in 1977 het materiaal voor zijn televisieproductie over de cineast Jean Rouch. En dat zijn nog maar twee van de zeven interviewseries die hij deponeerde. Al die duidelijk te onderscheiden onderwerpen van die ene depotgever zijn als subcollecties aan te merken. Deze nu zijn in de precies honderd aparte lemmata van de hiernavolgende inventarisatie beschreven. De hoofdcollecties zijn gerangschikt op alfabetische volgorde van de namen van de depotgevers. Het zijn er 54 in getal. De subcollecties hierbinnen zijn direct achter elkaar geplaatst op onderwerpsnaam, gescheiden door een ononderbroken lijn. Elke nieuwe collectienaam begint op een nieuwe pagina. Overigens is per (sub)collectie bij SFW een dossier met aanvullende informatie gevormd.

Elk lemma is volgens een vast stramien opgebouwd, waarbinnen veertien categorieën zijn onderscheiden. Tussen een aantal ervan is door middel van een witregel een fysieke scheiding aangebracht om de verschillende typen informatie overzichtelijk te maken: de namen van de geïnterviewden en de onderwerpen waarover zij spreken, produktietechnische gegevens, informatie betreffende de toegankelijkheid en contextuele gegevens. De categorieën spreken in principe voor zichzelf. De lengte van de interviews was niet altijd precies te bepalen. Een beperkte afwijking van de reële tijdsduur is dus mogelijk. In de categorie 'soort interview' wordt het onderscheid aangegeven tussen interviews die met een wetenschappelijk en met een journalistiek doel zijn gemaakt. Slechts in twee gevallen bestond onduidelijkheid over het precieze oogmerk van de interviewers. Omdat het hier echter met zekerheid geen wetenschappelijke interviews betrof, zijn zij als journalistiek aangemerkt. Het gaat om de interviews van cineast Piet van der Ham met zijn collega Otto van Neyenhoff en om de vraagg gesprekken die Leo van Rhenen hield over het leven in Utrecht tijdens de Tweede Wereldoorlog. Als de toegang tot bepaalde

interviews beperkt is dan gebeurde dat altijd op verzoek van de depotgever. In principe is dit het geval als deze nog bezig is met een promotie-onderzoek en het materiaal afschermt tot een dissertatie is geschreven. Er kunnen echter ook andere redenen zijn, waarbij de depotgever de beperking veelal contractueel heeft laten vastleggen. In de categorie Opmerkingen is contextuele informatie verwerkt. Deze bevat ten minste het concrete doel waarvoor de interviews zijn afgenomen. Andere gegevens kunnen specifieke interviewomstandigheden betreffen of bijzonderheden omtrent het onderwerp. Waar mogelijk is biografische informatie opgenomen over de geïnterviewde personen. Overigens zijn de lemmata die eerder in SFW-Werkuitgave no.8 waren opgenomen ook in de onderhavige uitgave verwerkt. Voor de inhoudelijke en biografische uitwerkingen hiervan in de categorie Opmerkingen wordt echter naar voornoemde uitgave verwezen.

De werkuitgaven van SFW zijn een neerslag van lopend onderzoek. Er bestaat dus altijd de kans dat de onderzoeker door de ontwikkelingen wordt ingehaald op het moment dat de resultaten goed en wel op tafel liggen. Dat is nu ook gebeurd. Na redactie kwamen nieuwe interviewcollecties bij SFW binnen. In één geval betrof het een belangrijke aanvulling op een al bestaande collectie. Zij is apart in het onderdeel Nagekomen opgenomen. De contextinformatie moest echter noodzakelijkerwijze zeer summier blijven. Tot slot zijn in deze uitgave drie indexen opgenomen: een lijst van interviewers, een lijst van geïnterviewden en een onderwerpsregister.

Rest mij enkele mensen te noemen die een bijdrage leverden aan de voorbereidingen van deze uitgave. Gezien het vele onderzoekswerk dat verricht moest worden, was de hulp van onze eigen bibliotheekmedewerkster Joke Vriezolk van grote waarde. Hetzelfde geldt voor de medewerksters van de IISG-bibliotheek, waarvan ik Willeke Tijssen met name wil noemen. Daarnaast waren verscheidene depotgevers zo vriendelijk om aanvullende informatie over hun collecties en/of over de door hen geïnterviewde personen te verstrekken. Ten slotte waren binnen SFW Bert Hogenkamp, Fred de Kok en Piet van Wijk op verschillende momenten bij de totstandkoming van de uitgave betrokken. Hen allen komt dank toe.

Mieke Lauwers
Amsterdam, december 1996

Van Mussert tot mediageschiedenis. Vier decennia interviewcollectie in vogelvlucht

De interviewcollectie van Stichting Film en Wetenschap (SFW) is bijna 35 jaar oud. Zij ontstond in 1962 als onderdeel van het Historisch Geluidsarchief van het Instituut voor Geschiedenis van de Rijks Universiteit Utrecht (RUU). De geschiedenis van het toenmalige universitaire geluidsarchief is direct verbonden met die van SFW omdat het in 1970 in zijn geheel, inclusief medewerkers, in de toen eveneens in Utrecht zetelende stichting werd geïncorporeerd. Samen met de gelijktijdig opgenomen erfenis van de Stichting Beeld- en Klankdocumentatie¹ vormde het hier de nieuwe afdeling Documentatie. Deze legde op haar beurt weer de basis voor de ontwikkeling van een compleet audiovisueel archief en voor de verdere groei van de interviewcollectie die tot op de dag van vandaag voortduurt. Zij bevat nu zo'n 1100 interviews. We bekijken haar geschiedenis in vogelvlucht.²

In de ontwikkeling van de interviewcollectie vallen vier stadia te onderscheiden, die min of meer parallel lopen met de vier onderscheiden decennia waarin haar bestaan zich afspeelt. Het eerste stadium wordt afgebakend door de periode dat de collectie in de jaren zestig aan de RUU werd opgebouwd. Het uitgangspunt voor de initiator van het Historisch Geluidsarchief in 1961, de hoogleraar Nieuwste Geschiedenis C.D.J. Brandt, was de vestiging van een archief van opnamen Gesproken Woord als een nieuwe bron voor de beoefening van de moderne politieke, culturele en sociaal-economische geschiedenis. Brandts voormalige student-assistent Schuursma, die voor de uitvoering van het idee was aangetrokken, zorgde in korte tijd voor de verwerving van tastbaar archiefmateriaal.³ Het eerste resultaat was het 16.000 (78-toeren) grammofonplaten en 2000 geluidsbanden tellende archief Gesproken Woord van de Nederlandse Radio Unie (NRU). Daarnaast startte hij zelf een zorgvuldig geplande interviewcollectie. De onderwerpen hiervan sloten direct aan bij de zich in die jaren zestig onder historici ontwikkelende belangstelling voor de Tweede Wereldoorlog, inclusief de aanloop en de directe gevolgen ervan. Dit resulteerde onder meer in verscheidene interviews met aanhangers van fascistische en nationaal-socialistische bewegingen in Nederland, zoals Jan Bouwman, Wouter Lutkie, Ernst Voorhoeve, Jan Teunissen en F.W. Wessels. Maar ook werd de Oostenrijkse nazi-speurder Simon Wiesenthal naar de problemen bij zijn onderzoekingen gevraagd en mensen als Hilda Verwey-Jonker en G.B.J. Hiltermann naar de beweegredenen voor hun opstelling in de discussie over de mogelijke annexatie van Duitse gebiedsdelen door Nederland direct na de oorlog. Dat het aantal interviews dat in deze periode in het geluidsarchief werd opgenomen nog gering was, had voor een groot deel te maken met de toen nog relatieve onbekendheid in Nederland met het fenomeen mondelinge geschiedschrijving of oral history, zoals het later genoemd zou worden. Het was een pionierstijd. Schuursma nam dan ook het gros van de vraaggelbesprekken zelf af, al dan niet in samenwerking met collega's en studenten van het Utrechtse geschiedenisinstituut. Aan ruim driekwart van de interviews die in die jaren in het archief terecht kwamen, had hij direct deelgenomen. Zijn belangrijkste doel was de vorming van een verzameling contemporaine getuigenissen voor later historisch onderzoek. Het zal daarom geen verwondering wekken dat bij het in deze inventarisatie gemaakte onderscheid tussen interviews met een wetenschappelijk en een journalistiek doel de verhouding tussen die twee in deze periode ruim in het voordeel van de eerste uitvalt. Van de twintig verschillende onderwerpen - als subcollecties aangeduid - waren er achttien vanuit een wetenschappelijke achtergrond benaderd.

De verhouding wetenschap en journalistiek als einddoel voor interviews zou in het volgende decennium dramatisch veranderen. En niet alleen dat. Weliswaar bleven in de tweede fase die de interviewcollectie doormaakte de uitgangspunten die Brandt ooit geformuleerd had in principe bestaan maar de uitwerking kende een aantal belangrijke accentverschuivingen. Inmiddels was het geluidsarchief onderdeel van SFW geworden en Schuursma vervulde hier nu de rol van hoofd van de afdeling Documentatie. Al snel kwam er een einde aan door het archief zelf geïnitieerde interviews. Daarentegen steeg het aantal dat van buitenaf werd gedeponeed enorm. De ruim vijftig vraaggesprekken binnen de twintig (sub)collecties uit het eerste decennium werden in de jaren zeventig aangevuld met een kleine vierhonderd interviews verdeeld over 35 onderwerpen. Een belangrijke reden hiervoor was het doordringen in Nederland van de waarde van het verzamelen van mondelinge getuigenissen als bron voor de geschiedschrijving. Het begrip oral history deed nu ook opgang. Deze ontwikkeling was, net als in Engeland, recht evenredig aan de sterk toegenomen belangstelling voor de geschiedenis van de 'gewone man', niet in de laatste plaats onder invloed van de democratiseringsbeweging in dit tijdsgewricht. En de ervaringen van gewone mensen waren nu eenmaal nauwelijks schriftelijk overgeleverd. Die veranderde invalshoek kwam niet alleen tot uiting in de wetenschappelijke bestudering van het verleden, met name in de sociale geschiedenis, maar eveneens in het journalistieke onderzoek. Het meest opvallende in de ontwikkeling van de collectie in deze periode was de verwerving van het ruwe interviewmateriaal van een groot aantal televisiedocumentaires. De onderwerpen betroffen in hoofdzaak de geschiedenis van de arbeidersbeweging en wederom de Tweede Wereldoorlog. SFW beheert daarom nu de basisinterviews die werden gemaakt voor EEN BOTERHAM MET TEVREDENHEID (Abram de Swaan, 1971), VOORWAARTS EN NIET VERGETEN (Hedda van Gennep, 1977), PORTRET VAN ANTON ADRIAAN MUSSERT (Paul Verhoeven, 1968), VASTBERADEN, MAAR SOEPEL EN MET MATE... (Henk Hofland, Hans Keller, Hans Verhagen, 1974) en GESCHIEDENIS VAN EEN PLEK (Armando, Hans Verhagen, 1978), om maar enkele voorbeelden te noemen. De eindprodukten waren monumenten uit de historie van de audiovisuele geschiedschrijving, waar met name de VPRO en de VARA het patent op leken te hebben. De jaren zeventig bleken in kwantitatief en kwalitatief opzicht een ware speeltuin voor de documentairemakers, wat Chris Vos in zijn proefschrift *Televisie en bezetting* bracht tot de kwalificatie van dit decennium als de 'Gouden Eeuw' van de historische documentaire.⁴ Oral history was een belangrijk instrument voor de documentairemakers geworden. Doordat de methode de mogelijkheid bood om allerlei soorten mensen hun verhaal te laten vertellen, kon de geschiedenis worden 'gepersonaliseerd', zoals Vos het noemt.⁵ De interviews waren op aparte geluidstapes opgenomen, wat het gemakkelijk maakte om ze in een archief onder te brengen. En bewust als zij zich waren van de historische waarde van het materiaal deden de documentaristen dat ook graag. Per documentaire was een groot aantal interviews afgenomen. Dit correspondeerde met de behoefte van de cineasten om een 'integrale geschiedschrijving' in hun produkties neer te zetten.⁶ Het verklaart tevens de grote vlucht die de interviewcollectie bij SFW in deze periode nam. Meer dan de helft van de interviews kwam uit de journalistieke hoek. Een verhouding die nooit meer gehaald zou worden.

Zo bijzonder, want zo uitgesproken, als de jaren zeventig voor de interviewcollectie waren geweest, zo diffuus waren de jaren tachtig. Niet omdat er nu zoveel minder materiaal werd gedeponeed. Bij de vierhonderd interviews in het decennium daarvoor staken de 350, verdeeld over 27 onderwerpen, van de jaren tachtig nauwelijks negatief af. Sterker, in tijd gemeten kwam er zelfs meer binnen: zo'n 550 uur tegen de vierhonderd van de jaren zeventig. Enerzijds had dit te

maken met de opnieuw veranderde verhouding tussen wetenschappelijke en journalistieke interviews. Tweederde van de (sub)collecties viel nu weer in de eerste categorie. En wetenschappers blijken gemiddeld aanzienlijk langere interviews te maken dan bijvoorbeeld documentairemakers. Daarnaast wordt het beeld enigszins vertekend door de collectie met een grote hoeveelheid interviews die de historica Nanda van der Zee afnam voor haar biografie van Jacques Presser. Meer dan 200 uur sprak zij met ruim 125 personen om het leven van de bekende historicus en schrijver in beeld te krijgen; een collectie die overigens voorlopig niet toegankelijk is. Over het algemeen echter waren de onderscheiden collecties uit deze periode veel beperkter van omvang en vooral ook naar onderwerp zeer verdeeld. Een grote lijn is moeilijk te herkennen. Wel kwamen naast kleine aanvullingen op het thema van de Tweede Wereldoorlog en dat van de arbeidersbeweging enkele nieuwe items aan de orde. Zo deponeerde de socioloog Bremer de interviews die hij voor zijn dissertatie over het naoorlogse jeugdbeleid in Nederland hield. En parallel aan de actualiteit van de kraakbeweging hadden enkele Groningse geschiedenisstudenten een reeks interviews afgenomen met representanten van deze beweging in hun stad. Het meest opvallende echter was de zichtbaar toegenomen belangstelling voor de geschiedenis van voormalige Nederlandse koloniën en/of de houding van de Nederlandse politiek hiertegenover. De historicus Jan Bank vroeg in het kader van zijn promotieonderzoek KVP-politici naar het beleid van hun partij in de Indonesiëkwestie van de jaren veertig en geschiedenisstudent Van der Vusse deed voor zijn doctoraalscriptie hetzelfde met PvdA-politici. Leo Kaan interviewde, eveneens voor een doctoraalscriptie, ARP-politici over hun Nieuw-Guineabeleid begin jaren zestig. En het interviewmateriaal van een van de weinige televisieproducties dat nog werd verworven betrof de documentaire ONS INDIË VOOR DE INDONESIËRS van Jan Bosdriesz en Gerard Soeteman uit 1983.

In de jaren tachtig was met het interview dat Ernst Radius hield met de (katholieke) filmcriticus Bob Bertina nog een nieuw thema aan de orde gekomen dat in het laatste hier te behandelen decennium pas goed zou worden uitgewerkt: de jaren negentig stonden voor een belangrijk deel in het teken van de mediageschiedenis. Inmiddels was na een grondige reorganisatie van de Utrechtse SFW de archiefpoot als zelfstandige instelling naar Amsterdam verhuisd. Nieuw élan en steeds inniger connecties met de sinds de jaren tachtig stevig gewortelde film- en televisiewetenschap aan de Nederlandse universiteiten stimuleerden ook het onderzoek van de mediageschiedenis binnen de stichting. Van de achttien (sub)collecties die in deze periode te onderscheiden zijn, valt de helft in deze categorie. Zo kwam de televisiejournalistiek van de jaren zestig bij Mirjam Prenger aan de orde en de ontwikkeling van de Nederlandse filmkritiek en de Nederlandse filmindustrie ten tijde van de Tweede Wereldoorlog in de collectie van Egbert Barten. De fotografie kwam aan bod in het interview van Herman Selier met ANP-fotograaf Gé van der Werff. Voor het eerst in jaren werden daarnaast vanuit met name de afdeling Research van SFW weer eigen initiatieven ontplooid om interviews af te nemen. Dit leidde in het kader van een welomschreven project onder leiding van Research-coördinator Bert Hogenkamp tot een serie vraaggesprekken met personen die betrokken waren bij de productie van televisie-uitzendingen voor de Zendtijd voor de Politieke Partijen van de CPN. Voorts werden interviews gehouden met ex-medewerkers van het voormalige filmproductiebedrijf en -laboratorium Triofilm en met die van Multifilm, met cineast Piet van der Ham en met dominee Overbosch, over diens bemoeienissen met het medium film binnen de Nederlandse Hervormde Kerk. En soms leverde het houden van interviews zonder dat er iets voor gedaan hoefde te worden extra materiaal op. Zo deponeerde Piet van der Ham, naar aanleiding van het gesprek dat met hem werd gehouden, een aantal

interviews die hij reeds in de jaren zeventig met zijn collega-cineast Otto van Neyenhoff, kort voor diens overlijden, had afgenomen. Overigens mag hier een enkele niet-mediahistorische collectie uit dit decennium niet onvermeld blijven. De historica Selma Leydesdorff liet tussen 1990 en 1993 haar studenten een grote hoeveelheid interviews afnemen met mensen die de watersnoodramp van 1953 hadden meegemaakt. Met zo'n 180 interviews, tezamen ruim 230 uur beslaand, werd het de grootste collectie die tot nu toe bij SFW werd gedeponeerd. Ten slotte maakte een interview met Rolf Schuurisma over zijn bemoeienissen met het geluidsarchief in de jaren zestig en begin zeventig de cirkel voorlopig rond.

Voorlopig, want een nieuw fenomeen diende zich de laatste jaren aan. Sinds eind jaren tachtig werden bij SFW verscheidene series zogeheten beeldinterviews gedeponeerd. Ze zijn om een aantal redenen niet in de huidige inventarisatie opgenomen. Lange tijd werden interviews zowel voor wetenschappelijke als journalistieke doeleinden uitsluitend op geluidsband opgenomen. Bij de eerder genoemde voor televisiedocumentaires gefilmde basisinterviews werden beeld en geluid op separate dragers vastgelegd. Terwijl veelal niet duidelijk is of het beeldmateriaal ervan bewaard is gebleven, werden de bij SFW ondergebrachte synchrone geluidstapes vanzelfsprekend als behorend tot de geluidscollectie opgevat. Met de voortgeschreden technische ontwikkelingen echter werden interviews meer en meer op videoband opgenomen, op de uitzendnorm Betacam of anderszins. Een bekend voorbeeld is het wereldwijde interviewproject met overlevenden van de holocaust, dat enkele jaren geleden op initiatief van de Amerikaanse cineast Steven Spielberg werd gestart. Op video zijn beeld en geluid niet meer van elkaar te scheiden. Vandaar dat bij ruwe interviews die op deze wijze zijn vastgelegd de benaming beeldinterviews past. Bij SFW zijn inmiddels meer dan 100 van deze interviews, in zo'n tien (sub)collecties, op naar schatting 250 tot 300 videobanden ondergebracht. Zo deponerde de gewezen televisiejournalist Hans Jacobs onder meer de in het kader van de door hem opgerichte Stichting Tijdsbeeld gehouden interviewseries over de wederwaardigheden van de Nederlandse koopvaardijvloot tijdens de Tweede Wereldoorlog en over de verwickelingen rond de mobilisatie van het Nederlandse leger in 1939. Zijn doel was de verhalen van de geïnterviewde personen voor later gebruik door onderzoekers of televisieproducenten vast te leggen. De documentairemakers Frans Glissenaar en Jan Bosdriesz had een directer doel voor ogen gestaan toen zij 53 interviews op 162 Betacambanden naar SFW brachten: zij hadden (een deel van) het materiaal verwerkt in hun televisieproductie VOORHEEN NEDERLANDS-INDIË (AVRO, 1994-95). Hetzelfde gold voor Jaap Vermeer en de beeldinterviews voor zijn documentaire DE OPTIMISTEN (IKON, 1991), over Indische Nederlanders in Japanse krijgsgevangenschap die in Nagasaki zaten toen daar op 8 augustus 1945 de atoombom viel. Ondanks de voor de hand liggende overeenkomsten tussen de bij de stichting ondergebrachte collectie interviews op geluidsband en de beeldinterviews zijn er echter ook belangrijke verschillen aan te wijzen. De laatste vereisen letterlijk en figuurlijk een andere kijk op het materiaal. De historicus David W. Ellwood wees er al in 1980 op dat de subjectiviteit van de vertelde verhalen - altijd al een heet hangijzer in de discussies over oral history - in de beeldinterviews anders en veel beter zichtbaar werd dan bij de traditionele dragers van interviewmateriaal het geval kon zijn. In zijn ogen overheersten de visuele aspecten zodanig dat zij in belangrijke mate de aandacht van het vertelde naar de spreker zelf verlegden: 'They highlight personality and convey the full language of individual memory and expression: the gestures, the movements, the way of speaking, the relationship with immediate surroundings.'⁷ Hij hekelde in het begin van die jaren tachtig de koudwatervrees van de beoefenaren van oral history voor het gebruik van de beeldende component van de methode. Vandaag de dag zal dit verwijt nauwelijks

meer gelden. Steeds vaker worden interviews met de videocamera geregistreerd. Een belangrijk argument om dat niet te doen, zijn eenvoudigweg de extra kosten die het met zich meebrengt. Wat echter nog wel geldt is de geringe aandacht die de bijzondere implicaties van beeldinterviews in de reflectie op de oral history methode krijgt. Moet bijvoorbeeld de nadruk in de bestudering ervan niet meer in de richting van de mediageschiedenis opschuiven? Gericht onderzoek ernaar lijkt geen overbodige luxe. Dat zou tevens de inventarisatie van het materiaal ten goede kunnen komen. Al was het maar de beantwoording van de vraag of en in hoeverre het nuttig is om bepaalde aspecten die het beeld toevoegt aan het verhaal en de context waarin dit tot stand kwam bij de beschrijving in aanmerking te nemen. Deze onduidelijkheden zijn een belangrijke reden geweest om de beeldinterviews hier nog niet op te nemen. In een later stadium zal er apart aandacht aan worden besteed.

35 Jaar interviewcollectie bij SFW heeft een breed spectrum aan soorten interviews en onderwerpen opgeleverd. De intensieve wisselwerking tussen de stichting en de vigerende belangstellingsferen in de wetenschappelijke en journalistieke wereld was een belangrijke motor hiervoor. Dit gold zowel in tijden van relatief veel 'eigen' interviews als in die waarin de acquisitie van buiten de voorrang had. Niettemin zijn er ook thema's die in bepaalde perioden in die buitenwereld in de schijnwerpers stonden maar waarvan in de collectie van SFW nauwelijks de weerslag te vinden is. Een duidelijk voorbeeld is de bijna totale afwezigheid van onderwerpen betreffende de vrouwen- en de homobeweging, die met name in de jaren zeventig in het brandpunt van de belangstelling kwamen te staan. Gek is dit echter niet. Het waren bij uitstek bewegingen die hun bestaansrecht zwaar moesten bevechten en van de weeromstuit op verscheidene (deel)terreinen hun eigen instituties creëerden, waaronder archieven en documentatiecentra. Veel interviewmateriaal werd dan ook daar ondergebracht. Bij SFW hadden de verschillende archivariissen die in de loop van de tijd de verwerving van interviews onder hun hoede hadden ook altijd een eigen verantwoordelijkheid. Zij drukten hun stempel op de uitbreiding van de collectie. Maar niet alleen de archivariissen. De recente nadruk op de mediageschiedenis is het gevolg van het bestaan van de afdeling Research bij de huidige stichting. Deze is er op gericht om met eigen onderzoek de ontwikkelingen in de mediageschiedenis in Nederland te ondersteunen. SFW wordt nu als zelfstandige instelling opgeheven. De voorliggende werkuitgave is de laatste van de stichting. Maar het houdt niet op. De fusie tussen SFW, het Filmarchief van de Rijksvoorlichtingsdienst, het Omroepmuseum en de Stichting AVAC, om te komen tot het Nationaal Audiovisueel Archief, zal nieuwe mogelijkheden brengen. Meer interviews van de andere instellingen zullen de collectie aanvullen. En het geplande Mediaresearchcentrum binnen de nieuwe constellatie zal de publikaties voortzetten, zij het natuurlijk onder een andere naam. Werkuitgaven zijn de neerslag van lopend onderzoek. Veel zal nog volgen.

J.Th.M. BANK*Indonesiëpolitiek*

Geïnterviewde(n): Drs. J.M. Aarden, jhr. mr. M. van der Goes van Naters, mr. Th.M.J. de Graaf
Aantal personen: 3
Onderwerp: Indonesiëbeleid, KVP, PvdA

Interviewer: Jan Bank
Aantal interviews: 3
Lengte: 5 uur
Produktiedatum: oktober 1976
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: J.Th.M. Bank
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews zijn gehouden ten behoeve van de dissertatie van J. Bank, *Katholieken en de Indonesische Revolutie*, Baarn: Ambo, 1983. Zij behandelen het Indonesiëbeleid van de Nederlandse regering en in het bijzonder de houding van de KVP in deze. Met de toenmalige fractieleider van de PvdA Van der Goes van Naters wordt gesproken over de verhouding tussen de PvdA- en de KVP-fractie inzake de Indonesische kwestie. De Graaf, Indonesië-specialist van de KVP-fractie eind jaren veertig, wordt gevraagd naar de ontwikkeling van het Indonesië-standpunt binnen de fractie. Met Van Aarden, secretaris van het Centrum voor Staatskundige Vorming in de onderhavige periode, spreekt Bank onder meer over de verhouding van dit wetenschappelijk instituut van de KVP tot partijtop en fractie en over het Indonesiëbeleid van de fractie en de invloed daarvan op de partij.

EGBERT BARTEN*Filmindustrie*

- Geïnterviewde(n):* H.N.J. Beekman, F.P. van den Berg, B.J. Bertina, Fred Bredschneyder, Joop van Essen, Piet van der Ham, A.C.J. Holla (2x), mw. Hornecker, mr. J. Huijts, Frits Kahlenberg, Jan Koelinga (2x), B.J.I. Kok, A.W.H. Kommer, Anton Koolhaas, Simon Koster, Lou Lichtveld (2x), R.J. Meijer (3x), E. van Moerkerken, Th.E. van Putten (2x), Gerard Saan, mr. Henrik Scholte (3x), B.P. Wijnberg (2x).
- Aantal personen:* 22
- Onderwerp:* filmkritiek 1923-45, Nederlandse filmindustrie tijdens Tweede Wereldoorlog
- Interviewer(s):* Egbert Barten, Jan Pet, Mette Peters, Aad van der Struis
- Aantal interviews:* 31
- Lengte:* 34 uur
- Produktiedatum:* 1987-1993
- Soort interview(s):* wetenschappelijk
- Drager:* 4 geluidsbanden + 30 cassettebanden
- Aanbieder:* E. Barten
- Status:* in beheer
- Toegankelijkheid:* beperkt
- Transcriptie:* van Kok, Koster en Huijts volledig; rest geen
- Opmerkingen:* De interviews met Bertina, Bredschneyder, Van der Ham, Huijts, Kok, Koolhaas, Koster, Lichtveld en Scholte zijn gehouden t.b.v. Bartens onderzoek naar de Nederlandse filmkritiek van 1923-45. Over dit onderwerp schreef Barten *Schrijven voor de prullenmand? Een geschiedenis van de Nederlandse filmkritiek (1923-1945)*, Amsterdam (doctoraalscriptie Contemporaine Geschiedenis, VU), 1987. De scriptie is in de SFW-bibliotheek aanwezig. De overige interviews dienden zijn onderzoek naar de Nederlandse filmindustrie ten tijde van de Duitse bezetting.
- Beekman was medewerker van Nederland Film, het filmproductiebedrijf dat in 1941 werd opgericht door Egbert van Putten, met onder meer de steun van het Departement van Volksvoorlichting (DVK).
  - Van den Berg was medewerker van de filmdistributiemaatschappijen Odeon en Centrafilm, respectievelijk van 1939-1945 en 1945-1975.
  - Bertina (geb. 1914) was filmcriticus, na 1945 verbonden aan onder meer het tijdschrift *Filmforum* en *de Volkskrant* (zie ook elders in deze werkuitgave onder Ernst Radius).
  - Bredschneyder (geb. 1927) was in de jaren vijftig filmcriticus van *De Tijd*, daarna filmmedewerker van de KRO.
  - Van Essen was medewerker bij Nederland Film en na de Tweede Wereldoorlog bij Mirror Film.

- Van der Ham (geb. 1910) was onder meer filmjournalist voor dagbladen als *De Tijd* en *De Maasbode* en filmtijdschriften als *Filmfront* en *Filmforum* (zie ook elders in deze werkuitgave onder Stichting Film en Wetenschap, Amsterdam).
- Holla was medewerker van Nederland Film.
- mw. Hornecker was de dochter van de cineast Rudi Hornecker.
- Huijts (1897-1995) was in het interbellum werkzaam bij de *NRC*, waar hij naast zijn gewone buitenlandredacteurschap meewerkte aan de verzorging van de filmrubriek na de dood van filmcriticus Graadt van Roggen in 1933. Hij was tevens voorzitter van de Filmliga Rotterdam. Tijdens de oorlog was hij hoofdredacteur van de *NRC* (zie SFW-werkuitgave no.8).
- Kahlenberg (1916-1996) was een van de oprichters van de De ondergedoken Camera.
- Koelinga (1906-1992), ondertekenenaar van het manifest van de Filmliga en maker van onder meer *DE STEEG* (1932), bewoog zich eind jaren '30 in de richting van de NSB. Hij werkte als cameraman mee aan de nationaal-socialistische propagandaserie *WATEEN TIJD* en was medewerker bij Nederland Film (zie ook SFW-werkuitgave no.9).
- Kok (1921-1989) was hoofdredacteur van het illegale blad *Filmbulletin. Uitgave voor filmvrienden in Nederland*, dat van 1943 tot 1945 verscheen. Na de oorlog werd het onder dezelfde redactie voortgezet als *Filmwereld. Uitgave van filminstituut Studio*.
- Kommer, cineast, had zich aangesloten bij de NSB en maakte voor die partij verscheidene Jeugdstormfilms. Na de oorlog zette hij filmstudio Bob Kommer Producties op.
- Koolhaas (1912-1992) was in de jaren dertig filmcriticus van *NRC* en na de oorlog van onder meer *Filmforum* en *De Groene Amsterdammer*. Hij maakte ook zelf enkele films en was van 1968 tot 1978 directeur van de Nederlandse Filmacademie. Tevens was hij een bekend literator en scenarist.
- Koster (1900-1989) was film- en theatercriticus van de *NRC* in de jaren dertig. Na de oorlog werd hij hoofdredacteur van het *Haarlems Dagblad*.
- Lichtveld (1903-1996) was vóór de oorlog filmcriticus voor de *De Gemeenschap*, componist en als muzikaal adviseur actief betrokken bij de Filmliga. Tijdens de bezetting was hij enige tijd redacteur van het illegale blad *De Vrije Kunstenaar* en vervulde een rol bij de oprichting van de Federatie van Beroepsverenigingen van Kunstenaars en daarbinnen de Vakgroep Cineasten. Als schrijver opereerde hij onder het pseudoniem Albert Helman (zie ook elders in deze werkuitgave onder Annemieke Kaan).
- Meijer, cineast, was onder meer werkzaam bij Nederland Film.
- Van Moerkerken (1916-1995), psycholoog, schrijver, filmer en fotograaf (zie ook SFW-werkuitgave no.9), deed in 1942 het camerawerk voor *WIE GAAT MEE*, de muziekfilm van Nederland Film.
- Van Putten (1899-1996) was tijdens de oorlogsjaren de NSB-directeur van

Nederland Film.

- Saan (geb. 1913) was geluidstechnicus bij Nederland Film.
- Scholte (1903-1988) was in het interbellum film- en theatercriticus bij *De Groene Amsterdammer* en de *NRC*. In 1927 nam hij het initiatief voor de oprichting van de Filmliga en werd hoofdredacteur van het gelijknamige blad. In 1942 werd hij perschef van Nederland Film en werkte binnen dit bedrijf mee aan de productie *WIE GAAT MEE*.
- Wijnberg (geb. 1915) was medewerker van Multifilm sinds begin jaren '40 (zie ook elders in deze werkgave).

De meeste interviews zijn door Barten alleen afgenomen. Het interview met Koelinga van 15/1/90 echter maakte hij samen met Jan Pet en het tweede gesprek met Holla (20/7/93) met Mette Peters. Het andere interview met Koelinga werd gemaakt door Aad van der Struis (Gemeentearchief Rotterdam). Bij het eerste interview met Wijnberg (23/1/90) waren tevens Jan de Vaal en Henk de Smidt aanwezig. Verscheidene interviews zijn telefonisch afgenomen.

SALVADOR BLOEMGARTEN*Henri Polak*

Geïnterviewde(n): Louis Asscher, mr. Bierenbroodspot en mw. Bierenbroodspot-Heijermans, Sal Broekman, dhr. en mw. F. Degen, dr. Willem Drees, Fred von Eugen, Suze Frank, Simon Gosselaar, Jo Juda, Nap de Klijn, mw. B. Koster-Barnstein, Sal. Goudeket, Ies Mug, Aaron de Pauw, mw. van de Pol, dhr. en mw. B. van Praag, A. van Santen, mw. A. Suurhoff-Voorzanger, Sal van Velzen, Arie Visser, Joop Zwart (2x)

Aantal personen: 24

Onderwerp: Henri Polak

Interviewer(s): Salvador Bloemgarten

Aantal interviews: 22

Lengte: 18 uur

Produktiedatum: 1976

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 14 geluidsbanden

Aanbieder: S. Bloemgarten

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews werden gehouden t.b.v. Bloemgartens promotie-onderzoek naar Henri Polak (1868-1943), politicus en een van de meest prominente leiders van de Nederlandse arbeidersbeweging. Dit mondde uit in zijn biografische dissertatie (UvA) *Henri Polak. Sociaal democraat 1868-1943*, Den Haag: SDU, 1993. Zowel in de biografie als in de gesprekken ligt de nadruk op Polaks publieke functies. De geïnterviewden spreken vanuit de verschillende relaties die zij met Polak hadden.

Na als diamantbewerker onder invloed te zijn gekomen van het socialisme via de Engelse Fabian Society en de Nederlandse socialist Frank van der Goes, trad Polak in 1890 toe tot de Sociaal-Democratische Bond (SDB) van Ferdinand Domela Nieuwenhuis. In 1894 richtte hij samen met onder meer Pieter Jelles Troelstra de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SDAP) op, waarvoor hij in 1902 het eerste socialistische gemeenteraadslid van Amsterdam zou worden. Eveneens in 1894 stichtte hij de Algemene Nederlandse Diamantbewerkers Bond (ANDB), waarvan hij 45 jaar lang de voorzitter was. In 1906 nam hij het initiatief tot de oprichting van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen (NVV). Daarnaast zette hij zich in voor de 'culturele verheffing van de arbeidersklasse' en ontplooipte vele activiteiten op het terrein

van de journalistiek. In 1913 werd hij lid van de Eerste Kamer. Vanaf de jaren twintig concentreerde hij zich meer en meer op de positie van de Amsterdamse diamantbewerders, de groep die hem het meest na stond en die in die periode in economisch slechte omstandigheden geraakte. Na de inval van de Duitsers in 1940 werd hij gevangen genomen en in '42 onverwacht vrijgelaten. Hij stierf in 1943 aan een longontsteking.

JAN BOSDRIESZ*Indonesië*

- Geïnterviewde(n):* R. Abdulghani, dhr. Behr, dhr. Betanben, mw. Boon, dhr. Busono, sir Christison, dhr. Colson, dhr. Dancey, prof. J.A.A. van Doorn, mw. van Gessel, prof. Gho, dhr. van Heekeren, dhr. Jacquet, dhr. Jalhay, mw. van Kamp, dhr. Kaneka, dhr. Koets, mr. Adam Malik, dhr. Mellema, dhr. Messing, dhr. Nishijima, dhr. Nistelrooy, R. Ogden, dhr. Parinussa, dhr. van der Plas, dhr. van de Poll, dhr. van Santen, dhr. en mw. Siebenhaar-Scholte, dhr. Sisselaar, S. Situmorang, dhr. Smit, dhr. Staas, dhr. Titarsolei, dhr. Tsuchiya, dhr. van de Velde, dhr. Vermeulen, gen. R. Westerling (3x), dhr. Zwaan
- Aantal personen:* 39
- Onderwerp:* Nederlands-Indië/Indonesië 1940-1950
- Interviewer(s):* Jan Bosdriesz en Gerard Soeteman
- Aantal interviews:* 42
- Lengte:* 40 uur
- Produktiedatum:* 1983-84
- Soort interview(s):* journalistiek
- Drager:* 120 geluidsbanden
- Aanbieder:* J. Bosdriesz
- Status:* in beheer
- Toegankelijkheid:* t.b.v. onderzoek
- Transcriptie:* volledig van: Abdulghani, Behr, mw. Boon, Busono, Christison, Dancey, van Doorn, van Heekeren, Jacquet, Jalhay, Koets, Malik, Ogden, Parinussa, Siebenhaar, Sisselaar, Situmorang, Westerling en Zwaan.
Van de overige interviews geen transcripties.
- Opmerkingen:* De interviews zijn gehouden t.b.v. Bosdriesz' (16mm) film ONS INDIË VOOR DE INDONESIËRS, in november en december 1984 door de NOS als televisieserie uitgezonden in vijf delen van een uur. Gerard Soeteman spreekt het commentaar.
Film en interviews bestrijken de jaren 1940-50 maar de nadruk ligt op de periode van de Tweede Wereldoorlog en het eerste jaar daarna. De makers proberen zo de beslissende ontwikkelingen in de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd in beeld te krijgen. De geïnterviewden vertellen over hun respectieve posities en ervaringen in Nederlands-Indië respectievelijk Indonesië in die periode. Het betreft officieren van het Britse en Brits-Indische leger, vertegenwoordigers van het Indonesisch nationalisme, officieren en gewone militairen van het Nederlandse leger of het KNIL, Nederlandse bestuursambtenaren, Indische Nederlanders in

hun dagelijks leven en enkele Japanners die een rol speelden tijdens de bezetting. De onderwerpen bewegen zich veelal rond de belangrijkste gebeurtenissen en personen uit de onderhavige periode: de inval van de Japanners in 1942; de (dubbelzinnige) houding van de Indonesische nationalistten ten opzichte van de Japanners; het bestuursvacuüm tijdens de bezetting; de internering van Nederlanders in kampen; de capitulatie van Japan; de proclamatie van de Indonesische republiek; het gezagsvacuüm direct na de oorlog; de rol van de Britten en het Brits-Indische leger; de rol van het Nederlandse leger en het KNIL; de chaos in de 'bersiaptijd'; de federalisten versus de nationalistten; de strijd van de nationalistten voor onafhankelijkheid en het gelijktijdige diplomatieke overleg; de politionele acties; de coup van Westerling na de soevereiniteitsoverdracht. Enkele personen die regelmatig onderwerp van gesprek zijn: Hatta, Soekarno, Van Mook, Spoor en Westerling.

De interviews met Kaneko, Nishijima en Tsuchiya zijn in het Japans gehouden; de interviews met Behr, Christison en Dancey in het Engels. Verscheidene geïnterviewden publiceerden hun ervaringen ook in boekvorm, onder meer: Behr, Jacquet, Westerling, Van Doorn en Van Heekeren.

ESTHER BOUKEMA*Grafische vormgeving*

Geïnterviewde(n): Cyprian Koscielniak, 8 studenten grafische vormgeving
Aantal personen: 9
Onderwerp: grafische vormgeving, beroepsmotivatie

Interviewer(s): Esther Boukema, Assi Kootstra
Aantal interviews: 2
Lengte: 3 uur 45 min
Produktiedatum: 1988
Soort interview(s): journalistiek

Drager: 3 cassettebanden
Aanbieder: E. Boukema (Hogeschool voor de Kunsten, Utrecht)
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: In het interview met de van oorsprong Poolse grafisch ontwerper Koscielniak wordt gesproken over de karakteristieken van een goed affiche, de functie van de poster, de relatie affiche - maatschappij, de relatie affiche - kunst, het belang van het ontwikkelen van een eigen stijl en het werk van Koscielniak zelf. Boukema hield het gesprek ten behoeve van haar afstudeerscriptie voor de Hogeschool voor de Kunsten te Utrecht. Het gesprek werd in het Engels gehouden.

Het gesprek van Boukema en Kootstra met een achttal (anonieme) eind-examenstudenten grafische vormgeving gaat over de motivatie voor en ambities in hun vak. Het was bedoeld voor een publikatie in de vorm van een (eindexamen)krant van de Hogeschool.

PHILO BREGSTEIN*Joods Amsterdam*

Geïnterviewde(n): Emmanuel en mw. Aalsvel, Maurits Allegro, Eddy van Amerongen, Lodewijk Asscher, Clara Asscher-Pinkhof, mw. T. Asser en mr. Asser, Barend Bril, Gerrit Brugmans, Rosa de Bruijn-Cohen, dr. Werner Cahn, Jo Cosman, Salomon Diamant, Barend Drukach, C. Ederstein, Joop Emmerik, Simon Emmering, dhr. A. en mw. Frankfurter, Mozes H. Gans, Simon Gosselaar, Hartog Goubitz, Lex Goudsmit, prof. dr. J.J. Groen, Ruben Groen, H.P. Hauser, Hermine Heijermans, Salko Herzberger (2x), mr. Abel J. Herzberg (2x), W. de Hond, Henri I. Isaac, Jo Juda, Eduard C. Keizer, prof. dr. Isaac Kisch, Barend Kroonenberg, Lou Lap (2x), ir. A. de Leeuw en Mirjan de Leeuw-Gerzon, Mozes de Leeuw, Marius G. Levenbach, Isaac Lipschitz, Barend Luza, Wilhelmina B. Meijer-Biet, David Mindlin, M. Mossel, Max Nabarro, Aron de Pauw, Aron Peereboom, Ben Polak, Karel Polak, Sylvain A. Poons, Rosine van Praag, J. Rabbie, dr. Max Reisel, dr. Carel Reijnders, David Ricardo, Leen Rimini (+ vrienden), Jan de Ronde, Abraham S. Rijxman, dr. Ben Sajet, Max van Saxen, Dick Schallies, J.M. Schilo, Bob Scholte, Jacob Soetendorp, Nathan Stodel, prof. dr. Ben Sijes, Max Louis Terveen, mr. Bernard van Tijn, Aaron Vaz Diaz, Joop Voet, Sal Waas, Liesbeth van Weezel

Aantal personen: 73

Onderwerp: Joods Amsterdam van 1900 tot 1940

Interviewer: Philo Bregstein

Aantal interviews: 72

Lengte: 75 uur

Produktiedatum: april-september 1975, juni-november 1977

Soort interview: journalistiek

Drager: 33 DAT-banden

Aanbieder: Ph. Bregstein

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: volledig van Aalsvel, Allegro, Asscher, Herzberger, De Leeuw, Ricardo, Rimini, Vaz Diaz, Voet; van de rest samenvattingen.

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt voor Bregsteins film OP ZOEK NAAR JOODS AMSTERDAM, tot stand gekomen op initiatief van de gemeente Amsterdam ter gelegenheid van de viering van het zevenhonderdjarig bestaan van de stad. Film en interviews behandelen joods Amsterdam tot 1940. De film beleefde zijn première op 29 december 1975 te Amsterdam. Hij werd tevens

op televisie uitgezonden door de NCRV op 8 februari 1976. Een deel van de research werd gedaan door Salvador Bloemgarten, die tevens met Bregstein aan het scenario werkte. De film werd geproduceerd door Jan Vrijman Cineproductie.

De integrale filmtekst is later gepubliceerd in het boekje *Op zoek naar Joods Amsterdam / film van Philo Bregstein*, Amsterdam: Meulenhoff (filmteksten), 1981 (gedeeltelijk eerder verschenen in *Parool* en *Skoop*). Achterin (pp.59-76) is een dagboek opgenomen dat Bregstein bijhield m.b.t. de voorbereidingen en de produktie van de film.

Uitgebreider werden fragmenten uit de interviews verwerkt in *Herinneringen aan Joods Amsterdam* / samengesteld door Philo Bregstein en Salvador Bloemgarten, Amsterdam: De Bezige Bij, 1978 (340 pp). Hiervoor werden in 1977 nog enkele aanvullende interviews gehouden. In het boek is een lijst 'vertellers' opgenomen, evenals een lijst met biografische aantekeningen betreffende de geïnterviewden. Het boek is aanwezig bij SFW.

PHILO BREGSTEIN

Otto Klemperer

Geïnterviewde(n): Otto Klemperer, Lotte Klemperer, Katia Mann

Aantal personen: 3

Onderwerp: Otto Klemperer

Interviewer: Philo Bregstein

Aantal interviews: 7

Lengte: 6 uur

Produktiedatum: april 1971

Soort interview: journalistiek

Drager: 13 geluidsbanden

Aanbieder: Ph. Bregstein

Status: depotstelling

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De gesprekken zijn gehouden ten behoeve van Bregsteins film OTTO KLEMPERER'S JOURNEY THROUGH HIS TIMES (1973, 95 min.). Hij maakte de film voor R.M. Productions (München) over de (van oorsprong) Duitse dirigent Otto Klemperer (1885-1973). Behalve van het leven van Klemperer wordt erin een beeld van het muziekklimaat in Duitsland aan het begin van de 20ste eeuw geschetst, waaronder de invloed van Mahler, Bruckner,

Schönberg en Strawinsky. Vooral Klemperers bijzondere, moderne opera-ensceneringen trokken de aandacht. Hij moest in 1933 Duitsland verlaten en emigreerde naar de Verenigde Staten. Na de oorlog vestigde hij zich in Zürich. Het commentaar bij de film wordt voor een belangrijk deel door de dirigent zelf gesproken, samengesteld uit de interviews. Tevens komt, naast anderen, zijn dochter Lotte aan het woord. Katia Mann, de weduwe van Thomas Mann, is niet in de film vertegenwoordigd. De productie is in elk geval uitgezonden door de Duitse televisie (ARD) onder de titel OTTO KLEMPERERS LANGE REISE, d.d. 19 mei 1985, waarvan bij SFW een open-netregistratie aanwezig is.

Overigens maakte Bregstein in 1971 tevens een aparte film over de repetities voor en de uitvoering van het laatste concert dat Klemperer dirigeerde in september van dat jaar, onder de titel OTTO KLEMPERER IN REHEARSAL AND CONCERT (54 min.)

PHILO BREGSTEIN

Pier Paolo Pasolini

Geïnterviewde(n): Bernardo Bertolucci, Laura Betti, Maria-Antonietta Macciocchi, Alberto Moravio

Aantal personen: 4

Onderwerp: Pier Paolo Pasolini

Interviewer: Philo Bregstein

Aantal interviews: 4

Lengte: 4 uur

Produktiedatum: 1981

Soort interview: journalistiek

Drager: 11 geluidsbanden

Aanbieder: Ph. Bregstein

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews werden gehouden t.b.v. van Bregsteins documentaire WIE DE WAARHEID ZEGT MOET DOOD over de in 1975 vermoorde Italiaanse filmregisseur en dichter Pier Paolo Pasolini (geb. 1922). Hij werd door de VARA uitgezonden op 31 augustus 1981 (55'). Voor de productie waren Frank Diamand en Harry Prins verantwoordelijk. De film is in Engeland als koopvideo uitgebracht (Argos Films/British Film Institute) onder de titel WHOEVER SAYS THE TRUTH SHALL DIE. A FILM ABOUT PIER PAOLO PASOLINI, welke bij SFW te consulteren is. De

documentaire wil niet zozeer een biografie van Pasolini zijn maar behandelt enkele thema's die meer doen begrijpen van de achtergronden van zijn leven, werk en dood: zijn dichterschap, homoseksualiteit, lidmaatschap van de Italiaanse communistische partij (PCI), de relatie tot zijn familie en de vorm en thema's van zijn films.

Bertolucci, filmregisseur, zette bij Pasolini zijn eerste schreden op het pad van het filmvak.

Betti figureerde als actrice in een aantal van Pasolini's films. Ze leest tevens enkele fragmenten uit zijn poëzie voor.

Macciocchi, schrijfster, was enige tijd redactrice van het weekblad van de PCI, waarin Pasolini op haar verzoek columns schreef. Deze gingen voornamelijk over seksualiteit, geloof en andere zaken 'voorbij' het rationele, zulks tot groot ongenoegen van de partijleiding.

Moravia, de bekende Italiaanse schrijver, was hecht bevriend met Pasolini.

De interviews met Bertolucci, Betti en Moravia worden in het Italiaans gehouden; het interview met Macciocchi in het Frans.

PHILO BREGSTEIN

Jacques Presser

Geïnterviewde(n): Prof. dr. J.J. Presser

Aantal personen: 1

Onderwerp: Leven en werk van Presser

Interviewer(s): Philo Bregstein

Aantal interviews: 7

Lengte: 8 uur 30 min.

Produktiedatum: december 1969 - maart 1970

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 6 geluidsbanden

Aanbieder: Ph. Bregstein

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: volledig

Opmerkingen: De interviews met de historicus en schrijver Jacques Presser (1899-1970) zijn in de eerste plaats gemaakt ten behoeve van de televisiefilm DINGEN DIE NIET VOORBIJGAAN, uitgezonden door de VARA op 8 mei 1970 en in een tweede, herziene en uitgebreide versie op 19 oktober 1970. Onder meer wordt gesproken over zijn jeugd, zijn keuze voor het vak geschiedenis en zijn ervaringen als jood in de bezettingstijd. Uit het interviewmateriaal stelde Bregstein

het commentaar voor de film samen. Dit filmcommentaar werd op zijn beurt weer gepubliceerd in het boekje *Dingen die niet voorbijgaan. Persoonlijk geschiedverhaal van 1900 tot vandaag* / verteld door Jacques Presser; in beeld gebracht door Philo Bregstein, Amsterdam, 1970. In 1981 werd het nogmaals uitgebracht als: *Dingen die niet voorbijgaan. Persoonlijk geschiedverhaal verteld door Jacques Presser / film van Philo Bregstein*, Amsterdam: Meulenhoff (filmteksten), 1981. Uitbreider werden de interviews verwerkt in: *Gesprekken met Jacques Presser. Gevoerd door Philo Bregstein*, Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Genneep, 1972

PHILO BREGSTEIN*Jean Rouch*

Geïnterviewde(n): Moustapha Alassane, Lam Ibrahima Dia, Oumara Ganda, Boube Gado, Michel Keita, Dioulde Laya, Djingarei Maiga, Idrissa Meiga, Tallou Mouzourane, Inoussa Ousseini, Jean Rouch, Damouré Zika

Aantal personen: 12

Onderwerp: Jean Rouch, film, Niger

Interviewer: Philo Bregstein

Aantal interviews: 14

Lengte: 10 uur

Produktiedatum: 1977

Soort interview: journalistiek

Drager: 23 geluidsbanden

Aanbieder: Ph. Bregstein

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt t.b.v. van de Bregsteins televisiefilm JEAN ROUCH EN ZIJN CAMERA (1978) over de Franse filmer en etnoloog Jean Rouch (geb. 1917), die werkt in Niger en daar met een aantal Afrikaanse vrienden een filmcollectief heeft gevormd. De film werd uitgezonden in de serie 'Beeldspraak' door de NOS op 14 maart 1978. De interviews zijn in het Frans gehouden. Rouch spreekt onder meer over zijn inzichten ten aanzien van film, het gebruik van verschillende typen camera's en over zijn werk bij het Musée de l'Homme te Parijs. Daarnaast vertelt hij aan Bregstein, terwijl zij in een auto door Niger rijden, over het land en zijn contacten ermee. Bregstein publiceerde eveneens in 1977 een interview met de cineast in *Skoop*, jrg.13, no.5 (juni/juli) 1977, pp.14-18. Ook hierin wordt over Rouch' filmwerk in Niger gesproken.

Moustapha Alassane (geb. 1942) en Oumara Ganda (1935-1980) zijn filmmakers uit Niger. De laatste speelde ook een hoofdrol in de film MOI, UN NOIR van Jean Rouch.

Inoussa Ousseini (geb. 1949) is eveneens filmmaker en medewerker van de audiovisuele afdeling van het Institut de Recherches et Sciences Humaines (IRSH) te Niamey, Niger, waarvan Rouch lange tijd het hoofd was.

Michel Keita is werkzaam bij de afdeling socio-economie van het IRSH.

Djingarei Maiga is als cameraman in dienst bij het IRSH.

Dioulde Laya is verbonden aan het Centre d'études linguistiques des traditions orales.

Boube Gado behoort tot de afdeling archeologie en prehistorie IRSH.
 Idrissa Meiga vervoert filmcrews met zijn prauw.
 Damouré Zika, Lam Ibrihama Dia en Tallou Mouzourane vormen samen met Rouch het filmcollectief DaLaRouTa. Zij vertellen over de samenwerking. Het collectief bestaat sinds de jaren veertig en Rouch maakte er onder meer de films JAGUAR, PETIT À PETIT en COCORICO mee.

PHILO BREGSTEIN

Ernst Schäublin

Geïnterviewde(n): Ernst Schäublin
Aantal personen: 1
Onderwerp: levensloop en werk van Schäublin

Interviewer: Philo Bregstein, Marline Fritzius
Aantal interviews: 7
Lengte: 8 uur 30 min.
Produktiedatum: 11-17 oktober 1975
Soort interview: journalistiek

Drager: 3 geluidsbanden
Aanbieder: Ph. Bregstein
Status: in beheer
Toegankelijkheid: beperkt
Transcriptie: geen

Opmerkingen: De opnamen met de Zwitserse boer en kunstschilder Schäublin (geb. 1895) zijn gemaakt t.b.v. Bregsteins televisieportret over diens leven en werk, getiteld BOER EN SCHILDER en uitgezonden door de NCRV op 1 september 1976. Al vroeg trok de voormalige bankemployé uit Basel zich terug in het bergdorpje Klosters om als boer te gaan leven. In zijn vrije tijd schilderde hij in totaal zo'n 15 werken. Op een enkele tentoonstelling na hield hij deze echter voor zichzelf. In het interview spreekt hij onder meer over de door hem bewonderde schilder Grünewald, de schrijvers Lev Tolstoj, Jeremias Gotthelf en Thomas Mann en de invloed die hij onderging van het boeddhisme en de geschriften van Lao-tse. Tevens vertelt hij over zijn kijk op het hectische moderne leven en over zijn eigen werk, waarin magisch-realistische, expressionistische en symbolistische trekken te herkennen zijn. Bregstein hield de interviews samen met zijn vrouw, de schilderes Marline Fritzius. In de *NCRV-Gids* van 28 aug.-3 sept. 1976 (no.35) is naar aanleiding van de uitzending een artikel opgenomen.

PHILO BREGSTEIN*Arthur van Schendel*

Geïnterviewde(n): Corinna van Schendel
Aantal personen: 1
Onderwerp: Arthur van Schendel

Interviewer: Philo Bregstein
Aantal interviews: 5
Lengte: 2 uur 30 min.
Produktiedatum: 1977
Soort interview: journalistiek

Drager: 10 geluidsbanden
Aanbieder: Ph. Bregstein
Status: in beheer
Toegankelijkheid: beperkt
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Philo Bregstein interviewde Corinna van Schendel, dochter van de schrijver Arthur van Schendel (1874-1946) t.b.v. een televisieportret van leven en werk van haar vader, onder de titel DROMEN VAN HET LEVEN, uitgezonden in de NCRV-serie 'Open Boek' op 22 augustus 1977. Ze trokken langs plaatsen waar Van Schendel woonde en schreef: Batavia, Florence, Sestri Levante en Amsterdam.

RUTGER BREMER*Jeugdbeleid*

Geïnterviewde(n): J. Barnard, H.J.H. Brentjens, H.M. Dresen-Coenders, J.R. van der Leeuw, E. Lopes Cardozo, R. Lubbers, J. Peters (2x), dhr. van Riessen, M. Schouten Voors, E. Schüttenhelm, J. Stolpers, H.D. de Vries Reilingh, V.J. Welten

Aantal personen: 14
Onderwerp: jeugd, jeugdbeleid

Interviewer(s): Rutger Bremer
Aantal interviews: 14
Lengte: 24 uur 8 min.
Produktiedatum: 1984-86
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 6 geluidsbanden
Aanbieder: R. Bremer
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews zijn gehouden t.b.v. R.J.B. Bremers dissertatie *Jeugd in opspraak. Jeugdbeleid in sociologisch retrospectief*, Enschede (Quick Service Drukkerijen) 1986. De nadruk ligt op de jaren 1945-55 en 1965-80. Het begrip massa-jeugd staat centraal. De geïnterviewden zijn of waren bestuurders, wetenschappers of beleidsmakers op het onderhavige terrein. Van de meesten zijn de biografische gegevens in een aparte lijst in het proefschrift opgenomen.

Over de interviewserie schreef Marijke Res het artikel 'Angst voor asfaltjeugd. Oral History-collectie geeft beeld van na-oorlogs jeugdbeleid', in: *GBG-Nieuws* 20 (voorjaar 1992), pp.23-27.

INGE BRINKMAN*Kraakbeweging*

Geïnterviewde(n): Johan van Berkel, Gerrit Betlem, Feitse Dijkstra, Marjan Dijman, Sibbe van der Molen, Peter Plantinga, Jan Visser. Alleen voornaam of pseudoniem: Ester, Leo, Maria (ps.), Rob, Piet K. (ps.)

Aantal personen: 12

Onderwerp: Kraakbeweging Groningen

Interviewer(s): Inge Brinkman, Karen Faber, Wendy Schutte, Siebrand Vos

Aantal interviews: 12

Lengte: 20 uur

Produktiedatum: 1987

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 18 cassettebanden

Aanbieder: I. Brinkman

Status: depotstelling

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: Van Berkel, Betlem, Van der Molen en Visser volledig; rest samenvatting

Opmerkingen: In het kader van het keuzevak Interview II voor studenten geschiedenis aan de Rijks Universiteit Groningen (RUG) hielden de interviewers gesprekken met mensen die tussen 1977 en 1987 actief waren in de Groningse kraakbeweging. Nadruk wordt gelegd op de persoonlijke ervaringen van de individuele krakers, de houding van de kraakbeweging tegenover (officiele) instanties en organisaties en de verhoudingen binnen de kraakbeweging zelf. Enkele personen gaven er de voorkeur aan niet onder hun eigen of hun volledige naam voor de microfoon te verschijnen.

Het onderzoek resulteerde in een uitgebreid verslag, getiteld: *Kraken in Groningen 1977-1987*. Hierin zijn tevens de transcripties, respectievelijk samenvattingen opgenomen, alsmede een historisch overzicht van de Groningse kraakbeweging en een korte literatuurlijst. Het verslag is bij SFW aanwezig.

ALBERT BROUWERS*Rooms-katholicisme*

Geïnterviewde(n): Dr. M.A.M. Klompé, mr. J.M.A.H. Luns
Aantal personen: 2
Onderwerp: Rooms-katholicisme in Nederland, KVP

Interviewer: Albert Brouwers
Aantal interviews: 2
Lengte: 2 uur 27 min.
Produktiedatum: 18 en 22 januari 1985
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 1 geluidsband
Aanbieder: A. Brouwers
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews met Marga Klompé (1912-1986) en Joseph Luns (geb. 1911) zijn gehouden ten behoeve van een doctoraalscriptie geschiedenis (RUU) m.b.t. rooms-katholicisme en KVP-politiek in Nederland. Klompé werd eind jaren veertig lid van de Tweede Kamer voor de KVP en bekleedde daarnaast verscheidene internationale functies. In de jaren vijftig en zestig was zij minister - de eerste vrouwelijke in Nederland - van Maatschappelijk Werk, respectievelijk CRM in verscheidene kabinetten. Later ontplooidde zij vele activiteiten de kerkelijke vredesbewegingen. De KVP-er Luns bekleedde vanaf 1956 tot en met 1971 onafgebroken het ministerschap voor Buitenlandse Zaken. In 1972 werd hij secretaris-generaal van de NAVO. Kort daarop trad hij uit de KVP.

PETER DAVIDSE*Werldfederalisme*

Geïnterviewde(n): Bob Gaff, Boger Garves, P. Haas, Ferdinand Holzhaus, Gerrit Huizer, Chris van Huijzen, H.H. Jungeling, Theo Knecht, John Logue, Everett Millard, W. van Monsjou, Owen Nelson, mw. Noteboom, Frank van Ree, D. van Sabbe, Charlotte Waterlow, Leon Wecke

Aantal personen: 17

Onderwerp: Werldfederalisme

Interviewer(s): Peter Davidse

Aantal interviews: 17

Lengte: 32 uur 30 min

Produktiedatum: 1992-95

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 27 cassettebanden

Aanbieder: P. Davidse

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: Davidse, ontwikkelingseconoom en werldfederalist, spreekt met Nederlandse, Amerikaanse (Gaff, Garves, Millard, Logue en Nelson) en Engelse (Waterlow) vertegenwoordigers van de Werld Federalisten Beweging (WFB) over deze beweging in het algemeen en de lokale secties in het bijzonder. Aan de orde komen de persoonlijke achtergronden van de onderscheiden personen, hun kennismaking met het werldfederalisme en hun activiteiten daarbinnen.

De WFB ontstond kort na de oorlog in 1946 en streeft naar de totstandkoming van een federale wereldregering op basis van een internationale rechtsorde, uitgerust met bevoegdheden ter handhaving van internationale vrede en veiligheid. Op het niveau van de nationale staten zou een algemeen ontwapening moeten plaatsvinden, uitgezonderd een minimale macht om de binnenlandse orde te handhaven. De werldfederalisten hebben altijd de Verenigde Naties als instrument voor hun streven gezien.

PAUL DENEKAMP*SDAP*

Geïnterviewde(n): H.J. Baarscher, Hans Bovenkerk, C. Buurman en mw. Buurman-Broekma (2x), Jo de la Court, Joop van der Ent (2x), M. van der Goes van Naters, Toon Herfst, Wim Klinkenberg, Lena Lopez Dias, Chris Meyer, Ad van Moock, Dick van Onselder, Gosse Oosterbaan, Simon Pille, J. le Poole, Wim Rengelink, Johan Scheps, Kees Sikma, Piet Tjeertes, J.B. Vlam, Tiny Vogt

Aantal personen: 22
Onderwerp: SDAP 1940-46

Interviewer(s): Paul Denekamp
Aantal interviews: 23
Lengte: 48 uur 30 min.
Produktiedatum: 1988-1996
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden + 37 cassettebanden
Aanbieder: P. Denekamp
Status: in beheer
Toegankelijkheid: beperkt
Transcriptie: geen

Opmerkingen: De geïnterviewden zijn oud-SDAP-ers die spreken over de Nederlandse sociaal-democratie ten tijde van de Duitse bezetting en de overgang van de SDAP naar de PvdA in 1946. Enkelen vertellen tevens over hun eigen politieke ontwikkeling, zoals Klinkenberg vanaf zijn lidmaatschap van de NJN (Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie), via de SDAP naar radicaal links sinds de Indonesië-kwestie in 1947 en de opstelling van de PvdA in deze. Denekamp hield de interviews t.b.v. zijn voorgenomen dissertatie (UvA) over dit onderwerp. Eerder schreef hij onder meer *Van SDAP naar PvdA. Hoe groot was het verlies?*, Amsterdam (doctoraalscriptie politicologie, UvA), 1982.

PAUL DENEKAMP*Vegetariërs*

Geïnterviewde(n): E.J. Berkhout, J.E. Berkhout-van Diemen, J. Dissen-Lang
Aantal personen: 3
Onderwerp: Vegetarisme

Interviewer(s): Paul Denekamp
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur 30 min.
Produktiedatum: 6 oktober 1994
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 1 cassetteband
Aanbieder: P. Denekamp
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Het interview is gehouden naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de Nederlandse Vegetariërs Bond. De geïnterviewden zijn vegetariërs uit Oosterbeek die in een gezamenlijk gesprek vertellen over hun achtergronden, de motieven om vegetariër te worden, hun activiteiten in diverse verenigingen hieromtrent en tot slot wat het betekent om vegetariër te zijn.

JOSÉ VAN DIJK*Socialistische opvoeding*

Geïnterviewde(n): mw. Bleeker, dhr. Dekker, mw. Lantinga, dhr. Moes, mw. Mulders-Venminh,
mw. Riethof, mw. Wigbold-van Berkel, Ger Zuidhoek

Aantal personen: 8

Onderwerp: socialistische thuisopvoeding

Interviewer(s): José van Dijk

Aantal interviews: 8

Lengte: 12 uur

Produktiedatum: 1980

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 9 cassettebanden

Aanbieder: J. van Dijk

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews werden gehouden in het kader van een oral-historyproject over socialistische thuisopvoeding aan het Instituut voor Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Universiteit van Utrecht. De resultaten van het project zijn neergelegd in *Socialistische thuisopvoeding in Nederland in de jaren 1918-1940. Een projekt orale geschiedenis* / door José van Dijk, Gerda Houtman, Jacqueline van Lemmen, Utrecht, 1980. De geïnterviewden, allen uit een 'rood nest', vertellen over het dagelijks leven in hun jeugd en met name over hun thuissituatie en opvoeding.

VAN EEKELLEN/MEERTENS*Kees Stip*

Geïnterviewde(n): Kees Stip
Aantal personen: 1
Onderwerp: Kees Stip, RVD-films, WIJ LEVEN VRIJ

Interviewer: Ankie van Eekelen, Bernadette Meertens
Aantal interviews: 1
Lengte: 3 uur
Produktiedatum: 4 augustus 1987
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 2 cassettebanden
Aanbieder: A. van Eekelen, B. Meertens
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: In het interview wordt met schrijver, dichter, scenarist en filmmaker Kees Stip (geb. 1913) gesproken over zijn aandeel in de productie van een aantal RVD-films in de jaren vijftig. De nadruk ligt hierbij op de film *WIJ LEVEN VRIJ!*, die hij in 1952 in opdracht van de Rijksvoorlichtingsdienst voor Polygoon-Profilmi maakte. Dit was een propagandafilm die de noodzaak van de Nederlandse inspanningen ten behoeve van de NAVO over het voetlicht moest brengen en daarnaast het publiek probeerde te overtuigen van de onvermijdelijke keuzen die daarom in de binnenlandse bestedingen gemaakt dienden te worden. Van Eekelen en Meertens verwerkten het interview in hun doctoraalscriptie over de film: *WIJ LEVEN VRIJ! 1950-1952*, Utrecht (doctoraalscriptie Contemporaine Geschiedenis, Universiteit van Utrecht), 1988. Het komt tevens terug in hun artikel 'WIJ LEVEN VRIJ! Analyse van een propagandafilm', in: *Jaarboek Mediageschiedenis 2*, Amsterdam: Stichting Mediageschiedenis, 1990, pp. 91-112. Zowel film als scriptie zijn bij SFW te raadplegen.

CORRIE VAN EIJL*Vrouwen en vakbond*

Geïnterviewde(n): Karin Adelmund, E.A.J. (Babs) Albrecht, Beda Beerenbroek, C. van den Born, Els Bos, Margien Bouma, Ieke van den Burg, Irene Gilissen, Saskia van Hoek, Els Hogerhuis, Jos Huber, Ciska de Koning, José Pekels, Tineke de Rijk, Antje Smits-Maat, Jeanette Sonneveldt, M. Veenstra, Tiny Veenstra, S. Wesenhagen, Jenny Zwanepol

Aantal personen: 20

Onderwerp: vrouwen, arbeid, vakbond, FNV

Interviewer(s): Corrie van Eyl, Marian van der Klein

Aantal interviews: 20

Lengte: 30 uur 45 min.

Produktiedatum: 1994-96

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 25 cassettes

Aanbieder: C. van Eijl

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews werden gehouden in het kader van het onderzoek Vrouw en arbeid in de Nederlandse vakbondsgeschiedenis (werktitel), dat Van Eijl voor het IISG uitvoert en dat tot een publikatie moet leiden. Het onderzoek beslaat de periode vanaf de jaren vijftig. De geïnterviewde vrouwen spreken over (hun ervaringen met) het vrouwenwerk in de FNV (en/of haar voorlopers) vanuit een positie die zij binnen de vakcentrale innemen of hebben ingenomen. Deze kan de Vrouwenbond of het Vrouwensecretariaat van de FNV betreffen of een van de vakbonden. Het interview met Jenny Zwanepol is niet door Corrie van Eijl afgenomen maar door Marian van der Klein.

Van Eijl schreef eerder haar dissertatie over vrouwen en arbeid tot 1940: *Het werkzame verschil. Vrouwen in de slag om arbeid, 1898-1940*, Hilversum: Verloren, 1994.

GEMEENTEMUSEUM ARNHEM*J.H. van Zweden*

Geïnterviewde(n): Johan Hendrik van Zweden
Aantal personen: 1
Onderwerp: Tweede Wereldoorlog, kunst, verzet, kamp Vught

Interviewer: Pierre Jansen
Aantal interviews: 2
Lengte: 50 min
Produktiedatum: 10 en 12 november 1970
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 1 geluidsband
Aanbieder: Gemeentemuseum Arnhem
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: De toenmalige directeur van het Arnhemse Gemeentemuseum Jansen interviewde de schilder-beeldhouwer Johan van Zweden (1896-1975) aan de vooravond van een overzichtstentoonstelling van diens werk in Arnhem, ter gelegenheid van zijn 75ste verjaardag. Van Zweden was een leerling van Jan Altink en Jan Wiegers, die samen De Ploeg oprichtten en daarmee het Duitse expressionisme in Nederland introduceerden. Van Zweden werd ook lid van de Groningse kunstenaarskring. In het gesprek wordt onder meer ingegaan op Van Zwedens verzetsactiviteiten ten tijde van de Duitse bezetting en zijn verblijf in het concentratiekamp Vught, waarheen hij in 1943 na zijn arrestatie was overgebracht. Hij zat er tot het einde van de oorlog. In het kamp maakte hij onder andere portretten van zijn medegevangenen.

HEDDA VAN GENNEP*Imke Klaver*

Geïnterviewde(n): Dhr. en mw. Brandsma, Jelle Klaver, Otje Klaver-Haanstra, dhr. van der Laan, Gerrit Roorda, dhr. Schoppe, dhr. Veenstra, Hiltje de Vries-Hogerhuis, Douwe de Wit

Aantal personen: 10

Onderwerp: Imke Klaver, Friesland, socialisme

Interviewer(s): Hedda van Gennep

Aantal interviews: 9

Lengte: 4 uur 20 min.

Produktiedatum: 1974-75

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 7 geluidsbanden

Aanbieder: H. van Gennep

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: Otje Klaver en Hiltje de Vries-Hogerhuis volledig; rest samenvatting

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt t.b.v. de film **IMKE KLAVER, HERINNERINGEN VAN EEN FRIESE LANDARBEIDER** (16mm, 35', Hedda van Gennep en Henk de By, 1975), uitgezonden door de VARA-televisie op 13 april 1975. In de *VARA-gids* van die week geeft een artikel contextinformatie over de film en de erin voorkomende personen; tevens is hierin de neerslag te vinden van (nog) een gesprek met Roorda: 'Gerrit Roorda, vertel jij eens wie Imke Klaver was', door Marinus Schroevers (pp.9-13).

Het project is gestart tegen de achtergrond van de 'ontdekking' van het dagboek van Imke Klaver door de historicus Ger Harmsen, die tevens het commentaar spreekt in de film. Het dagboek is in druk verschenen: Imke Klaver, *Herinneringen van een friese landarbeider. Enkele opgetekende zaken uit het jongste verleden tot 1925* (ingeleid door Ger Harmsen en met aantekeningen van Johan Frieswijk), Nijmegen: SUN, 1974. Het boek is bij SFW aanwezig.

In de interviews wordt gesproken over de persoon van Imke Klaver, over de veelal erbarmelijke leef- en werkomstandigheden op het Friese platteland aan het einde van de 19de en in de eerste decennia van de 20ste eeuw en over de (vrij-)socialistische beweging in die periode. Zoals ook het dagboek van Klaver eindigen de gesprekken bij de werkverschaffingsstaking van 1925. Otje en Jelle Klaver zijn respectievelijk echtgenote en zoon van de hoofdpersoon. Met Hiltje de Vries-Hogerhuis wordt uitsluitend gesproken over de beruchte 'Hogerhuis-zaak', waarbij de

gebroeders Wiebren, Marten en Keimpe Hogerhuis in 1895 wegens inbraak met geweldpleging werden gearresteerd en veroordeeld, naar verluidt ten onrechte. Als aanhangers van Domela Nieuwenhuis zouden zij tijdens het proces kansloos zijn geweest. Mw. de Vries was een nicht (oomzegger) van de broers.

HEDDA VAN GENNEP

Socialisme

Geïnterviewde(n): C. Assink, dhr. Bildstra, mw. W. Boonstra, P. Bos, L. Bot (2x), mw. T. Bovens-Corsius (2x), dhr. en mw. Brandsma, J. Brinkhuis, P. Buys, mw. Bijlsma, A. Caris, Cesar Domela (Nieuwenhuis), ir. A. van Emmenes, dhr. en mw. Faber, D. Groenendijk, mw. Halma, J. Hippe (2x), Harm van Houten, Y. Joustra, D. Kiburg, mw. Y. Kootstra van der Veen, K. Meijnders, Dirk Mozes, Ies Mug, mw. B. van den Muyzenberg, dr. Polak, dhr. Prakke, J. Pront, dhr. en mw. Rietstra, mw. J. Roetman, Jan de Ronde, B. Sajet, dhr. van Sandbergen, mw. G. Sanders-Mantel, prof. Schaper, R. Schuur, J. Seedelaar, mw. Sieverts-Vliegen (2x), dhr. Spicht, mw. Stapel-Middelbeek, M. Steenman, mw. D. van Swieten, mw. Terpstra, W. van Tilburg, Jelle Troelstra, M. Vaartjes (2x), J. Veldhuisen, J. Velema, W. Vellinga (2x), A. Verhoeff, mw. J. Vos-Duchateau, mw. H. de Vries, Douwe de Wit, dhr. Zwerver

Aantal personen: 57

Onderwerp: Geschiedenis van het socialisme in Nederland

Interviewer(s): Hedda van Gennep

Aantal interviews: 63

Lengte: 13 uur

Produktiedatum: 1976-77

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 45 geluidsbanden

Aanbieder: H. van Gennep

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: samenvattingen

Opmerkingen: Deze interviews zijn door Hedda van Gennep in 1976 en begin 1977 gemaakt t.b.v. de 9-delige VARA-televisieserie (op 16mm-film) VOORWAARTS EN NIET VERGETEN, uitgezonden tussen 11 januari en 5 mei 1977. De serie behandelt de geschiedenis van de socialistische beweging in Nederland van 1850-1918, waarbij in het laatste deel de lijn wordt doorgetrokken tot 1976. Zij duurt in totaal 5 uur en 45 min. De start van de serie werd in de VARA-Gids (8 januari 1977) begeleid door een artikel over de achter-

grond van het project, waarvoor onder meer wordt gesproken met de wetenschappelijk adviseur van het project Johan Frieswijk.

De personen met wie de interviews zijn gehouden variëren van allerlei 'naamloze' strijders van de socialistische arbeidersbeweging uit het hele land - waaronder enkele van de arbeiders uit Friesland die al voor de film over Imke Klaver werden geïnterviewd, zoals het echtpaar Brandsma en Douwe de Wit - tot kinderen van socialistische voormannen van het eerste uur zoals Schaper, Vliegen, Troelstra en Domela Nieuwenhuis. Er wordt onder meer gesproken over: de Spoorwegstaking van 1903; de Zeeliedenstaking van 1911; het Aardappeloproer van 1917; de revolutiepoging van Troelstra in 1918; de Algemene Diamantbewerders Bond (ANDB) en Henri Polak; het vrouwenkiesrecht; Wibaut en de sociale woningbouw; de SDAP; de vakbeweging, waaronder het NVV en het NAS maar ook de katholieke en christelijke organisaties; de CPH en David Wijnkoop; de Sociaal-Democratische Bond (SDB); de Maastrichtse aardewerkfabrikant Regout; de invloed van de kerk; meer algemeen de levensomstandigheden van arbeiders in de onderhavige periode.

GIJSELHART/HAVERMANS*Joop den Uyl over Jacques de Kadt*

Geïnterviewde(n): J.M. den Uyl
Aantal personen: 1
Onderwerp: Jacques de Kadt

Interviewer: Michel Gijselhart, Jos Havermans
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur
Produktiedatum: 24 september 1987
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 1 cassetteband
Aanbieder: M. Gijselhart, J. Havermans
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Met Den Uyl (1919-1987) wordt gesproken over de politicus en essayist Jacques de Kadt (1897-1988). Het interview werd naar aanleiding van het overlijden van De Kadt gepubliceerd onder de titel "'De onmiskenbare tragiek van Jacques de Kadt". Een interview met J.M. den Uyl', in: *Socialisme en Democratie* no.5, mei 1988.

De Kadt was in de jaren twintig enkele jaren lid van de SDAP, die hij in 1932 verliet voor de Onafhankelijke Socialistische Partij (OSP), een linkse afscheiding van de SDAP. In de loop van de jaren dertig ontpopte hij zich als een felle anti-communist. Na de oorlog trad hij toe tot de PvdA. Den Uyl leerde De Kadt in 1949 kennen toen hij directeur werd van de Wiardi Beckman Stichting en De Kadt redacteur was van het blad van dit wetenschappelijk bureau van de PvdA, *Socialisme en Democratie*. Daarnaast zaten de twee in de jaren vijftig en zestig lange tijd samen voor de partij in de Tweede Kamer. De Kadt bedankte in 1970 voor zijn lidmaatschap uit onvrede met de sterke positie die Nieuw Links zich had weten te verwerven. Drie maanden na het interview overleed Den Uyl.

PIET VAN DER HAM*Otto van Neyenhoff*

Geïnterviewde(n): Otto van Neijenhoff
Aantal personen: 1
Onderwerp: film

Interviewer(s): Piet van der Ham
Aantal interviews: 6
Lengte: 4 uur
Produktiedatum: augustus-november 1976
Soort interview(s): journalistiek

Drager: 3 cassettebanden
Aanbieder: P. van der Ham
Status: in beheer
Toegankelijkheid: beperkt
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Piet van der Ham praat met zijn collega de cineast Otto van Neijenhoff (1898-1977) over diens films en over zijn relaties met andere cineasten en produktiemaatschappijen, waaronder Willy Mullens. Van Neijenhoff leerde het filmvak begin jaren twintig bij Willy Mullens. Enkele jaren later richtte hij zijn eigen filmbedrijf IWA (Industrie, Wetenschap en Actualiteiten) op, in 1946 omgedoopt tot Filmproductie Otto van Neijenhoff. Van 1925 tot '33 was hij de vaste opdrachtfilmer van de Vereniging Nederlandsch Fabrikaat. Onder invloed van de ideeën van de Filmliga waagde hij zich in de loop van de jaren dertig aan verscheidene filmexperimenten. Na de oorlog hield hij zich hoofdzakelijk met opdrachtwerk bezig, waaronder vele bedrijfs- en streekfilms. Van Neijenhoff was ongetwijfeld een van de meest produktieve cineasten van Nederland.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU*Annexatie*

- Geïnterviewde(n):* mr. J.A.H.J. van der Dussen, F.J. Goedhart, mr. G.B.J. Hiltermann, mw. dr. H. Verwey-Jonker
- Aantal personen:* 4
- Onderwerp:* Mogelijke annexatie van Duitse gebiedsdelen na de Tweede Wereldoorlog
- Interviewer:* A.P. van Goudoever, A.A.M. van Schaik, R.L. Schuursma, Sj. Vellenga
- Aantal interviews:* 4
- Lengte:* 6 uur
- Produktiedatum:* maart 1967
- Soort interview:* wetenschappelijk
- Drager:* 7 geluidsbanden
- Aanbieder:* Historisch Geluidsarchief RUU
- Status:* eigendom SFW
- Toegankelijkheid:* t.b.v. onderzoek
- Transcriptie:* geen
- Opmerkingen:* Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewden, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), pp. 17, 23, 26, 47.
-

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU*Beroepskeuze*

- Geïnterviewde(n):* Prof. dr. ir. W.J. Beek, prof. dr. ir. J.J. Steggerda
- Aantal personen:* 2
- Onderwerp:* studiekeuze, natuurwetenschappen
- Interviewer(s):* R.L. Schuursma
- Aantal interviews:* 2
- Lengte:* 1 uur 20 min.
- Produktiedatum:* 7 mei en 18 juni 1969
- Soort interview(s):* journalistiek
- Drager:* 2 geluidsbanden
- Aanbieder:* Historisch Geluidsarchief RUU
- Status:* eigendom SFW
- Toegankelijkheid:* t.b.v. onderzoek
- Transcriptie:* geen
- Opmerkingen:* De interviews zijn verwerkt in de beroepskeuzefilm WAT IS MIJN KENNIS

WAARD? (Warner Borregaard, SFW 1969).

Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p. 3, 41.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Dr. M. van Blankenstein

Geïnterviewde(n): Dr. M. van Blankenstein
Aantal personen: 1
Onderwerp: Nederlands-Russische betrekkingen na de Eerste Wereldoorlog, Belgisch-Nederlands verdrag van 1925

Interviewer(s): R.L. Schuurisma, Th.H.J. Stoelinga
Aantal interviews: 2
Lengte: 2 uur 42 min.
Produktiedatum: 15 november en 20 december 1963
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: Voor meer informatie over interviews en geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.6.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

E.A. Bolte

Geïnterviewde(n): E.A. Bolte
Aantal personen: 1
Onderwerp: Tweede Wereldoorlog, verzet, Nederlandse Spoorwegen

Interviewer(s): P.R.A. van Iddekinge, K. Schaap
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur 30 min.
Produktiedatum: 3 juni 1965
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU (Gemeentearchief Arnhem, 1965)
Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: Voor meer informatie over het interview en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.7.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Fons Bouwman

Geïnterviewde(n): Fons Bouwman
Aantal personen: 1
Onderwerp: Actie Bouwman, nationaal-socialisme, boerenprotest

Interviewer: R. Schuurbiers, Sj. Vellenga
Aantal interviews: 1
Lengte: 3 uur
Produktiedatum: 1965
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 4 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: Voor meer informatie over het interview en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.8.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Willem Drees sr.

Geïnterviewde(n): Dr. W. Drees
Aantal personen: 1
Onderwerp: socialisme, SDAP, Nederlandse politiek, PvdA, Nieuw Links

Interviewer: H. Daalder, R.P. van den Helm, R.L. Schuurisma
Aantal interviews: 10
Lengte: 19 uur 30 min.
Produktiedatum: 1968-1972
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 14 geluidsbanden

Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU (Daalder, RU Leiden 1968-1972)
Status: in beheer
Toegankelijkheid: beperkt
Transcriptie: volledig, op het laatste interview na

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), pp. 11 t/m 13.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

prof. dr. P. Geyl

Geïnterviewde(n): prof. dr. P.C.A. Geyl
Aantal personen: 1
Onderwerp: journalistiek, NRC, geschiedwetenschap, politiek, Tweede Wereldoorlog

Interviewer: R.L. Schuursma
Aantal interviews: 2
Lengte: 3 uur 5 min.
Produktiedatum: 17 augustus en 14 november 1964
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 5 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: Voor meer informatie over de geïnterviewde en het interview, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.22.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Haagse Post interviews

Geïnterviewde(n): mr. J.M.L.Th. Cals, mr. G. van Hall, mr. J.M.A.H. Luns, drs. J.W. de Pous, prof. dr. ir. A. Vondeling
Aantal personen: 5
Onderwerp: Nederlandse politiek, Amsterdam, Bijlmermeer, EEG

Interviewer(s): J. van Tijn, P. Remarque, G.B.J. Hiltermann
Aantal interviews: 5
Lengte: 4 uur 33 min.

Produktiedatum: 1962-1963
Soort interview(s): journalistiek

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU (*Haagse Post*, 1962)
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting in de vorm van artikelen in de *Haagse Post*.

Opmerkingen: Voor meer informatie over de respectieve interviews en geïnterviewden, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), pp. 9, 25, 30, 36, 48.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Mr. J. Huijts

Geïnterviewde(n): Mr. J. Huijts
Aantal personen: 1
Onderwerp: NRC, Tweede Wereldoorlog

Interviewer: J. Rijken, R.L. Schuurmsma, Sj. Vellenga
Aantal interviews: 2
Lengte: 4 uur
Produktiedatum: 16 mei en 1 november 1968
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 3 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.27.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Illegaliteit

Geïnterviewde(n): J.M. van Ameijde, H.A. Das, S.S.P. de Man
Aantal personen: 3
Onderwerp: Tweede Wereldoorlog, verzet

Interviewer: R.L. Schuurmsma, P. Verhoeven

Aantal interviews: 3
Lengte: 7 uur 10 min.
Produktiedatum: 1967
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 8 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewden, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), pp. 1, 10, 32.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Wouter Lutkie

Geïnterviewde(n): W.L. Lutkie
Aantal personen: 1
Onderwerp: fascisme, katholicisme

Interviewer: R.L. Schuurisma, Sj. Vellenga
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur 30 min.
Produktiedatum: 31 januari 1966
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: Voor meer informatie over het interview en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.31.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Nationalisatie

Geïnterviewde(n): Dr. W. Drees, mr. H. van Riel, prof. dr. J. in 't Veld

Aantal personen: 3
Onderwerp: Nationalisatie van Nederlandse eigendommen in Indonesië, 1957/58

Interviewer: R.P. van den Helm, J.J.P. de Jong, R.L. Schuursma
Aantal interviews: 3
Lengte: 3 uur 10 min.
Produktiedatum: januari-april 1969
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 3 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewden, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), pp. 14, 37, 45.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Karel Nort

Geïnterviewde(n): Karel Nort
Aantal personen: 1
Onderwerp: radio, Tweede Wereldoorlog, AVRO, illegaliteit, Radio Herrijzend Nederland

Interviewer: R.L. Schuursma
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur 30 min.
Produktiedatum: 5 juni 1965
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: Voor meer informatie over het interview en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.34.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Mr. G. Slotemaker de Bruïne

Geïnterviewde(n): Mr. G.H. Slotemaker de Bruïne
Aantal personen: 1
Onderwerp: illegaliteit, Tweede Wereldoorlog

Interviewer: Th. Minderaa, J. Rijken. R.L. Schuursma, Sj. Vellenga
Aantal interviews: 2
Lengte: 4 uur
Produktiedatum: 12 en 26 februari 1969
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 4 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: van een gedeelte volledig, van het geheel een samenvatting

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.40.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Jan Teunissen

Geïnterviewde(n): G.J. Teunissen
Aantal personen: 1
Onderwerp: Nederlandse film, nationaal-socialisme, Tweede Wereldoorlog

Interviewer: R.L. Schuursma
Aantal interviews: 3
Lengte: 6 uur 43 min.
Produktiedatum: 13 en 27 november 1964, 8 januari 1965
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 9 (+ 4) geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting van het geheel; volledig van een gedeelte

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.43.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Twentse textielstaking

- Geïnterviewde(n):* J. van Baaren, J. Fahner, H. van Genugten, J.A. Middelhuis, R. Slok, F. Stuvé, J. Vunderink
- Aantal personen:* 7
- Onderwerp:* Twentse Textielstaking 1931-32, textielindustrie Twente jaren '30
- Interviewer:* Th. Minderaa, J. Rijken
- Aantal interviews:* 7
- Lengte:* 11 uur 45 min.
- Produktiedatum:* november 1968 - februari 1969
- Soort interview:* wetenschappelijk
- Drager:* 7 geluidsbanden
- Aanbieder:* Historisch Geluidsarchief RUU
- Status:* eigendom SFW
- Toegankelijkheid:* t.b.v. onderzoek
- Transcriptie:* samenvatting van Middelhuis en Vunderink; rest geen
- Opmerkingen:* Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewden, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), pp. 2, 20, 21, 33, 39, 42, 50.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU*W. Versteegh*

- Geïnterviewde(n):* W.C.J. Versteegh
- Aantal personen:* 1
- Onderwerp:* (militaire) luchtvaart
- Interviewer:* R.L. Schuursma
- Aantal interviews:* 1
- Lengte:* 1 uur 30 min.
- Produktiedatum:* 1 december 1966
- Soort interview:* wetenschappelijk
- Drager:* 1 geluidsband
- Aanbieder:* Historisch Geluidsarchief RUU
- Status:* eigendom SFW
- Toegankelijkheid:* t.b.v. onderzoek
- Transcriptie:* aantekeningen
- Opmerkingen:* Voor meer informatie over het interview en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.46.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU*Ernst Voorhoeve*

Geïnterviewde(n): Ernst Voorhoeve
Aantal personen: 1
Onderwerp: nationaal-socialisme, Verdinaso

Interviewer: R.L. Schuurisma, Sj. Vellenga
Aantal interviews: 1
Lengte: 2 uur 30 min.

Produktiedatum: 25 april 1966
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: Voor meer informatie over het interview en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.49.

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU*F. Wessels*

Geïnterviewde(n): F.W. Wessels
Aantal personen: 1
Onderwerp: fascisme, nationaal-socialisme, Tweede Wereldoorlog

Interviewer: R.L. Schuurisma
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur 30 min.
Produktiedatum: 19 januari 1967
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 1 geluidsband
Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: Voor meer informatie over het interview en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.51

HISTORISCH GELUIDSARCHIEF RUU

Simon Wiesenthal

Geïnterviewde(n): S. Wiesenthal

Aantal personen: 1

Onderwerp: Tweede Wereldoorlog, oorlogsmisdadigers

Interviewer(s): M.A. Janssen, P.M.E.B.M. Janssen, R.L. Schuursma

Aantal interviews: 1

Lengte: 2 uur 20 min

Produktiedatum: 1 augustus 1968

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 1 geluidsband

Aanbieder: Historisch Geluidsarchief RUU

Status: eigendom SFW

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: Voor meer informatie over het interview en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.52.

IISG*Gaston Leval*

Geïnterviewde(n): Gaston Leval
Aantal personen: 1
Onderwerp: Spaanse Burgeroorlog, Sowjet-Unie

Interviewer(s): Rudolf de Jong
Aantal interviews: 1
Lengte: 2 uur 51 min.
Produktiedatum: april 1973
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 3 geluidsbanden
Aanbieder: R. de Jong (IISG)
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: In het interview met Leval wordt gesproken over de Spaanse Burgeroorlog, het Spaanse anarchisme, collectivisaties en Levals reis naar de Sowjet-Unie in 1921.

Leval (pseudoniem van Pierre Piller, 1895-1978), zoon van een communard, van beroep corrector, vertrok als Franse dienstweigeraar in 1915 naar Spanje, waar hij zich aansloot bij de anarcho-syndicalistische vakbeweging, de Confederación Nacional del Trabajo (CNT). Na in 1921 enkele maanden in de Sowjet-Unie te hebben doorgebracht als gedelegeerde van de CNT, vestigde hij zich in 1924 in Argentinië. In 1934 keerde hij terug naar Spanje waar hij als actief lid van de CNT de Spaanse Burgeroorlog mee-maakte. Terug in Frankrijk in 1938 werd hij alsnog wegens dienstweigering tot 4,5 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij ontsnapte in 1940 en vluchtte naar het platteland. Zijn hele verdere leven bleef hij zich in Frankrijk en daarbuiten in woord en geschrift inzetten voor de anarchistische zaak. Hij publiceerde een groot aantal artikelen, brochures en boeken in het Frans, Spaans en Italiaans.

De voertaal tijdens het gesprek is Frans.

IMPERIAL WAR MUSEUM*William Halter*

Geïnterviewde(n): William Halter
Aantal personen: 1
Onderwerp: Britse Marine, krijgsgevangenschap

Interviewer(s): David Lance
Aantal interviews: 1
Lengte: 40 min.
Produktiedatum: 9 december 1975
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 1 geluidsband
Aanbieder: Imperial War Museum (IWM), London (D.G. Lance)
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: In de IWM-serie 'Royal Navy: lower deck 1910-1922' spreekt de Britse onderofficier/hofmeester William Halter (geb. 1894) over zijn tijd bij Britse Marine tussen 1911 en 1924. Hij behoorde tot het onderdeel Signals and Submarine. Halter maakte deel uit van de 1st Royal Naval Division, die in oktober 1914, enkele maanden na het begin van de Eerste Wereldoorlog, door de Britse admiraliteit naar België was gestuurd om te pogen daar de stad Antwerpen uit de handen van de Duitsers te houden. Toen dat mislukte, vluchtten de Britse militairen, samen met een miljoen Belgen, naar Nederland. Hier werden zij, in het kader van de Nederlandse neutraliteitspolitiek, geïnterneerd in Groningen.

ANKE DE JONG*Victoriafabriek*

Geïnterviewde(n): Cor de Bruin, Annie van Dalen, Loes Doorneveld, Rie de Jong, Fred Vrijenhoek

Aantal personen: 5

Onderwerp: Victoriafabriek, arbeidsomstandigheden

Interviewer(s): Anke de Jong

Aantal interviews: 5

Lengte: 4 uur

Produktiedatum: mei-juli 1996

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 5 cassettebanden

Aanbieder: A. de Jong

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews werden gehouden t.b.v. De Jongs doctoraalscriptie geschiedenis (RUG). De scriptie heeft de vorm van een geluidsdocumentaire. De geïnterviewden spreken over de periode dat zij in dienst waren bij de biscuit- en chocoladefabriek Victoria te Dordrecht. Zo werkte bijvoorbeeld De Jong (geb. 1924) begin jaren veertig enkele jaren in het magazijn. Doorneveld (geb. 1915) had in de jaren dertig, na een korte tijd op de kweekschool, een baan op het kantoor van het bedrijf. Naast het dagelijks leven toen komen vooral de omstandigheden waaronder zij werkten aan de orde. Overigens zegden beiden hun baan op toen ze trouwden.

ANNEMIEKE KAAAN*Albert Helman*

Geïnterviewde(n): Albert Helman
Aantal personen: 1
Onderwerp: Suriname

Interviewer: Annemieke Kaan
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur 12 min
Produktiedatum: 15 september 1984
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 1 geluidsband
Aanbieder: A. Kaan
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Het interview met Helman (schrijverspseudoniem van Lou Lichtveld, 1903-1996) werd gehouden ten behoeve van Kaans doctoraalscriptie geschiedenis (RUU) over Suriname. Met Helman wordt gesproken over het landsbestuur van de voormalige Nederlandse kolonie en over zijn literaire werk.

Lichtveld kwam op 18-jarige leeftijd naar Nederland, deed journalistiek werk, studeerde muziek en ontwikkelde zich tot (film)componist en filmcriticus (zie ook elders in deze werkgave onder Egbert Barten). In 1949 ging hij terug en bekleedde verscheidene openbare functies in het land. Zo was hij van 1949-51 minister van Onderwijs en in de jaren zestig gevolmachtigd minister van het Koninkrijk der Nederlanden. Hij ontpopte zich tevens tot een inspirerende figuur in het Surinaamse culturele leven. Voor zijn boeken koos hij vaak het land tot onderwerp, zij het dat hij zich ermee voornamelijk tot een Nederlands publiek richtte. Later vestigde hij zich opnieuw in Nederland.

LEO KAAN*Nieuw-Guineapolitiek*

Geïnterviewde(n): Mr. W. Aantjes, mr. W.F. de Gaay Fortman, G.A. Kieft, mw. Vellema-Bruins Slot, prof. J. Verkuyl

Aantal personen: 5

Onderwerp: Nieuw-Guineabeleid, ARP

Interviewer: Leo Kaan

Aantal interviews: 5

Lengte: 7 uur

Produktiedatum: maart 1983

Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden

Aanbieder: L. Kaan

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews zijn gehouden ten behoeve van een doctoraalscriptie geschiedenis (RUU) over de houding van de ARP ten opzichte van de Nieuw-Guinea kwestie in 1961-62. De geïnterviewden waren in die tijd ARP-politici of anderszins aan de ARP gelieerd, zoals prof. Verkuyl. Mw. Vellema is de dochter van de reeds in 1972 overleden ARP-politicus Bruins Slot, onder wiens invloed de ARP-fractie zich in 1961 een voorstander betoonde van een directe overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië.

FRED DE KOK

AJC

Geïnterviewde(n): Prof. dr. Fr. de Jong Edz, mw. S.C. Idenburg-Kohnstamm, Aart Klein (3x), J. van der Kramer, Jan en Noor Meilof (3x), mw. H. Molenkamp-van Essen (2x), mw. M. Molendijk-Kalter, echtpaar Ad en Jo van Mooock en Ruurd van Mooock (2x), prof. dr. Ph. van Praag (2x)

Aantal personen: 12

Onderwerp: Arbeiders Jeugd Centrale (AJC)

Interviewer(s): Fred de Kok, Peter Mol

Aantal interviews: 16

Lengte: 30 uur

Produktiedatum: 1981-1984 en 1991

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 8 geluidsbanden en 17 cassettebanden

Aanbieder: F. de Kok

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De geïnterviewden zijn allen oud AJC-ers. De interviews werden gehouden t.b.v. De Koks onderzoek naar de geschiedenis van de Arbeiders Jeugd Centrale, in samenwerking met de Stichting Onderzoek AJC. Onder de geïnterviewden bevindt zich een aantal in een ander verband bekend geworden personen: de historicus Frits de Jong Edz. (1919-1989), de fotograaf Aart Klein (geb. 1909), de secretaris van de Stichting Onderzoek AJC Ad van Mooock en de politicoloog/demograaf Philip van Praag sr. (geb. 1914). De neerlandicus Meilof was een van de redacteuren van het boek *De AJC... dat waren wij. Herinneringen van oud-leden*, Haarlem: Stichting Onderzoek AJC, 1985. De gesprekken met Klein gaan maar gedeeltelijk over zijn ervaringen in de AJC; er wordt vooral gesproken over zijn leven als fotograaf tussen ongeveer 1930 en 1970.

Het interview met Van der Kramer hield De Kok samen met Peter Mol in januari 1991. Het gesprek gaat behalve over zijn ervaringen in de AJC vooral over de (8mm-) amateurfilm die hij in 1937 voor de AJC maakte en waarin de 1 mei-viering in Zaandam en de verkiezingscampagne van de SDAP in dat jaar centraal stond.

FRED DE KOK

Vrouwenconcentratiekamp

- Geïnterviewde(n):* mw. V.E. Wibaut-Guilonard (4x), mw. Wijnalda (3x)
Aantal personen: 2
Onderwerp: Tweede Wereldoorlog, verzet, kamp Vught, vrouwenconcentratiekamp Ravensbrück
- Interviewer(s):* Fred de Kok
Aantal interviews: 7
Lengte: 11 uur 30 min.
Produktiedatum: 1982
Soort interview(s): wetenschappelijk
- Drager:* 6 geluidsbanden + 2 cassettebanden
Aanbieder: F. de Kok
Status: in beheer
Toegankelijkheid: beperkt
Transcriptie: geen
- Opmerkingen:* De gesprekken met Tineke Wibaut (1922-1996, schoondochter van de bekende Amsterdamse wethouder Wibaut) en mw. Wijnalda concentreren zich rond hun ervaringen in het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog en hun daaropvolgende internering in kamp Vught en vervolgens in het vrouwenconcentratiekamp Ravensbrück. Zij spreken onder meer over het werk dat zij in Vught voor Philips verrichtten en in Ravenbrück voor het Duitse elektronicaconcern Telefunken.

DANIËL LATASTER*Friedl Baruch*

Geïnterviewde(n): Friedl Baruch
Aantal personen: 1
Onderwerp: CPN, Internationale Rode Hulp (IRH)

Interviewer(s): Daniël Lataster
Aantal interviews: 3
Lengte: 7 uur
Produktiedatum: 1985
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: D. Lataster
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: In de interviews vertelt ex-CPN-er Friedl Baruch (1905-1995) zijn (politieke) levensverhaal. Naast meer informatie m.b.t. de geschiedenis van de CPN dan (op dat moment) beschikbaar was, wilde Lataster in het bijzonder zicht krijgen op de kwestie van de verhouding binnen de partij tussen internationalisme en gebondenheid aan de Sowjet-Unie enerzijds en de nationale autonomie en verantwoordelijkheid anderzijds.

Baruch, geboren in Duitsland maar via zijn vader in het bezit van de Nederlandse nationaliteit, studeerde economie in Göttingen en Hamburg en werd in 1929 actief lid van de Kommunistische Partei Deutschland (KPD). Na een gevangenisstraf van 1931-33 werd hij uitgewezen naar Nederland waar hij werd opgevangen door de Nederlandse sectie van de Internationale Rode Hulp (IRH) en onmiddellijk ingeschakeld bij het werk van deze organisatie, die zich toeleegde op steun aan politieke gevangenen in het buitenland en politieke vluchtelingen in Nederland. Tevens werd hij direct lid van de CPH (de latere CPN). In de loop van de tijd bekleedde hij verscheidene functies binnen de partij, zowel in het bestuur als bij de partijkranten: het vooroorlogse *Volksdagblad* en sinds de jaren '40 *De Waarheid*. In de vele naoorlogse stormen binnen de partij, rond de 'destalinisatie', 'Hongarije', het conflict rond de EVC en de afsplitsing van de 'Brug-groep' stelde hij zich op achter de officiële partijlijn en die van de CPSU maar de koerswijziging van de partij in 1963 in de richting van volledige autonomie t.o.v. de 'moederpartij' in de Sowjet-Unie bracht hem in fel conflict met partijleider Paul de Groot, wat zijn schorsing en roeyement betekende. Hij zette zijn politieke

activiteiten buiten de partij voort, onder meer door middel van de uitgave van het blad *Communistische Notities* en een redacteurschap van het maandblad van de Vereniging Nederland-USSR. Daarnaast schreef hij verscheidene brochures. Over de verwickelingen die tot zijn roeyement leidden, publiceerde hij: *Links af/naar rechts. Portret van een politieke partij, of De ommezwaai van de C.P.N. in het conflict Moskou-Peking*, Den Haag: Kruseman, 1967.

Over de IRH en onder meer de rol van Friedl Baruch hierin stelde Lataster tijdens zijn stageperiode bij SFW in 1989 een Klankbeeld (nr.203) samen.

SELMA LEYDESDORFF*Watersnoodramp*

Geïnterviewde(n): Dhr. van Aken, mw. Alblas-Baars, mw. Anker, dhr. van Ast, dhr. Baas, dhr. den Bakker, mw. Bazen, dhr. Becu, dhr. van der Bijl, dhr. Beurskens, dhr. Blankensteijn, dhr. [de] Blok, dhr. Bogerman, dhr. Bolijn [van der Werf], dhr. Boomsluit, mw. Boomsluit, dhr. Boone, A. Boot, H. Boot, P. Boot, G. Bos, J. Bos, mw. Braber-Vos, dhr. Buys, jhr. van Citters, dhr. Clement, dhr. Dalebout, mw. Dalebout, dhr. van Dalen, C. van Damme, dhr. Dijkman, mw. Dijkman-van Dijke, mw. Dijkslag, mw. Drost, dhr. van Drenth, dhr. den Dreu, mw. van Eck-Knape(n), mw. Eerland, mw. Eiff-van Hee, dhr. den Engelse, dhr. den Engelsman, dhr. Fase, dhr. Filius, dhr. de Fou, dhr. Fris, mw. Fris-Blok, dhr. Gaakeer, I. Geuze, M. Geuze, dhr. Grootenboer, dhr. Guiljam, mw. Hage-Scherpenisse, dhr. Hansma, mw. Hansma, dhr. Hart, mw. Heijboer, dhr. Hekman, dhr. van der Hoek, mw. Hoek-Mol, mw. van 't Hoff, dhr. Hokke, dhr. Hordijk, dhr. van Houdt, dhr. van den Hulle, mw. Jansen (Kruiningen), mw. Jansen (Brouwershaven), dhr. Jobse, dhr. de Jonge, dhr. Jongejan, mw. Jongejan-Vos, dhr. Jonker, dhr. Joppe, dhr. Kaaysteker, dhr. Kempeneers, dhr. Kloet, dhr. Knook, dhr. Kooijman, dhr. Kooyman, dhr. Koppenaar, mw. de Korte, dhr. Korteweg, A. Kramer, L. Kramer, mw. Kranendonk, dhr. Kroon, ds. Kuin, dhr. Laban, mw. Labruyère, dhr. Leijdekkers, dhr. Leune, dhr. Leys, mw. van der Linde-Zoeter, mw. Ladders, B. de Loeff, D. de Loeff, J. de Loeff, L. de Loeff, dhr. Loogman, mw. Loogman, dhr. van Loon, dhr. van der Maas, mw. Mackloet-de Korte, J.B. Manni, J.L. Manni, dhr. Mans, mw. Maris, dhr. Mast, dhr. van Moerland, dhr. Mol, dhr. Mosselman, dhr. van Mourik, dhr. Mulder, mw. van Nieuwenhuizen, dhr. Nijhoff, dhr. Nijse, mw. Nootboom-de Blok, dhr. Ochtman, dhr. van Oeveren, mw. van Oeveren, dhr. Oudesluis, dhr. Overbeeke, dhr. Paauwe, mw. Peekstok, mw. Potappel, dhr. Priem, dhr. van Prooijen, mw. van Prooijen-Verbiest, dhr. Quequière, dhr. Rademaker, mw. Rademaker, dhr. Reijngoud, mw. Remeus, dhr. de Roo, dhr. Rooij, mw. Rooij, dhr. Roon, C. Roon, dhr. Roozmond, mw. Sacré, dhr. Scherp, dhr. van der Sluis, dhr. Smits, mw. Smits, dhr. Soeleman, dhr. Sonneveld, mw. Sonneveld-Beneker, mw. Stam-Sommelsdijk, mw. Stam-Vroegindewey, mw. Stoutjesdijk, ds. Strating, mw. Swenne, dhr. Sypkens, mw. Tanis, dhr. Teeuwkwens, dhr. Tieleman, dhr. Timmer, mw. van Urk-Stoutjesdijk, mw. bij de Vaate, dhr. Valkier, mw. van Veen, dhr. in 't Veld, dhr. van der Velde, mw. Vermaas-Laban, mw. Vermunt-Gaakeer, dhr. Verwijs, dhr. Visser, dhr. Vogelaar, mw. de Voogd-Willemsse, mw. de Vos, dhr. de Vrieze, dhr. Vroegindewey, mw. van de Weel-

Boot, C. van der Wekken, P. van der Wekken, mw. J. van der Wekken, dhr. van den Werve, J. Westdorp, dhr. de Wilde, mw. de Wilde.

Aantal personen: 177
Onderwerp: Watersnoodramp 1953

Interviewer: groepen studenten
Aantal interviews: 180
Lengte: 232 uur
Produktiedatum: 1990-92
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 297 cassettebanden
Aanbieder: Selma Leydesdorff
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: van 100 interviews een korte samenvatting

Opmerkingen: De interviews m.b.t. de watersnoodramp van 1953 werden gehouden in het kader van een oral-historyproject door verscheidene groepen studenten van het Documentatiecentrum Nieuwste Geschiedenis (DNG) van de UvA, in de jaren 1990-92. Vele van de geïnterviewden waren directe slachtoffers van de ramp, anderen hadden er een relatie mee als hulpverleners, bestuurders etcetera. Het gehele project stond onder leiding van dr. Selma Leydesdorff. Deze verwerkte de interviews in haar boek *Het water en de herinnering. De Zeeuwse watersnoodramp 1953-1993* (met een fotoreportage van Ed van Wijk), Amsterdam: Meulenhoff, 1993.

JAAP VAN DER MERWE*Norbert Schmelzer*

Geïnterviewde(n): W.K.N. (Norbert) Schmelzer
Aantal personen: 1
Onderwerp: Tweede Wereldoorlog, cabaret

Interviewer(s): Jaap van der Merwe
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur
Produktiedatum: begin 1973
Soort interview(s): journalistiek

Drager: 2 geluidsbanden
Aanbieder: J. v.d. Merwe
Status: in beheer
Toegankelijkheid: beperkt
Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: Delen van het interview zijn door Van der Merwe verwerkt in zijn VARA-radioserie over de periode 1940-45, uitgezonden in de loop van 1973.
 Schmelzer (geb. 1911) vertelt hoe hij en zijn cabaretgroepje in de onderhavige periode bij het regiment stoottroepen terechtkwamen. Tijdens het interview worden er ook liedjes gezongen, begeleid door Schmelzer op de piano. Verder somt hij op wat de verschillende leden van het cabaretgroepje van toen later zijn gaan doen. Schmelzer zelf was onder meer van juli 1971 tot 11 mei 1973 minister van Buitenlandse Zaken in het kabinet Biesheuvel.

HANS MULDER*Kunstenaarsverzet*

Geïnterviewde(n): Willy Boers, Leo Braat, Wim Bijmoer, Charlotte Defresne-Ruys, Ben Groenier, Henri Knap, Enny de Leeuwe, Karel Links, J.C. Nachenius, Sylvain Poons, Annie Romein-Verschoor, Willem Sandberg, Ferd. Sterneberg (2x), Marten Toonder, Hans Tiemeyer

Aantal personen: 15

Onderwerp: kunstenaarsverzet, Tweede Wereldoorlog

Interviewer(s): J.W. Mulder

Aantal interviews: 16

Lengte: 20 uur

Produktiedatum: 1973-74, 1976-85

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 14 geluidsbanden + 1 cassetteband

Aanbieder: H. Mulder

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: gedeelte volledig; gedeelte geen

Opmerkingen: Het overgrote deel van de interviews maakte Hans Mulder (Theaterwetenschappen, Utrecht) t.b.v. zijn dissertatie over het kunstenaarsverzet tijdens de Tweede Wereldoorlog: *Kunst in crisis en bezetting. Een onderzoek naar de houding van Nederlandse kunstenaars in de periode 1930-1945* (met een voorwoord van prof.dr. H.L.C. Jaffé), Utrecht/Antwerpen: Het Spectrum, 1978. Het interview met Marten Toonder verwerkte de auteur in zijn publikatie *Een grote laars een plumpe voet. Nederland en de Nazi's in spotprent en karikatuur 1933-1945* (met een voorwoord van Marten Toonder), Amsterdam/Brussel: Thomas Rap, 1985.

In de interviews wordt gesproken over de maatschappelijke en politieke positie van kunstenaars vóór de oorlog, met name sinds 1933; de situatie tijdens de oorlog, met de nadruk op de wijze waarop de geïnterviewden met het verzet te maken hadden; de invloed van de oorlogs- en verzetservaringen op hun eigen denken en beroepsuitoefening en op de kunst in het algemeen na 1945. Verscheidene geïnterviewden waren betrokken bij de tijdens de oorlog gestarte voorbereidingen voor een nieuwe constellatie waarbinnen de kunsten na de oorlog maatschappelijk zouden moeten functioneren, uitmondend in de oprichting van onder meer de Federatie van Beroepsverenigingen van Kunstenaars en de Raad voor de Kunst. Velen waren vóór de oorlog betrokken bij anti-fascistische groepen als het Comité van Waakzaamheid

en de Bond van Kunstenaars ter Verdediging van de Cultuur (BKVK), die onder meer in 1936 de tentoonstelling De Olympiade Onder Dictatuur (D.O.O.D.) organiseerde.

In het interview met Bijmoer ligt in mindere mate de nadruk op de oorlogsperiode. Bijmoer deed vóór de oorlog onder meer rondleidingen in het Stedelijk Museum en was in de oorlog tekenaar en ontwerper. Direct na de oorlog tekende hij onder meer voor *Het Parool* en fungeerde als decor- en kostuumontwerper voor vele theaterstukken, revues en televisieseries. De laatste tien jaar voor zijn pensioen deed hij dat uitsluitend nog voor de televisie (NOS).

Transcripties zijn alleen aanwezig van de gesprekken die in 1973-74 werden gehouden, namelijk die met Boers (1905-1978), kunstschilder; Braat (1908-1982), beeldhouwer, dichter en schrijver; Defresne-Ruys, echtgenote van de acteur Defresne (1893-1961), zelf bacteriologe; Groenier (1905-1977), acteur en oud-directeur van de Arnhemse toneelschool; De Leeuwe (1898-1982), actrice; Romein-Verschoor (1895-1978), historica en schrijfster, Poons (1896-1985), acteur; Sandberg (1897-1984), oud-directeur Stedelijk Museum; 1ste interview Sterneberg (1901-1987), acteur; Tiemeijer (geb. 1908), acteur.

FRANS NIEUWENHOF*Paul Kiès*

Geïnterviewde(n): Paul (Ch.J.) Kiès
Aantal personen: 1
Onderwerp: Politieke leven van Paul Kiès

Interviewer(s): Frans Nieuwenhof
Aantal interviews: 2
Lengte: 5 uur
Produktiedatum: 9 en 12 april 1968
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 5 geluidsbanden
Aanbieder: F. Nieuwenhof
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Het interview is verwerkt in Nieuwenhofs artikel 'Paul Charles Joseph Kiès', in: *Mededelingenblad. Orgaan van de Nederlandse Vereniging tot beoefening van de Sociale Geschiedenis* no.35, Amsterdam: Nederlandse Vereniging tot beoefening van de Sociale Geschiedenis, maart 1969, pp.14-42. Het artikel behandelt het leven van Kiès (1895-1968) als beroepsmilitair; als lid van de SDAP, inclusief zijn conflicten met het partijbestuur; zijn succes binnen de (ontevreden) SDAP-afdeling Friesland; het royement uit de SDAP in 1937; de oprichting door Kiès van de vereniging Het Vrije Woord, met het gelijknamige periodiek, en de omzetting van deze vereniging in de Troelstra Beweging Nederland (TBN); zijn (mislukte) pogingen te komen tot een soort volksfrontpolitiek met de CPN; zijn radicale omslag in 1940 naar het gedachtengoed van de NSB en de Waffen-SS, waarbij hij ook de TBN betreft, die daarop nauw gaat samenwerken met de NSNAP van E.H. ridder Van Rappard; zijn anti-semitisme; zijn pro-Duitse radiopraatjes als 'De Amsterdammer' vanaf 1944; zijn arrestatie in 1945 en in 1948 de veroordeling door het Bijzonder Gerechtshof in Leeuwarden tot 20 jaar gevangenisstraf en levenslange ontzegging van burgerrechten. Kiès stierf enkele maanden na het interview.

ERIC NIJHOF*EVC*

Geïnterviewde(n): A. van den Berg en N. Oosterwijk, W. Drees, H. Drenth, J. van Es en E. Sip,
W. van Exter, H. Gortzak, D. Kleinsma en E. Sip, L. van Os

Aantal personen: 10

Onderwerp: Eenheidsvakcentrale (EVC) 1943-1948

Interviewer: P. Coomans, T. de Jonge, E. Nijhof

Aantal interviews: 8

Lengte: 14 uur 35 min.

Produktiedatum: februari/maart 1972

Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 23 geluidsbanden

Aanbieder: E. Nijhof

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewden, zie: SFW-
werkuitgave no. 8 (1995), pp. 4, 15, 16, 18, 19, 24, 29, 35.

MIRJAM PRENGER*Televisiejournalistiek*

Geïnterviewde(n): Wim Bosboom, Hans de Graaf, Hans Jacobs, Leo Kool, Piet te Nuyl (2x), J.W. Rengelink (2x), Bas Roodnat, Huib de Ru, Gijs Stappershoef, Pier Tania, Frans Verhey, Bep Vochtelloo, Herman Wigbold (2x)

Aantal personen: 13

Onderwerp: televisiejournalistiek, actualiteitenrubrieken, VARA, KRO

Interviewer(s): Mirjam Prenger

Aantal interviews: 16

Lengte: 32 uur

Produktiedatum: 1990

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 9 geluidsbanden

Aanbieder: M. Prenger

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: samenvatting Jacobs; rest geen

Opmerkingen: De geïnterviewden zijn allen verbonden (geweest) aan de VARA-actualiteitenrubriek ACHTER HET NIEUWS. De interviews zijn gemaakt in het kader van Prengers promotieonderzoek over de ontwikkeling van journalistieke conventies binnen actualiteitenrubrieken op televisie in de jaren zestig, in het bijzonder VARA's ACHTER HET NIEUWS en KRO's BRANDPUNT. Rond dit thema schreef zij eerder al 'Van familiemagazine naar actualiteitenrubriek. KRO's BRANDPUNT in maart 1963', in: *Jaarboek Mediageschiedenis 2*, Amsterdam: Stichting Mediageschiedenis, 1990, p.157-186 en "'Rode balletjes" en *cinéma vérité*. De VARA, de PvdA en de nieuws- en actualiteitenprogramma's in de jaren vijftig en zestig', in: Henk Kleijer e.a. (red.), *Tekens en Teksten. Cultuur, communicatie en maatschappelijke veranderingen vanaf de late middeleeuwen*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 1992, p.158-173.

ERNST RADIUS*Bob Bertina*

Geïnterviewde(n): B.J. Bertina
Aantal personen: 1
Onderwerp: katholieken en film, filmkritiek, katholieke filmkeuring

Interviewer(s): Ernst Radius
Aantal interviews: 1
Lengte: 2 uur
Produktiedatum: juli 1986
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 2 cassettebanden
Aanbieder: E. Radius
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Radius praat met Bob Bertina (geb. 1914) over de houding van katholieken ten opzichte van film na 1945. Bertina was vele jaren filmcriticus van *de Volkskrant*, redactielid van verscheidene (katholieke) filmbladen (zie ook elders in deze werkuitgave onder Egbert Barten) en betrokken bij de Katholieke Film Actie (KFA). Met name wordt ingegaan op de katholieke filmkeuring, georganiseerd in de Katholieke Film Centrale (KFC), waarin toonaangevende filmcritici - naast Bertina Charles Boost en Janus van Domburg - een rol vervulden. Bertina zet de niet onproblematische verhouding tussen filmkritiek en filmkeuring uiteen. Het door beide 'kampen' onderschreven uitgangspunt 'werk voor de goede film' kreeg verschillende invullingen omdat de eerste primair vanuit esthetisch oogpunt redeneerde en de laatste zich voornamelijk op een moralistisch standpunt stelde. Instemmend verwijst Bertina in deze naar de brochure *Film en moraal*, die de progressieve 'filmpater' Jac. Dirkse ooit schreef en waarin deze onder meer een onafhankelijke verhouding tussen katholieke filmcritici en de katholieke filmkeuring bepleitte.

LEO VAN RHENEN*Utrecht WO-II*

Geïnterviewde(n): dhr. en mw. Alblas, mw. van Arkel, dhr. en mw. van den Berg (2x), mw. Ditmars, dr. A. van Hulzen, dhr. en mw. Jansen, dhr. en mw. Kettner, dhr. van Kouwen, dhr. en mw. van der Linden, dhr. en mw. Meldenburg, dhr. Papegaay, mw. Reniers, dhr. en mw. de Ridder (2x), dhr. van Straten, mw. Tieman, dhr. Vernooij (3x), mw. van Woudenberg (2x)

Aantal personen: 24

Onderwerp: Utrecht, Tweede Wereldoorlog

Interviewer(s): Leo van Rhenen

Aantal interviews: 22

Lengte: 48 uur

Produktiedatum: 1978

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 11 geluidsbanden

Aanbieder: L. van Rhenen

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De geïnterviewden zijn allen Utrechtenaren die spreken over hun ervaringen in dagelijks leven en werk tijdens de bezettingsperiode 1940-45. Onder meer komen aan de orde: de inval van de Duitsers in mei 1940; razzia's; de NSB. Van Rhenen hield de interviews uit interesse voor het (dagelijks) leven in Utrecht tijdens de Tweede Wereldoorlog.

PIET DE ROOY*Prominenten*

Geïnterviewde(n): Elisabeth Andersen, Gerard van Bakel, prof. mr. A.D. Belinfante (2x), Pierre van Boxtel, D.H. Couvee (2x), Lotti van der Gaag, mr. J.L. Heldring, J. Moelee, J. (Ko) Pasman (3x), Wim Polak (2x), Bert Schierbeek, Hendrik van Tellingen

Aantal personen: 12

Onderwerp: biografie van de diverse personen

Interviewer: 10 studenten

Aantal interviews: 17

Lengte: 35 uur 45 min.

Produktiedatum: 1990-1995

Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 31 cassettes

Aanbieder: P. de Rooy

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: van Van Boxtel geen; rest volledig

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt in het kader van het zogeheten 'Prominenten Interview Project', door studenten van het Documentatiecentrum Nieuwste Geschiedenis (DNG) van de UvA. Het geheel stond onder leiding van prof. dr. Piet de Rooy (korte tijd in samenwerking met dr. Selma Leydesdorff) en en beslaat de periode 1990 tot en met 1995.

- Elisabeth Andersen (geb. 1920) spreekt over haar leven als actrice, onder andere bij het Amsterdams Toneel, en over de gevolgen van Actie Toemaat. Interviewer: Hans Monasch-Sloten.
- Gerard van Bakel (geb. 1927) - elektriciën van beroep - spreekt over zijn ervaringen met de katholieke jeugdbeweging. Hij was onder meer van 1953-58 voorzitter van de Katholieke Arbeiders Jeugd (KAJ) en later bestuurslid van de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB) en van de Voedingsbond NKV en NVV. Interviewer: Geert Ritsema.
- Prof. Belinfante (geb. 1911) beschrijft in twee interviews onder meer zijn onderduikervaringen tijdens de Duitse bezetting; het verdwijnen van de Portugees-joodse gemeenschap, waartoe hij behoorde; meer algemeen het verwerken van oorlogservaringen; de Bijzondere Rechtspleging, waarvan hij de officiële geschiedschrijver was; zijn universitaire loopbaan, waaronder zijn functie als rector-magnificus van de UvA tijdens de Maagdenhuisbezetting; meer algemeen zijn beleving van de jaren '60. Interviewer: Michiel Zonneveld.

- Pierre van Boxtel schetst de jaren die hij na de oorlog in Indonesië doorbracht. Interviewer: Luuk Balemans.
- D.H. Couvee (geb. 1921) spreekt in twee interviews over de bezettingsperiode en de perszuivering daarna; de ontzuiling; zijn publikaties; zijn werkzaamheden door de jaren heen bij het Nederlands Persinstituut, het Rijksmuseum, het Frans Halsmuseum - waarvan hij tussen 1972 en 1983 directeur was - en het Nederlands Permuseum. Interviewer: Hugo Warning.
- Lotti van der Gaag (geb. 1923) schetst haar leven als beeldhouwster, onder meer de periode dat ze bij Zadkine in Parijs werkte. Interviewer: Suzanne Kuik.
- J.L. Heldring (geb. 1917) schetst onder meer zijn studie in Leiden; de bezettingstijd; zijn functies na de oorlog als redacteur buitenland van de *NRC*, bij het Nederlands Informatiebureau in New York en als hoofdredacteur van de *NRC* tussen 1968 en 1972. Interviewer: Katinka Baehr.
- J. Moelee (geb. 1922) - stratenmaker van beroep - spreekt onder meer over zijn ervaringen als bestuurslid van de Eenheidsvakcentrale (EVC) sinds 1948, waarbij tevens een aantal stakingen aan de orde komt, w.o. de stakingen tegen de politionele acties in Indonesië en de staking van gemeentepersoneel in 1955. Interviewer: Geert Ritsema.
- J. (Ko) Pasma (geb. 1907) spreekt in drie interviews onder meer over zijn activiteiten binnen de vooroorlogse SDAP (hij was onder meer voorzitter van de afdeling Voorburg), de Tweede Wereldoorlog, zijn korte periode bij de Nederlandsche Unie, de overstap naar de illegaliteit en de doorbraakgedachte direct na de oorlog. Voorts komen aan de orde zijn functies als hoofd van de Politieke Opsporingsdienst (POD) in de regio Voorburg, Rijswijk, Laakkwartier, als districtsdirecteur van de Stichting '40-'45 en als raadslid, wethouder en statenlid voor de PvdA; zijn bemoeienissen met het terrein van de sociale zekerheid, het maatschappelijk werk en de gezondheidszorg; zijn werkzaamheden als directeur van het Humanistisch Verbond. Interviewer: Geert Ritsema (kleinzoon van Pasma).
- Wim Polak (geb. 1924) schetst in twee interviews onder meer zijn jeugd tijdens de crisisjaren; de opkomst van het fascisme; de Tweede Wereldoorlog, bezetting en zijn ervaringen in de onderduik; zijn tijd als journalist bij *Het Vrije Volk*; ervaringen binnen de PvdA en zijn functies voor deze partij als wethouder in Amsterdam, als staatssecretaris van Binnenlandse Zaken in het kabinet Den Uyl en ten slotte als burgemeester van Amsterdam (1977-83). Ten tijde van het interview was Polak lid van de Raad van State. Interviewer: Sebastiaan Hol.
- Bert Schierbeek (geb. 1918) blikt terug op het leven tijdens de bezetting in Amsterdam en op zijn activiteiten als schrijver behorend bij de groep van de Vijftigers. Interviewer: Tamar Schrofer.
- Hendrik van Tellingen (geb. 1907) - landarbeider - verhaalt van het leven in

de Drentse veengebieden en van zijn activiteiten binnen de SDAP, het NVV en de PvdA, voor welke partij hij jarenlang wethouder was in de gemeente Schoonoord. Voorts beschrijft hij zijn betrokkenheid bij de voorbereidingen van de film GOUDEN OOGST. 50 JAAR VAKBEWEGING IN NEDERLAND, die Max de Haas in 1956 maakte in opdracht van het NVV. Van Tellingen en andere NVV-ers uit de regio wezen de cineast bruikbare lokaties en mobiliseerden mensen van onder meer de plaatselijke toneelvereniging om in de gespeelde scènes te figureren. De film is bij SFW aanwezig. Interviewer: Beppy Veer.

MARTIN SCHOUTEN*Jaren dertig*

Geïnterviewde(n): Hendrik Algra, Pieter Both, Jenny Brus, Elly Bysterus Heemskerk, Leo Corsius, Frits Günther, Sjeng Hardy, Frans Laheij, Stan Poppe sr, Jozef Rosenberg, Jan Rot, Pi Scheffer, Koos de Vink

Aantal personen: 13

Onderwerp: Jaren dertig

Interviewer(s): Martin Schouten

Aantal interviews: 13

Lengte: 30 uur

Produktiedatum: 1975-1980

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 1 geluidsband + 23 cassettebanden

Aanbieder: M. Schouten

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: De Vink geen; de rest volledig

Opmerkingen: De geïnterviewden spreken vanuit hun onderscheiden posities over hun ervaringen in de jaren '30. De gesprekken zijn verwerkt in Schoutens boek *Voor de oorlog. Herinneringen aan de jaren '30*, Amsterdam: De Bezige Bij, 1982; eveneens als tweedelige uitgave verschenen bij de Stichting Burgerschapskunde/Nederlands Centrum voor Politieke Vorming in 1981. Het boek is aanwezig bij SFW.

- Hendrik Algra, leraar, voorzitter van de ARP-kiesvereniging in Leeuwarden en van 1935 tot 1978 hoofdredacteur van het *Friesch Dagblad*, spreekt bewonderend over Colijn.
- Pieter Both, sinds 1928 een van de eerste KLM-piloten, vertelt over zijn ervaringen in de vroege jaren van de (burger-)luchtvaart.
- Jenny Brus, dochter van een stationsrestaurantierhouder in Zevenaar, vertelt hoe het er in de jaren dertig aan toeging als de D-treinen met (joodse) vluchtelingen uit Duitsland aankwamen en velen op het station werden vastgehouden en even later teruggestuurd. Slechts enkelen konden blijven of kregen de gelegenheid door te reizen naar bijvoorbeeld de Verenigde Staten.
- Elly Bysterus Heemskerk, van 1914-1951 violiste bij het Concertgebouw-orkest, spreekt onder meer over de dirigenten Willem Mengelberg en Pierre Monteux en over haar huis aan de Koninginneweg, dat in 1940 door de Duitsers werd gevorderd.
- Leo Corsius, een socialistische kraanmachinist bij de Sfinx-aardewerkfabriek in Maastricht, vertelt over zijn ervaringen in de moderne vakbond en de problemen die dat in het katholieke bolwerk ople-

verde. Regelmatig duikt in het gesprek de staking van 1929 in de Zinkwitfabriek op.

- Frits Günther, CPN-er uit Amsterdam, vertelt over zijn ervaringen in de Internationale Brigade in de Spaanse Burgeroorlog. Hij was in Spanje van 1937 tot 1939 en raakte tot tweemaal toe gewond. Bij terugkomst wist hij enige tijd de Nederlandse autoriteiten te omzeilen maar niettemin kostte het 'treden in vreemde krijgsdienst' hem toch nog voor tien jaar zijn Nederlanderschap.
- Sjeng Hardy, werknemer van de Maastrichtse Sfinx-aardewerkfabriek, vertelt over het zware leven en werken in de jaren derig, waarin voortdurend ontslag dreigde.
- Frans Laheij, chef van drie stempellokalen in Maastricht - respectievelijk voor georganiseerden in de katholieke en de socialistische vakbeweging en voor ongeorganiseerden - vertelt over zijn ervaringen met de steuntrekkers, de clerus en de gemeente.
- Stan Poppe sr was gemeenteraadslid voor de SDAP in respectievelijk Ede en Zaandam. In 1932 ging hij met de linkse oppositie mee naar de OSP onder leiding van Jacques de Kadt. Dit lidmaatschap betekende in 1934 zijn ontslag als werknemer van de rijksbelastingdienst, omdat de OSP voorkwam op de in 1933 ingestelde lijst van voor ambtenaren verboden organisaties. Daarop richtte hij voor de partij uitgeverij De Vlam op, die nog lang bleef bestaan nadat de OSP en de RSP van Henk Sneevliet in 1935 tot RSAP fuseerden. In '37 zag hij zich echter gedwongen te bedanken voor de partij om terug te kunnen keren naar zijn oude baan.
- Jozef Rosenberg, winkelier in Zevenaar, vertelt over zijn werk voor vluchtelingen die uit Duitsland en Oostenrijk in de grenstreek aankwamen. Hij poogde via Nederlandse vluchtelingencomités zoveel mogelijk voor de mensen te doen. Zelf joods kwamen hij en zijn gezin de oorlog ondergedoken door.
- Jan Rot, politiek tekenaar en een van de voormannen van de SDAP in Amsterdam, vertelt over de afscheiding van de oppositionele Fakkegroep (naar het blad *De Fakkkel*) binnen de SDAP in 1932 en de daaropvolgende oprichting van de OSP. Hijzelf bleef in de SDAP en was jarenlang voorzitter van de Amsterdamse afdeling 9: Jordaan en Kinkerbuurt. Tevens spreekt hij over het Plan van de Arbeid en over zijn (teken)werk voor het blad *Arbeid Vrijheid Brood* van het Bureau voor actie en propaganda tegen fascisme en communisme: kortweg Buracprop.
- Pi Scheffer, onderwijzer en trombonist/arrangeur, vertelt over zijn ervaringen als semi-professioneel (jazz)musicus in het vooroorlogse dansorkest The Blue Ramblers en over zijn ontmoetingen met Coleman Hawkins, Django Reinhardt en anderen. Na de oorlog werd hij de leider van het AVRO-dansorkest The Skymasters.
- Koos de Vink spreekt over zijn armoedige jeugd in Leiden, zijn politieke sympathieën en zijn vriendschap met Marinus van der Lubbe, de jonge Nederlandse communist die in 1933 in Duitsland ter dood werd veroordeeld wegens het stichten van de brand in het

MARTIN SCHOUTEN*Werk*

Geïnterviewde(n): Jan Smit, Kees Twisk, dhr. Faber
Aantal personen: 3
Onderwerp: arbeidsbeleving, minima

Interviewer(s): Martin Schouten
Aantal interviews: 3
Lengte: 6 uur
Produktiedatum: 1976-77
Soort interview(s): journalistiek

Drager: 2 geluidsbanden + 3 cassettebanden
Aanbieder: M. Schouten
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: In de interviews vertellen Smit en Twisk over hun werk en hun beleving daarvan. De gesprekken werden gehouden t.b.v. van een serie artikelen van Martin Schouten in de *Haagse Post* waarin mensen vertellen over hun arbeidsbeleving. Later zijn de meeste van deze stukken, in gewijzigde vorm, gebundeld in Schoutens boek *Werk. Vijftig mensen over wat ze nou eigenlijk doen voor de kost en hoe ze daarover denken*, Amsterdam: De Arbeiderspers, 1977-1978. Het boek is aanwezig bij SFW. Overigens verschijnen verscheidene personen in het boek onder pseudoniem.

Jan Smit is huisschilder bij de Dienst Gebouwen van de Nederlandse Spoorwegen. Hij verhaalt op soms hilarische wijze van zijn ervaringen in het werk. Kees Twisk (74), gepensioneerd 'greenkeeper', vertelt over het onderhoud van de golfbanen in Zandvoort, wat hij zijn leven lang deed.

Het interview met Faber werd niet direct in het kader van bovengenoemd onderwerp gehouden maar ten behoeve van een project over mensen die op het financiële minimum moeten leven. De resultaten hiervan zouden eveneens in een boek vervat worden. Het is echter onduidelijk of dit ooit gerealiseerd is.

HERMAN SELIER*G. van der Werff*

Geïnterviewde(n): Gé van der Werff
Aantal personen: 1
Onderwerp: Van der Werff, persfotografie

Interviewer(s): Herman Selier
Aantal interviews: 1
Lengte: 2 uur
Produktiedatum: 23 maart 1992
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 2 cassettebanden
Aanbieder: Herman Selier
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Het interview werd gehouden in het kader van Seliers promotieonderzoek naar de geschiedenis van de Nederlandse (pers-)fotografie. Hoofddoel van dit interview was meer te weten te komen over Polygoon-Fotopersbureau tijdens de bezettingsjaren en de oprichting van het ANP-Fotopersbureau na de oorlog, waarin Polygoon-Foto werd geïncorporeerd, inclusief het foto-archief dat overigens voor een belangrijk deel werd vernietigd. Over het archief en wat daarvan rest schreef Selier het artikel 'Polygoon foto-archief', in: *GBG-Nieuws* 20, pp. 7-9 (serie Fotohistorische Frontberichten).

Van der Werff was vóór de oorlog als persfotograaf werkzaam bij de fotoafdeling van het film-en fotoproduktiebedrijf Polygoon te Haarlem. In 1938 werd hij gedetacheerd in Den Haag. Hij verliet het bedrijf echter in 1941 en keerde terug naar Haarlem om daar als 'stadhuis'-fotograaf enkele jaren zijn brood te verdienen. Na de oorlog was hij de eerste fotograaf in dienst bij het nieuw opgerichte ANP-Fotopersbureau, waar hij tot aan zijn pensioen bleef. Van der Werff spreekt ook over collega-fotografen, waaronder Aart Klein.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Amsterdam)

CPN-film

Geïnterviewde(n): Marcus Bakker, Max van den Berg, Siem van der Helm, Ton van Hoek, Dolf Kruger, Gerrard Verhage, Roel Walraven, Catrien Wolff, Joop IJisberg

Aantal personen: 9

Onderwerp: CPN, film, televisie

Interviewer(s): Peter Mol, Anneke van Renssen

Aantal interviews: 9

Lengte: 17 uur

Produktiedatum: 1991-92

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 10 cassettebanden

Aanbieder: SFW

Status: eigendom SFW

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: Bakker, Van Hoek, Verhage en IJisberg volledig; rest geen

Opmerkingen: De geïnterviewden spreken over hun betrokkenheid bij de productie van films in opdracht van de CPN en bij de totstandkoming van de televisieuitzendingen van deze partij sinds 1965, in het kader van de Zendtijd voor Politieke Partijen (ZPP). De interviews werden verwerkt in: Bert Hogenkamp en Peter Mol, *Van beeld tot beeld. De films en televisieuitzendingen van de CPN, 1928-1986*, Amsterdam: Stichting Film en Wetenschap, 1993. Het materiaal werd eveneens gebruikt in Peter Mol, *Het mes moest aan twee kanten snijden. Hoe de Communistische Partij van Nederland de Zendtijd voor Politieke Partijen gebruikte, 1965-1978*, Amsterdam (doctoraalscriptie Nieuwe en Nieuwste Geschiedenis, UvA), 1995.

- Bakker had een aandeel in de vervaardiging van diverse ZPP-uitzendingen van de CPN. Zo schreef hij de tekst voor het eerste programma. Daarnaast trad hij zelf regelmatig in de uitzendingen op. Bakker was lid van het Dagelijks Bestuur en vertegenwoordigde de partij lange tijd in de Tweede Kamer.
- Van den Berg was in 1958-59 leider van de Waarheid Filmdienst en daarna geruime tijd hoofd van de Propaganda Commissie van de CPN, waardoor hij een rol bleef spelen bij de vervaardiging van films en televisie-uitzendingen. Het interview werd naast Peter Mol afgenomen door Anneke van Renssen.
- Van der Helm was van 1984-86 lid van het Dagelijks Bestuur van de CPN en in die hoedanigheid eindverantwoordelijke voor totstandkoming

- en inhoud van de televisie-uitzendingen in die periode.
- Van Hoek was tussen 1979 en 1984 de politiek verantwoordelijke voor de televisie-uitzendingen van de CPN. Hij was tot en met '82 lid van het Partij Bestuur en daarna van het Dagelijks Bestuur.
  - Kruger, fotograaf van *De Waarheid*, deed het camerawerk voor de de film WELVAART VOOR EEN NIEUW NEDERLAND (1948), waarvoor Paul Schuitema de regie deed. Overigens werd de film van regeringswege verboden voor openbare vertoning.
  - Verhage, cineast, maakte tussen 1978-80 de televisie-uitzendingen voor de CPN. Hij speelde verder een vooraanstaande rol binnen het Amsterdams Stadsjournaal in de jaren zeventig en maakte documentaire films als DE BERG. Het interview werd afgenomen door Peter Mol en Anneke van Renssen.
  - Walraven was als lid van het Dagelijks Bestuur in 1966-67 en van 1972 tot '74 verantwoordelijk voor de radio- en televisie-uitzendingen van de CPN. Later was hij meer algemeen betrokken bij het propaganda-apparaat van de partij.
  - Wolff was van 1971 tot '73 betrokken bij de produktie van de televisie-uitzendingen van de CPN. Zij was het ook die ervoor zorgde dat jonge filmmakers als Verhage en Floor Kooij de uitzendingen produceerden. Wolff speelde verder een vooraanstaande rol in de CPN-afdeling Amsterdam. Zij was de echtgenote van Joop Wolff, lid van het Dagelijks Bestuur en van de Tweede Kamer voor de partij.
  - IJisberg was als lid van het Dagelijks Bestuur tussen 1967 en '79 regelmatig eindverantwoordelijke voor de radio- en televisie-uitzendingen van de CPN. Verscheidene zijn door hem geproduceerd. Het interview werd afgenomen door Peter Mol en Anneke van Renssen.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Amsterdam)

Piet van der Ham

Geïnterviewde(n): Piet van der Ham
Aantal personen: 1
Onderwerp: amateurfilm, opdrachtfilm, katholieke film, fotografie, filmjournalistiek

Interviewer(s): Renate Bergsma, Bert Hogenkamp
Aantal interviews: 1
Lengte: 4 uur 30
Produktiedatum: 9 maart 1995
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 3 cassettebanden
Aanbieder: SFW

Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: Het interview met Van der Ham (geb. 1910) werd gemaakt in het kader van Bergsma's onderzoeksstage bij SFW in 1995. Het werd verwerkt in haar doctoraalscriptie '*Spreekt u film?*' *De katholieke cineast Piet van der Ham*, Amsterdam (doctoraalscriptie Culturele Studies, UvA), 1995. Onder dezelfde titel publiceerde zij een artikel in het *Jaarboek 1994 Stichting Film en Wetenschap - Audiovisueel Archief*, Amsterdam: Stichting Film en Wetenschap, 1995, p.75-101.

Piet van der Ham wordt gekenschetst als een katholiek filmer. Zijn 'ontdekking' in 1936 als amateurfilmer door de cineast Otto van Neijenhoff was de aanzet tot een hele reeks opdrachtfilms vanuit die hoek. Hij werd theoretisch beïnvloed door de katholieke 'filmpaus' Janus van Domburg en de schrijver-dichter A.J.D. van Oosten en meer algemeen door de esthetische opvattingen van de Filmliga. Met Van Oosten richtte hij de katholieke filmgroep Kafilgro op. Tijdens de Tweede Wereldoorlog experimenteerde hij met speelfilms, samen met zijn vriend Alfred Mazure, en werkte als fotograaf voor de Binnenlandse Strijdkrachten. In de loop van de jaren leverde hij vele filmjournalistieke bijdragen aan dagbladen als *De Tijd* en de *Maasbode* en was verbonden aan filmtijdschriften als *Filmfront* en *Filmforum*. Tevens was hij betrokken bij de Katholieke Filmkeuring. Na de oorlog maakte hij een aantal films voor de KVP, waaronder de bekende DE OPDRACHT (1956). Daarnaast maakte hij verscheidene bedrijfsfilms en produceerde journaalitems voor Polygoon en de NTS. Van der Ham doceerde ten slotte film en fotografie in Den Haag.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Amsterdam)

Multifilm

Geïnterviewde(n): Zus van den Berg, Willem Gerdes, Tjerk Rouw
Aantal personen: 3
Onderwerp: Multifilm

Interviewer(s): Jos Nap
Aantal interviews: 3
Lengte: 4 uur 30 min.
Produktiedatum: 1989-90
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 3 cassettebanden

Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: De geïnterviewden spreken over de tijd dat zij bij de Haarlemse filmproduktie­maatschappij Multifilm werkten. Bij het interview met Gerdes is op de achtergrond zijn vrouw aanwezig.
 Van den Berg, opgeleid als juriste, kwam in januari 1939 bij Multifilm in dienst als secretaresse en procuratiehouder. Daarnaast deed zij ook wel 'klusjes' zoals printen en projecteren. Gerdes was cameraman en scenarist. Hij kwam in 1948 in vaste dienst, terwijl hij daarvoor al als free-lancer opdracht­films voor het Haarlemse bedrijf had gemaakt. Rouw (geb. 1914), die naar eigen zeggen aanvankelijk scheepskok had willen worden, werd in 1929 als loopjongen door de oprichter van Multifilm J.C. Mol in dienst genomen. Hij ontwikkelde zich tot cameraman en laboratoriummedewerker. Allen gingen in 1958 mee naar het voor de nog jonge televisie werkende produktie­bedrijf Cinecentrum te Hilversum waarin zowel Multifilm als Polygoon en Profilti opgingen.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Amsterdam)

Ds. Overbosch

Geïnterviewde(n): Ds. W.G. Overbosch
Aantal personen: 1
Onderwerp: bioscoopvraagstuk, film, filmkeuring, Nederlands Hervormde Kerk

Interviewer(s): Bert Hogenkamp
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur 30 min.
Produktiedatum: 19 oktober 1994
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 1 cassetteband
Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: In het interview wordt gesproken over de verhouding tussen de Nederlands Hervormde Kerk en film. Ds. Overbosch was betrokken bij de totstandkoming van het *Rapport over het bioscoopvraagstuk* dat in 1946 in opdracht van de Synode van de Nederlands Hervormde Kerk werd opgesteld en waarin een kritische maar positieve

houding t.o.v. film werd bepleit. Aan de orde komen voorts de filmkeuring en meer concreet de activiteiten van de Centrale Commissie voor de Filmkeuring en wordt de Stichting Filmcentrum nader gezien. Deze organisatie werd in 1947 (aanvankelijk onder de naam stichting Kerk en Film) opgericht om de conclusies van voornoemd rapport gestalte te geven door middel van voorlichting over film in protestants-christelijke kring. Tot slot wordt gesproken over de Prof. dr. G. van der Leeuwstichting, ontmoetingscentrum van kerk en kunst. Personen die besproken worden zijn: L. Eker, dr. A. Dronkers, P.J. van Mullem, prof. dr. G. van der Leeuw en D. van Staveren.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Amsterdam)

Rolf Schuurmsma

Geïnterviewde(n): R.L. Schuurmsma
Aantal personen: 1
Onderwerp: Geluidsarchief RUU en SFW

Interviewer(s): Bert Hogenkamp, Mieke Lauwers
Aantal interviews: 1
Lengte: 2 uur 15 minuten
Produktiedatum: februari 1995
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 2 cassettebanden
Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Het interview met Rolf Schuurmsma (geb. 1931) werd gehouden t.b.v. een onderzoek naar (de geschiedenis van) het geluidsarchief van SFW, resulterend in Lauwers' *De interviewcollecties bij Stichting Film en Wetenschap, Een audiografisch overzicht*, deel 1, Amsterdam: Stichting Film en Wetenschap (SFW-werkuitgave no.8), 1995. Daarin is de eerste tien jaar van de interviewcollectie van het geluidsarchief geïnventariseerd.

Het gesprek gaat over de ontwikkeling van het Historisch Geluidsarchief binnen het Instituut voor Geschiedenis van de Rijks Universiteit Utrecht (RUU) in 1961 tot en met de incorporatie van dit archief in de Utrechtse SFW in 1970. Schuurmsma speelde in het hele proces een cruciale rol. Naast de acquisitie van een grote hoeveelheid radiomateriaal maakte hij aan de RUU een start met de interviewcollectie. Hij verhuisde in 1970 mee naar SFW en

werd hoofd van de aldaar nieuw gevormde afdeling Documentatie. Later vervulde hij nog andere functies binnen de stichting tot 1980, toen hij bibliothecaris van de Erasmus Universiteit Rotterdam werd. Tussen 1985 en 1992 was hij lid van de Raad van Advies van SFW.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Amsterdam)

Trioilm

Geïnterviewde(n): Herman Greven, Peter Jonen, Piet van Strien
Aantal personen: 3
Onderwerp: Trioilm

Interviewer(s): Simone Brouwers, Bert Hogenkamp
Aantal interviews: 3
Lengte: 7 uur en 20 min
Produktiedatum: december 1993-januari 1994
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 3 cassettebanden
Aanbieder: SFW
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt t.b.v. Brouwers' en Hogenkamps filmografie *Trioilm 1946-1978. Filmproductiebedrijf en laboratorium*, Amsterdam: Stichting Film en Wetenschap (SFW-werkuitgave no.4), 1994. De geïnterviewden spreken over de tijd dat zij bij het in 1946 door Jo de Haas, Theo Cornelissen en Paul A.J. Wijnhoff opgerichte filmproductiebedrijf en -laboratorium Trioilm werkten. Herman Greven (geb. 1933) was vanaf 1948 als laborant werkzaam bij Trioilm, voordat hij in 1953 naar de Cinetone-studio's ging, om nog weer later emplooi te vinden in het filmbeheer bij het Nederlands Filmmuseum (NFM). Peter Jonen (geb. 1927) was, na jaren Polygoon, van 1953 tot 1960 als laborant bij Trioilm in dienst. Via verscheidene andere produktiemaatschappijen, waaronder Joop Geesink, kwam hij uiteindelijk in 1971 als cutter bij de Utrechtse Stichting Film en Wetenschap (SFW) terecht. Piet van Strien (geb. 1929) begon in 1948 bij Trioilm als manasje van alles, kwam echter al snel in het laboratorium te werken en hanteerde vanaf 1953 (Watersnoodramp) de camera. In 1959 verliet hij het bedrijf en ging als free-lance filmer verder, o.a. voor het Britse Visnews.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)*Diergeneeskunde*

Geïnterviewde(n): Prof. dr. J.A. Beijers, prof. dr. L. Seekles, prof. J.H. ten Thije
Aantal personen: 3
Onderwerp: faculteit Diergeneeskunde, RUU

Interviewer: S.R. Numans, R.L. Schuurisma
Aantal interviews: 3
Lengte: 8 uur 55 min.
Produktiedatum: maart-mei 1970
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 7 geluidsbanden
Aanbieder: SFW, S. Numans (RUU)
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: Beijers geen; Seekles volledig; Ten Thije inhoudsopgave

Opmerkingen: De interviews zijn gehouden ten behoeve van de historische studie door C. Offringa, *Van Gildestein tot Uithof. 150 Jaar Diergeneeskundig onderwijs in Utrecht* (2 dln), Utrecht: Rijksuniversiteit, 1971/1981.
Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewden, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), pp. 5, 38, 44.

STICHTING FILM EN WETENSCHAP

(Utrecht)

Drugsgebruik

Geïnterviewde(n): anoniem
Aantal personen: 6
Onderwerp: Drugsgebruik

Interviewer: René Swetter
Aantal interviews: 6
Lengte: 3 uur
Produktiedatum: april 1971
Soort interview: journalistiek

Drager: 7 geluidsbanden
Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: De interviews zijn gehouden ten behoeve van en verwerkt in de film DRUGS, STUFF TOT NADENKEN (René Swetter, SFW 1972). Vijf interviews betreffen gebruikers van softdrugs en (ex-)verslaafden van harddrugs. De ervaringen van de personen variëren van tweemaal ooit een stickie gerookt tot twaalf jaar opiumverslaving. Eén interview betreft de echtgenote van een (ex-) opiumverslaafde.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)*Hans ter Hoek*

Geïnterviewde(n): Hans ter Hoek
Aantal personen: 1
Onderwerp: Belangengroep Wetsovertreders

Interviewer(s): Anne Pols
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur
Produktiedatum: 28 januari 1976
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 1 geluidsband
Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: In het interview wordt gesproken over criminaliteit en de rechten van gedetineerden. Het is gehouden in verband met en voorafgaand aan een vergadering van de belangengroep op 31 januari 1976. Van deze bijeenkomst is bij SFW eveneens een geluidsregistratie aanwezig

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)

Prof. dr. Julius

Geïnterviewde(n): prof. dr. H.W. Julius
Aantal personen: 1
Onderwerp: wetenschappelijke loopbaan Julius, jaren twintig t/m 1971

Interviewer(s): R.L. Schuursma
Aantal interviews: 6
Lengte: 14 uur 45 min.
Produktiedatum: juni-oktober 1971
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 17 geluidsbanden
Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewde zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.28.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)

H.J. Kuiper

Geïnterviewde(n): H.J. Kuiper
Aantal personen: 1
Onderwerp: Katholieke Arbeidersbeweging (KAB)

Interviewer(s): Jan Roes en Joke Rijken
Aantal interviews: 1
Lengte: 3 uur
Produktiedatum: 19 november 1970
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 3 geluidsbanden
Aanbieder: SFW, J.H. Roes (KDC)
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: Kuiper (geb. 1897) begon als tuinarbeider in het Westland, was actief in de Rooms Katholieke Land- en Tuinarbeidersbond en groeide verder in de RKWV, waarbij hij in 1935 in vaste dienst trad. Hij vertelt over zijn ervaringen in de diverse functies die hij in de Rooms Katholieke vakbeweging bekleedde tot enige tijd na de oorlog. Hij zou uiteindelijk directeur van de Sociale Verzekeringsbank in Amsterdam worden.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)

Mr. H. van Maarseveen

Geïnterviewde(n): Mw. mr. H.C.L. van Maarseveen
Aantal personen: 1
Onderwerp: Nederlands-Indië, Indo-Europese vrouwenbeweging

Interviewer: P. Korver, J. Rijken
Aantal interviews: 1
Lengte: 2 uur 7 min.
Produktiedatum: 11 mei 1971
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 3 geluidsbanden
Aanbieder: SFW, P. Korver (Instituut voor Moderne Aziatische Geschiedenis, UvA)
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: In het interview spreekt Van Maarseveen (geb. 1910) over haar leven in Nederlands-Indië tot 1946 en haar rol in de Indo-Europese vrouwenbeweging. Het was de bedoeling van het Geluidsarchief van SFW om een hele serie interviews te maken over het leven van de Indische Nederlanders in Nederlands-Indië, in samenwerking met de historicus Korver. Deze bereidde een dissertatie over dit onderwerp voor. Toen Korver echter van onderwerp veranderde werd de serie niet voortgezet. Het bleef bij dit ene interview.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)*Militair Gezag*

Geïnterviewde(n): P. de Bruyne, W. de Kok, C.W. Slot
Aantal personen: 3
Onderwerp: Militair Gezag (MG) in Zeeuws Vlaanderen, 1944-45

Interviewer: R. de Koeyer, J. Rijken
Aantal interviews: 3
Lengte: 5 uur 30 min.
Produktiedatum: december 1970
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 4 geluidsbanden
Aanbieder: SFW, R. de Koeyer
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt t.b.v. de doctoraalscriptie geschiedenis (RUU) van R. de Koeyer onder de (vermoedelijke) titel *Het Militair Gezag in Zeeuws-Vlaanderen*.
 P. de Bruyne was in 1944-45 Eerste toegevoegd officier Militair Gezag in Zeeuws-Vlaanderen; W. de Kok was in 1944-45 op last van het MG geïnterneerd op beschuldiging van sympathiseren met de NSB; C.W. Slot (vice-admiraal b.d.) bekleedde bij het MG de functie van provinciaal commissaris van Zeeland.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)*Philips-commando*

Geïnterviewde(n): Ir. Laman Trip, ir. A. de Wit, mr. J. Peeters, dhr. Braakman, ir. F.J. Philips, prof. dr. G.W. Rathenau
Aantal personen: 6
Onderwerp: bezetting, NV Philips, concentratiekamp Vught 1943-44

Interviewer: Th. Minderaa, J. Rijken, W. Velema
Aantal interviews: 3
Lengte: 6 uur 40 min.
Produktiedatum: 21 december 1971; 14 mei 1973; 19 september 1974
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 7 geluidsbanden

- Aanbieder:* SFW, W. Velema
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: van Philips en Rathenau geen; rest volledig
- Opmerkingen:* Dr. E.J.W. Verwey, curator van de RUU, nam het initiatief tot een onderzoek naar het Philips-commando in het concentratiekamp Vught, na een reünie van personen die erbij betrokken waren geweest. Verwey had zelf ook in het kamp gezeten. Via prof. von der Dunk werd student W. Velema bereid gevonden het onderzoek uit te voeren en een doctoraalscriptie over het onderwerp te schrijven.
- Braakman, Laman Trip, Peeters en De Wit worden tezamen geïnterviewd. Zij waren indertijd bij de leiding van het Commando betrokken en hadden zo met de dagelijkse praktijk van 'Vught' te maken. Met Philips en Rathenau wordt tevens meer algemeen gesproken over het Philipsconcern in de periode 1940-45. F. Philips, ten tijde van het gesprek president van de Raad van Bestuur van de NV Philips, was toen directeur van de Philips-fabrieken in Eindhoven. Rathenau was onder meer betrokken bij de joodse (SOBU) werkplaats van Philips. Op het moment dat het gesprek plaatsvond was hij bijzonder hoogleraar wis- en natuurkunde aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)

Carlos Rocha

- Geïnterviewde(n):* Carlos Rocha
Aantal personen: 1
Onderwerp: Angola, onafhankelijkheidsstrijd
- Interviewer(s):* J. van Heel, T. de Jonge
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur
Produktiedatum: 22 mei 1974
Soort interview(s): wetenschappelijk
- Drager:* 2 geluidsbanden
Aanbieder: T. de Jonge (SFW), J. van Heel
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig
- Opmerkingen:* Carlos Rocha, lid van het Centraal Comité van de bevrijdingsbeweging MPLA (Movimento Popular de Libertação de Angola), spreekt over de

situatie van de bevrijdingsstrijd in Angola. Het interview vond plaats tegen de achtergrond van de Anjer-revolutie in Portugal (25 april 1974), waarvoor de koloniale oorlogen die dit land in onder meer Angola voerde de directe aanleiding vormde. Aan de orde komen onder meer de mogelijke oplossing van het koloniale probleem door de nieuwe bewindvoerders in Portugal; de situatie in de reeds bevrijde gebieden in Angola; de verhouding tussen de MPLA en de andere Angolese bevrijdingsbewegingen, waaronder de FNLA (enige tijd UPA geheten); de verhouding met de onafhankelijkheidsbewegingen Frelimo in Mozambique en PAIGC in Guinee-Bissau; de overeenkomst met de (anti-imperialistische) strijd in Indo-China. Angola verkreeg zijn officiële onafhankelijkheid op 11 november 1975.

Het gesprek werd in het Frans gehouden. De transcriptie is echter in Nederlandse vertaling bij SFW aanwezig.

STICHTING FILM EN WETENSCHAP

(Utrecht)

F.M. Sieburgh

Geïnterviewde(n): F.M. Sieburgh
Aantal personen: 1
Onderwerp: geluidstechniek, Siegro, bezetting, Radio Herrijzend Nederland

Interviewer(s): Fred de Kok
Aantal interviews: 1
Lengte: 1 uur 30 min.
Produktiedatum: 16 december 1986
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 1 cassetteband
Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: In het gesprek vertelt Sieburgh over zijn ervaringen als geluidstechnicus. In 1942 richtte hij samen met Koos Groeneveld de geluidsstudio Siegro in Rotterdam op. Tijdens de oorlogsjaren fungeerde hij onder meer als 'luisterpost' na het moment dat in Nederland de radio's moesten worden ingeleverd en werkte aan (de reparatie van) geheime zenders. Uiteindelijk kwam hij in kringen van de LO-LKP terecht. In 1944 moest hij enige tijd onderduiken. In de laatste oorlogsperiode en tijdens de bevrijding werkte hij voor Radio Herrijzend Nederland. Onder meer reed hij met een reportagewagen van de Binnenlandse Strijdkrachten rond om zoveel mogelijk opnamen te maken. Na de oorlog bouwden Sieburgh en Groeneveld hun geluidstechnisch bedrijf verder uit en werkten onder meer voor het beroepstoneel en de omroepen, 'deden' radioreclame en verzorgden het geluid voor films. Zo maakte Sieburgh de geluidsopnamen voor enkele documentaires van Herman van der Horst, waaronder 'T SCHOT IS TE BOORD'. Eind jaren zestig kwam er een eind aan het bedrijf en ging Sieburgh voor zichzelf verder.

In het interview komen regelmatig technische zaken aan de orde.

STICHTING FILM EN WETENSCHAP (Utrecht)

(Ome Henk) Thijssen

Geïnterviewde(n): dhr. (Ome Henk) Thijssen
Aantal personen: 1
Onderwerp: Thijssens leven als woonwagenbewoner

Interviewer(s): Fred de Kok, Warner Borregaard, Gerrit Peterink
Aantal interviews: 2
Lengte: 4 uur 25 min.
Produktiedatum: 1982
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 4 cassettebanden
Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Met Thijssen wordt gesproken over zijn ervaringen als woonwagenbewoner in Doetinchem. Het eerste interview werd afgenomen door De Kok, Borregaard en Peterink, het tweede alleen door De Kok en Borregaard. Het gesprek was bedoeld als uitgangsmateriaal voor een SFW-klankbeeld.

STICHTING FILMEN WETENSCHAP (Utrecht)

Mr. J. Zaayer

Geïnterviewde(n): Mr. J. Zaayer
Aantal personen: 1
Onderwerp: Belgisch-Nederlands verdrag van 1925 en gevolgen na 1927

Interviewer: J.Th.M. Bank, Th. Minderaa, R.L. Schuursma
Aantal interviews: 2
Lengte: 3 uur
Produktiedatum: 27 april 1972 en 9 april 1976
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 5 geluidsbanden
Aanbieder: SFW
Status: eigendom SFW
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: inhoudsopgave eerste interview

Opmerkingen: Voor meer informatie over de interviews en de geïnterviewde, zie: SFW-werkuitgave no. 8 (1995), p.53.

ABRAM DE SWAAN*Ongeschoolde arbeid*

Geïnterviewde(n): M.H. Boon, G.J. ten Dolle, mw. W. Hilkhuyzen, dhr. Mathijsen, A.R. Oussoren, mw. Spoelstra-Leendert

Aantal personen: 6

Onderwerp: Ongeschoolde arbeid

Interviewer(s): Bram de Swaan, Laurie Langebach

Aantal interviews: 6

Lengte: 23 uur 30 min.

Produktiedatum: januari-april 1971

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 29 geluidsbanden

Aanbieder: A. de Swaan

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: volledig

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt t.b.v. de VARA-televisieproductie EEN BOTERHAM MET TEVREDENHEID (55') van Abram de Swaan en Paul van den Bos, uitgezonden op 1 mei 1971. Aan de context van de film en de totstandkoming van de interviews werd onder meer aandacht besteed in *Vrije Geluiden. VPRO programmablad voor tv en radio*, nr. 18, 1-8 mei 1971. Een videokopie van de film is aanwezig bij SFW.

De geïnterviewden praten over hun (geofende of ongeschoolde) werk en eventuele eerdere beroepen of werkkringen. Boon is metaalarbeider (plaatperser) bij DAF; Ten Dolle is textielarbeider (strekker) bij de Enka in Emmen; Hilkhuyzen is ponstypiste op het computercentrum van een verzekeringsmaatschappij; Mathijsen - niet in de documentaire opgenomen - is metaalarbeider bij Tomado; Oussoren is kabelvlechter bij de Draka; Spoelstra is koekjesinpakster bij Albert Heijn. Het interview met Hilkhuyzen is door Langebach afgenomen.

De Swaan publiceerde de interviews in verkorte vorm in zijn boek *Een boterham met tevredenheid. Gesprekken met arbeiders*, Amsterdam: Van Gennep, 1972.

PAULIEN VAN DEN TEMPEL*Suriname*

Geïnterviewde(n): dr. H. Adhin, mr. C.R. Biswamitre, ir. R. Cambridge (2x), dr. ir. F.E. Essed (5x), ir. F.R. Frijmersum, ir. G. Hindori, E. Karamat Ali, L. Neslo (2x), mr. J. van Petten, ir. R. Shankar, ir. A.G. Smit, drs. R. Somaroo (2x), J. Thijm, dr. ir. H.M. IJvel

Aantal personen: 14

Onderwerp: Nederlands ontwikkelingsbeleid m.b.t. Suriname vanaf 1953

Interviewer(s): Paulien van den Tempel

Aantal interviews: 21

Lengte: 21 uur 40 min

Produktiedatum: maart-juli 1975

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 25 geluidsbanden

Aanbieder: C.P. van den Tempel

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews werden afgenomen in het kader van Van den Tempels promotie-onderzoek over het Nederlandse ontwikkelingsbeleid voor Suriname sinds 1954.

Vrijwel alle interviews werden in Paramaribo gehouden. De geïnterviewden bekleedden een ambtelijke of politieke positie in Suriname in of vóór 1975 en spreken over het Nederlandse ontwikkelingsbeleid voor Suriname. In november 1975 werd Suriname onafhankelijk.

- Adhin was directeur van het Ministerie van Openbare Werken en Verkeer
- Biswamitre was in de jaren dertig lid Koloniale Staten, in de jaren vijftig lid van de Staten van Suriname voor de PSV (Progressieve Suriname Partij) benoemd lid van de Rijksconferentie m.b.t. het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, enige jaren buitengewoon lid van de Raad van Bestuur, advocaat en staatsrechtgeleerde. Hij kwam in 1971 naar Nederland.
- Cambridge was hoofd van de Geologisch Mijnbouwkundige Dienst.
- Essed was directeur Stichting Planbureau Suriname, voormalig minister van Opbouw en adviseur van de Surinaamse regering m.b.t. ontwikkelingszaken.
- Frijmersum was minister van Arbeid en Volkshuisvesting voor de PNR-NPK (Partij Nationalistische Republiek-Nationale Partijkombinatie).
- Hindori - enige tijd beschouwd als de kroonprins van Lachmon - was lid van de Staten van Suriname voor de VHP (de Hindoestaanse Vatan Hithari Partij), ontwikkelingsdeskundige van de VHP en onderdirecteur van het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en

Visserij.

- Karamat Ali, ex-vakbondsleider, was voorzitter van de Surinaamse sectie van de Koninkrijkscommissie en lid van de grondwetscommissie.
- Neslo was secretaris/onderdirecteur van de Stichting Planbureau Suriname.
- Van Petten was directeur van het Kabinet van de Gouverneur.
- Shankar was directeur van de Stichting Machinale Landbouw Wageningen en lid van de Surinaams-Nederlandse Commissie van deskundigen in 1974/75.
- Smit was directeur van het Ministerie van Landbouw, Veeteelt en Visserij.
- Somaroo was economisch medewerker van de Stichting Planbureau Suriname
- Thijm was minister van Openbare Werken en Verkeer en technisch adviseur van het Planbureau
- IJvel was hoofd van de Dienst Bodemkartering en directeur van het Bureau Landelijke Opbouw van het Ministerie van Opbouw.

ERIC THELOOSEN*Arbeidersbeweging Twente*

Geïnterviewde(n): Klaas Duyn, Siebrand Pieperiet, Harm ter Haar, Piet en Truus van der Horst, Maria en Tjeerd Huisman, Th.A.F. de Jong, Henk Kapitein en mw. Kapitein-de Jonge, Mien van de Leur, W. Meijer, mw. Postmus, J.H. Scheps, mr. D.U. Stikker, W. Tijdeman, J.B. Vlam

Aantal personen: 17

Onderwerp: Arbeidersbeweging en arbeidsverhoudingen in de Twentse textielindustrie, 1930-1960

Interviewer(s): Gerard Kuys, Eric Theloosen, Niek Vos, Jozef Vos

Aantal interviews: 10

Lengte: 17 uur

Produktiedatum: 1976-1978

Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 5 geluidsbanden

Aanbieder: E. Theloosen

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews zijn gehouden in het kader van de doctoraalscripties (economische en sociale) geschiedenis (KUN) van de vier interviewers, met als onderwerp de arbeidersbeweging en arbeidsverhoudingen in de Twentse textielindustrie 1930-1960. Een aantal interviews is met meerdere personen tegelijk gehouden. Zo zitten Duyn, Ter Haar, het echtpaar Kapitein en Pieperiet gezamenlijk in één gesprek en hetzelfde geldt voor de heren Meijer en Tijdeman. Vrijwel alle personen spreken over de situatie in de Twentse textielindustrie vanuit een actieve positie in de linkse (vak)beweging, met name NVV, NSV, NAS, EVC en OVB, waarbij overigens een sterke aversie tegen de CPN naar voren komt. De uitzondering wordt gevormd door de liberale politicus Stikker, die eerder spreekt vanuit de positie van werkgevers dan wel vanuit zijn opvattingen over de nieuwe (naoorlogse) samenwerkingsvormen tussen werkgevers en werknemers. Hij was onder meer de initiator van de Stichting van de Arbeid in 1945.

THERMEN MUSEUM*Heerlen WO-II*

Geïnterviewde(n): A. Bemelmans, A. van Brink, J. Corrips, J. Crasborn, A. Damen, L. Jans, J. Keulen, J. Lemmens, A. Paulen, dhr. Ramackers, W. van Roest, O. Schumacher, T. Spreksel, P. Stoks, gebr. Winkelmolen

Aantal personen: 16

Onderwerp: Heerlen, bezetting, Tweede Wereldoorlog, verzet

Interviewer(s): Jos Hoogeveen

Aantal interviews: 15

Lengte: 15 uur 17 min.

Produktiedatum: 1983-84

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 4 geluidsbanden

Aanbieder: J.T.J. Jamar (dir. Thermen Museum)

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews zijn gehouden t.b.v. het boek van Jos Hoogeveen '*Eveneens voor de goede orde*'. *Heerlen in oorlogstijd, 1940-1944*, Heerlen: Wijnants, 1984. De geïnterviewden zijn oud-verzetsstrijders, die spreken over hun ervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog in Heerlen tot aan de bevrijding van die stad in 1944.

ELI VAN TIJN*Korea-oorlog*

Geïnterviewde(n): B. Bais, J. Bluming, J. Boogert, ds. J. Couvee, K. Dalmeyer (2x), P. Hopman, B. Lurvink, R. Meyer (3x), F.L. Rosdorff, kolonel b.d. L.C. Schreuders (3x), G.N. Tack

Aantal personen: 11

Onderwerp: Koreaanse Oorlog

Interviewer: Eli van Tijn

Aantal interviews: 16

Lengte: 30 uur

Produktiedatum: februari-mei 1990

Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 22 cassettebanden

Aanbieder: Eli van Tijn

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: Met de geïnterviewden wordt gesproken over hun ervaringen in de Koreaanse Oorlog (1950-1953). Nederlanders maakten deel uit van een contingent strijdkrachten van de Verenigde Naties, onder opperbevel van de Amerikaanse generaal MacArthur. De interviews werden gemaakt t.b.v. Van Tijns doctoraalscriptie *Nieuwste Geschiedenis Nederlanders in Korea, Koreanen in Nederland* (UvA, 1991), aanwezig bij SFW. Enkele interviews werden met meerdere personen in wisselende samenstelling gehouden.

DJOEKE VEENINGA*Spaanse Burgeroorlog*

Geïnterviewde(n): Anton Constandse, Francisco Carrasquer, Arie van Poelgeest

Aantal personen: 3

Onderwerp: Spaanse Burgeroorlog

Interviewer(s): Djoeke Veeninga

Aantal interviews: 3

Lengte: 2 uur

Produktiedatum: maart 1979

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 2 geluidsbanden

Aanbieder: Djoeke Veeninga

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: Het betreft hier drie interviews met betrekking tot de Spaanse Burgeroorlog die Veeninga hield met de communistische oud-Spanjestrijder Van Poelgeest (geb. 1914), de sinds 1953 in Nederland woonachtige Spaanse letterkundige Carrasquer (geb. 1915) en de anarchist Constandse (1899-1985). Onduidelijk is ten behoeve waarvan de interviews zijn afgenomen.

PAUL VERHOEVEN*Anton Mussert*

Geïnterviewde(n): ir. H.A.M. Dibbits, T.J. van Dien, dhr. Hartman, Th. Kleijn, dhr. Knigge, dhr. Koren, J.G. Krabbendam, J. van der Laan, dhr. de Lange, dhr. Lemoin[e], E.J. Roskam, mw. F. Rost van Tonningen, prof. ir. W. Schermerhorn, S. Smit, H.W. van der Vaart Smit, mr. J. Zaayer

Aantal personen: 16 personen
Onderwerp: Anton Mussert

Interviewer(s): Paul Verhoeven
Aantal interviews: 16
Lengte: 2 uur 22 min
Produktiedatum: februari 1967
Soort interview(s): journalistiek

Drager: 6 geluidsbanden
Aanbieder: Paul Verhoeven
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt ten behoeve van Verhoevens film *PORTRET VAN ANTON ADRIAAN MUSSERT* (1968, 16mm, 55'), aan de samenstelling waarvan tevens Hans Keller en Leo Kool meewerkten. Hij werd uitgezonden door de VPRO-televisie op 16 april 1970 en herhaald op 20 augustus 1989 in het kader van de serie *TV-TOEN. OF: HOE DE NEDERLANDSE TELEVISIE GESCHIEDENIS SCHRIJFT*, waarin tevens aandacht werd besteed de problemen rond de eerste uitzending. Deze worden ook beschreven bij de behandeling van de film in Chris Vos, *Televisie en bezetting. Een onderzoek naar de documentaire verbeelding van de Tweede Wereldoorlog in Nederland*, Hilversum: Verloren, 1995, pp.126-127.

Film en de interviews schetsen de levensloop van Mussert (1894-1946): zijn HBS-tijd; de studie weg- en waterbouwkunde aan de Technische Hogeschool in Delft; zijn werk bij de Provinciale Waterstaat in Utrecht, sinds 1921 als ingenieur en later als hoofdingenieur-directeur tot zijn ontslag in 1934; het belang van zijn activiteiten als secretaris van het comité tegen het Belgisch-Nederlands Verdrag van 1925 voor zijn verdere politieke ambities; de oprichting van de NSB in 1931; zijn rol binnen de NSB en die tijdens de Duitse bezetting; zijn arrestatie in mei 1945; zijn internering in de strafgevangenis te Scheveningen; het proces in november 1945; zijn executie op 7 mei 1946.

- Dibbits was een collega van Mussert bij Rijkswaterstaat.

- Van Dien was als hoofdinspecteur na de oorlog belast met de begeleiding van Mussert tijdens diens internering.
- Hartman was een bewonderaar van Mussert en vocht tijdens de Tweede Wereldoorlog aan het oostfront.
- Kleijn was een klasgenoot van Mussert.
- Knigge, De Lange en Lemoin[e] waren in de bezettingstijd toegetreden tot de door Mussert opgerichte Nederlandse SS. Knigge en Lemoin[e] vochten tevens aan het oostfront.
- Koren was een collega van Mussert bij Rijkswaterstaat. Hij spreekt onder meer over de verhouding tussen Mussert en Van Geelkerken, met wie Mussert in 1931 de NSB oprichtte en die eveneens bij Rijkswaterstaat werkte.
- Krabbendam was de commandant van de arrestatieploegen van de Binnenlandse Strijdkrachten (BS), die Mussert op 7 mei 1945 arresteerde.
- Van der Laan was een leraar van Mussert aan de HBS in Gorkum.
- Roskam was de boerenleider van de NSB.
- F. Rost van Tonningen was sinds 1936 lid van de NSB als jeugdstormleidster en sinds 1941 de echtgenote van Musserts rivaal de NSB-er Meinoud Rost van Tonningen. Zij spreekt over de motieven van Mussert en over de relatie tussen hem en haar echtgenoot.
- Schermerhorn studeerde in ongeveer dezelfde tijd als Mussert aan de TH in Delft; beiden studeerden in 1918 af, zij het in verschillende studierichtingen. In het interview vertelt Schermerhorn over de student en de ingenieur Mussert en over de brieven die deze hem nog vanuit gevangenschap schreef m.b.t. hun persoonlijke verhouding. Schermerhorn was ten tijde van Musserts executie minister-president van het eerste naoorlogse, nationale kabinet.
- Smit vertelt over de executie van Mussert.
- Van der Vaart Smit was leider van een christelijke kring en in het geheim lid van de NSB. Hij keerde zich echter tegen de gelijkschakeling van het onderwijs door de Duitse bezetter en tegen de jodenvervolging en haakte uiteindelijk af. Overigens spreekt hij over de verhouding tussen Mussert en Rauter.
- Mr. Zaayer had Mussert al in de jaren twintig ontmoet in verband met de organisatie van de protesten tegen het Belgisch-Nederlands verdrag van 1925 (vgl. ook het interview met Zaayer in: SFW-werkuitgave no. 8, p.53). Na de Tweede Wereldoorlog was hij als procureur-fiscaal van het Haagse Bijzondere Gerechtshof een van de aanklagers van Mussert.

DICK VERKIJK*Eurocommunisme*

Geïnterviewde(n): Manuel Ascarate, Giuseppe Boffa, Margarete Buber-Neumann, Milovan Djilas, Ferenc Donath, Jean Elleinstein, Andràs Hegedüs, Wilhelm Hoegner, Leszek Kolakowski, Wolfgang Leonhard, Arthur London, Zdenek Mlynár, Jiri Pelikan, Marian Sling, Lord Strang, Predrag Vranicki, Kamil Winter

Aantal personen: 5

Onderwerp: Eurocommunisme, Koude Oorlog

Interviewer: Dick Verkijk

Aantal interviews: 12

Lengte: 13 uur

Produktiedatum: 1977

Soort interview: journalistiek

Drager: 27 geluidsbanden

Aanbieder: D. Verkijk

Status: in beheer

Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek

Transcriptie: geen

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt voor de VPRO-televisiefilm SOCIALISME MET EEN MENSELIJK GEZICHT (werktitel), die echter nooit werd uitgezonden. De geïnterviewden spreken over het eurocommunisme en de implicaties van de Koude Oorlog. Zij zijn allen ex-communisten en/of eurocommunisten. Met name de oosteuropese onder hen werden op een bepaald moment in hun land van herkomst als dissidenten uit de respectieve communistische partijen gestoten. Het gesprek met Djilas werd in het Servisch gehouden, de andere interviews in het Engels, Duits of Frans.

- Ascarate was hoofd Internationale Betrekkingen van de Spaanse communistische partij en tweede man na leider Carrillo.
- Boffa, een van de leiders van de Italiaanse Communistische partij, was redacteur van het communistisch dagblad *L'Unità*.
- de Duitse Margarete Buber, ex-medewerkster van de Komintern, werd in de jaren dertig samen met haar man Heinz Neumann tijdens een verblijf in de Sowjet-Unie geïnterneerd wegens verzet tegen Stalins politiek. In 1940 werd zij uitgeleverd aan de Gestapo en verbleef daarop vijf jaar in het concentratiekamp Ravensbrück.
- Djilas was een naaste medewerker van de Joegoslavische leider Tito.
- Donath was als een van de secretarissen van de Hongaarse communistische partij ten tijde van de Hongaarse Opstand in 1956 een naaste medewerker van (toen korte tijd) premier Imre Nagy.
- Elleinstein was een pleitbezorger van het eurocommunisme in Frankrijk.

- Hegedüs, ex-premier van Hongarije, was lange tijd een loyaal lid van de communistische partij. Tijdens de Hongaarse Opstand in 1956 was hij een warm voorstander van ingrijpen door het Russische leger. Later ging hij naar Rusland waar hij zich uiteindelijk afkeerde van de partij en dissident werd.
- Hoegner was parlamentslid voor de sociaal-democratische partij in Duitsland ten tijde van de Weimar-republiek.
- Kolakowski (geb. 1927), Pools filosoof, werd in 1966 wegens kritiek op de officiële partijlijn uit de communistische partij van Polen gezet en enkele jaren later als hoogleraar aan de universiteit van Warschau ontslagen. Na korte tijd in Groot-Brittannië te hebben doorgebracht, week hij uit naar Canada. Eind jaren zeventig verscheen zijn bekende, driedelige studie van de geschiedenis van het marxisme.
- Leonhard werkte na de oorlog als naaste medewerker van de latere SED-partijleider Walter Ulbricht mee aan de ontwikkeling van de DDR.
- London was een van de leden van de Tsjechische communistische partij die terecht stonden in het zogeheten Slánsky-proces begin jaren vijftig.
- Mlynár (geb. 1930) was secretaris van het Centraal Comité van de Tsjechoslowaakse communistische partij en naaste medewerker van partijleider Alexander Dubcek, het symbool van de Praagse Lente. Hij schreef onder meer het politieke gedeelte van het actieprogramma van de Tsjechoslowaakse communistische partij in 1968. In 1970 werd hij uit de partij gestoten. Hij was een van de oprichters van Charta 77 en zag zich daarop gedwongen zijn land te verlaten. Hij emigreerde naar Oostenrijk.
- Pelikan was directeur-generaal van de Tsjechoslowaakse televisie tijdens de Praagse Lente.
- Sling is de weduwe van Ota Sling, enige tijd partijsecretaris van het district Brno in Tsjechoslowakije. Begin jaren vijftig werd hij samen met anderen tijdens het zogeheten Slánský-proces ter dood veroordeeld.
- Strang was voorzitter van de Britse delegatie in de onderhandelingen in 1939 tussen Engeland en Frankrijk aan de ene en de Sowjet-Unie aan de andere kant.
- Vranicki was een Joegoslavisch marxistisch filosoof en rector van de universiteit van Zagreb.
- Winter was hoofd afdeling Informatieve programma's van de Tsjechoslowaakse televisie in 1968.

DICK VERKLIJK

Indische Nederlanders

Geïnterviewde(n): Mw. van Bamiset, dhr. Bochove, dhr. Corsmit, dhr. Doeff, Fermin February, mr. Hakker, dhr. en mw. Heering, ir. van Helsdingen, dhr. en mw. Jans, drs. Kraak, prof. dr. van Lier, mw. Nicola, dhr. Oort, K. Pavilcek, vader en zoon Pietersz, dhr. Pratacik, Coen Pronk, dhr. de Riemer, dhr. Robinson, drs. H. Ruiten, ir. J. Sluyters, prof. dr. J.D. Spekman, dhr. en mw. Tielman, ir. de Vries

Aantal personen: 27

Onderwerp: Indische Nederlanders in Nederland

Interviewer(s): Dick Verkijk

Aantal interviews: 24

Lengte: 6 uur 13 min

Produktiedatum: 1971

Soort interview(s): journalistiek

Drager: 5 geluidsbanden

Aanbieder: D. Verkijk

Status: in beheer

Toegankelijkheid: beperkt

Transcriptie: samenvatting

Opmerkingen: De serie interviews betreft veelal korte gesprekken (variërend van vier tot 40 minuten) met Indische Nederlanders. Er wordt gesproken over hun komst naar Nederland en hun inpassing in de Nederlandse samenleving. Het materiaal werd gebruikt voor een NOS-radioprogramma, uitgezonden in maart 1971.

GER VERRIPS*CPN**Geïnterviewde(n):* Gerard Maas, Jaap Wolff*Aantal personen:* 2*Onderwerp:* CPN*Interviewer(s):* onbekend*Aantal interviews:* 3*Lengte:* 4 uur 15 min*Produktiedatum:* februari-maart 1983*Soort interview(s):* wetenschappelijk*Drager:* 2 geluidsbanden*Aanbieder:* G. Verrips*Status:* in beheer*Toegankelijkheid:* t.b.v. onderzoek*Transcriptie:* geen

Opmerkingen: Jaap Wolff (niet te verwarren met zijn broer Joop, die eveneens een prominente rol binnen de CPN-leiding speelde) en Gerard Maas, oud-partijbestuursleden van de CPN, spreken over de geschiedenis van de communistische partij. Aan de orde komen onder meer: de periode 1958-64; de crisis van 1977 en de val van partijleider Paul de Groot; de CPN in de oorlog; de verhouding tot de sociaal-democratie.

Verrips gebruikte de interviews voor zijn boek *Dwars, duivels en dromend. De geschiedenis van de CPN, 1938-1991*, Amsterdam: Balans, 1995.

VPRO-TELEVISIE*Indonesië*

- Geïnterviewde(n):* R. Abdulghani, dr. Abu Hanifa, mr. Mohammad Hatta, A.H. Nasution, T.B. Simatupang
- Aantal personen:* 1
- Onderwerp:* Nederlands Indië, Indonesië 1930-1950
- Interviewer(s):* Roelof Kiers
- Aantal interviews:* 5
- Lengte:* 7 uur
- Produktiedatum:* 1976
- Soort interview(s):* journalistiek
- Drager:* 19 banden
- Aanbieder:* VPRO-televisie
- Status:* in beheer
- Toegankelijkheid:* t.b.v. onderzoek
- Transcriptie:* geen
- Opmerkingen:* De interviews zijn gehouden t.b.v. de drie uur durende documentaire film *INDONESIA MERDEKA!*, die Kiers in 1976 voor de VPRO maakte. De geïnterviewden spreken over de ontwikkelingen van de onafhankelijkheidsstrijd in Indonesië vóór, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog tot aan de soevereiniteitsoverdracht door Nederland op 27 december 1949. De documentaire werd voor het eerst uitgezonden op 1 december 1976. Daarna is zij nog verscheidene malen herhaald.

VPRO-TELEVISIE*Kamp Amersfoort*

- Geïnterviewde(n):* Frans van de Berg, Jan van den Burg, N. van Dam, Willy Engbrocks, R. van Essen, H. Hertzing, A. van Hoven, Evert Jansen, Martin Jets, Gerrit Kleinveld, ds. O. Molenaar, mw. van Overheem, Henk Robeer, Joep Schols, Arie Schut, Jean Slots, M. van Steenlaar, Hans Wolders, S.H.A.M. Zoetmulder, A. van Zomeren, C. van Zwol, enkele anonieme personen
- Aantal personen:* 25
- Onderwerp:* Concentratiekamp Amersfoort, Tweede Wereldoorlog
- Interviewer(s):* Hans Verhagen
- Aantal interviews:* 25

Lengte: 26 uur
Produktiedatum: 1977-78
Soort interview(s): journalistiek

Drager: 12 geluidsbanden
Aanbieder: VPRO-televisie
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: De interviews zijn gemaakt t.b.v. de drie uur durende documentaire film *GESCHIEDENIS VAN EEN PLEK*, die Hans Verhagen samen met Armando in 1978 voor de VPRO-televisie maakte over het concentratiekamp Amersfoort (gemeente Leusden). Zij benaderen hun onderwerp als de geschiedenis van het ('schuldige') terrein. Aan de orde komen: het ontstaan van het kamp in 1939 als legerplaats voor gemobiliseerde Nederlandse militairen, zijn functie als concentratiekamp van de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog, het gebruik als repatriëringskamp de eerste maanden na de bevrijding en als interneringskamp voor Nederlandse SS-ers en NSB-ers direct daarna, de afbraak eind jaren '60 ten behoeve van de nieuwbouw voor het Politie Opleidingscentrum De Boskamp. De nadruk ligt echter op de periode dat het kamp als concentratiekamp van de Duitse bezetter diende. De film werd uitgezonden als laatste aflevering van de reeks *HET GAT VAN NEDERLAND*, op 14 mei 1978. Vele van de interviews worden gedeeltelijk wandelend, inclusief film-camera, door de omgeving van het kamp gehouden.

Van Dam, Kleinveld, Molenaar, Zoetmulder, Wolders, Van den Burg, Van den Berg, Robeer, kapelaan Slots en Schols vertellen als ex-gevangenen over hun ervaringen in het kamp. Zij waren er veelal vanwege verzetsactiviteiten in terechtgekomen. Zij spreken onder meer over de kampbeulen Berg en Kotälla. Daarnaast komen aan het woord: de aannemer die de barakken in 1939 bouwde (Herzinger); de beheerder van de begraafplaats nabij het kamp, die de doden uit het kamp begroef maar ook levenden van het terrein smokkelde (Jansen); een gemeentearbeider uit Leusden die waar mogelijk de gevangenen hielp met ontsnappingen, het verzenden van brieven etcetera (Schut); de zoon van de eigenaar van hotel Oud-Leusden, dat tijdens de bezettingsperiode was gevorderd door de Duitsers en direct tegen het kamp aanlag (Jets); de huisschilder die de barakken zowel in 1939 schilderde als in 1945, korte tijd na de bevrijding (Van Hoven); de Amersfoortse groenteleverancier van het kamp (Van Zomeren); de sloper van de laatste barakken eind jaren '60 (Van Essen); de al enige tijd vóór de oorlog in Nederland woonachtige Duitser Engbrocks, die in 1941 als straf werd opgeleid tot SS-kampbewaker in Amersfoort en door vele gevangenen de 'goede

Duitsers' wordt genoemd omdat hij hen probeerde te helpen; de medewerkster van het Nederlandse Rode Kruis Van Overheem, die met name het laatste oorlogsjaar zoveel mogelijk voedselpakketten het kamp in probeerde te krijgen en die door de gevangenen de 'witte engel van Amersfoort' werd genoemd (zij speelde tevens een belangrijke rol in het kamp in de paar maanden dat het dienst deed als repatriëringscentrum voor Nederlanders die terugkeerden uit Duitsland); de kampcommandant van na de bevrijding (Van Zwol); de directeur van de Politie Opleidingsschool De Boskamp, wiens instituut eind jaren zestig op het terrein gevestigd werd (Steenlaar); enkele naamloze leerlingen en een sportleraar van de politie-opleiding over het verleden van het terrein in korte gesprekjes.

VPRO-TELEVISIE

Oorlogsverslaggeving

- Geïnterviewde(n):* Peter Arnett, David Halberstam, Günther Heysing, Kurt Katzke, Jack Laurence, Henri Nannen, Tim Page, Wilhelm Riegger, Wilhelm Ritter von Schramm, Werner Stephan, Ross Munroe, Karl Viertel
- Aantal personen:* 12
- Onderwerp:* oorlogsverslaggeving
- Interviewer(s):* Roelof Kiers
- Aantal interviews:* 12
- Lengte:* 15 uur
- Produktiedatum:* 1978
- Soort interview(s):* journalistiek
- Drager:* 44 geluidsbanden
- Aanbieder:* VPRO-televisie
- Status:* in beheer
- Toegankelijkheid:* t.b.v. onderzoek
- Transcriptie:* geen
- Opmerkingen:* De interviews zijn gemaakt t.b.v. de driedelige documentaire serie DE WAARHEID LIGT OP HET SLAGVELD (16mm film), die Roelof Kiers voor de VPRO-televisie maakte over de rol van verslaggevers in verschillende oorlogen, gebaseerd op Phillip Knightley's boek *The first casualty. From the Crimea to Vietnam: the war correspondent as hero, propagandist and myth maker*, London 1975. Aan de serie werkten tevens anderen, zoals Jan Blokker, mee. Zij werd uitgezonden op respectievelijk 26 november en 3 en 10 december 1978 en duurde in totaal 5 uur en 45 minuten. In de VPRO-gidsen van de weken

waarin de serie werd uitgezonden, zijn telkens achtergrondartikelen m.b.t. de dan aan de orde zijnde aflevering opgenomen.

In de eerste aflevering, onder de subtitel '...or should I hold my tongue?', wordt naast een overzicht van de berichtgeving van de Krimoorlog tot en met de oorlog in Vietnam (delen uit) het gesprek met Ross Munroe verwerkt. Munroe, Canadees oorlogscorrespondent, vertelt in het interview onder meer over de raid op Dieppe in augustus 1942 en waar hij in zijn berichtgeving toen rekening mee diende te houden. De tweede aflevering, getiteld 'It was all rock and roll', verwerkt (delen uit) de interviews met Amerikaanse verslaggevers van de Vietnamoorlog: Peter Arnett (Associated Press), David Halberstam (*New York Times*; Pulitzerprijswinnaar), de fotograaf Tim Page (*Life*, *Time*) en CBS-televisieverslaggever Jack Laurence. In de derde aflevering, 'Bitte, berichten Sie', zijn fragmenten te zien van de gesprekken die Kiers hield met enkele journalisten die tijdens de Tweede Wereldoorlog de berichtgeving van de zijde van nazi-Duitsland verzorgden. Zij waren toen verenigd in de zogeheten Propaganda Kompanien (PK): Katzke (cameraman oostfront), Riegger (leider PK-team west- en oostfront), Stephan (leider afdeling PK-pers Propagandaministerium), Viertel (radioverslaggever oostfront) en Heysing (journalist west- en oostfront). Niet in de serie verwerkt zijn de interviews met de PK-verslaggevers Nannen en Ritter von Schramm.

VPRO-TELEVISIE

Vastberaden...

- Geïnterviewde(n)*: Henriëtte de Beaufort, H. Blok, mw. de Bruin en mw. Anhelon, prof. dr. P.J. Bouman, mr. J.A.W. Burger, Henk Gortzak, Willi Janke, J.B. (alleen initialen), Cas de Graaf, dhr. P.J. en mw. Kruger[s], B.J. Kouw, Gerrit Kouwenaar, J. Osten, L. Rasterhof, S.J. van der Schaaf, prof. ir. W. Schermerhorn, Daan Slui, G.E. van Walsum, Lex van Weren, mr. J.C. de Wit, J.H. Scheps, dhr. Kwiet, 2 (anonieme) Duitse soldaten, 5 'grensbewoners'
- Aantal personen*: 31
- Onderwerp*: de jaren 1938-1948
- Interviewer(s)*: H.J.A. Hofland, Hans Verhagen, Sytze van der Zee
- Aantal interviews*: 24
- Lengte*: 25 uur 30 min
- Produktiedatum*: 1974
- Soort interview(s)*: journalistiek

Drager: 28 geluidsbanden
Aanbieder: VPRO-televisie
Status: depotstelling
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: volledig

Opmerkingen: De interviews werden gemaakt t.b.v. de VPRO-productie VASTBERADEN, MAAR SOEPEL EN MET MATE. HERINNERINGEN AAN NEDERLAND 1938-1948, door H.J.A. Hofland, Hans Keller en Hans Verhagen. Televisie-uitzending vond plaats op 15 oktober 1974 (2 uur 55 min.). Een bewerkte versie werd uitgezonden op 29 juni 1977 en op 27 augustus 1989 herhaald.

De geïnterviewden vertellen hun herinneringen aan de laatste vooroorlogse jaren, de Tweede Wereldoorlog en de eerste naoorlogse periode vanuit de verschillende posities die ze indertijd innamen. Soms gaat het om autoriteiten zoals de politici Burger en Schermerhorn, de historicus Bouman, de communistische verzetsman Gortzak en ook de perschef van rijkscommissaris Seyss-Inquart, Willi Janke. Daarnaast echter komen verscheidene 'gewone mensen' aan het woord, op wier geschiedenis in en rond de oorlog de producenten vooral de nadruk wilden leggen. Voorbeelden zijn de Amsterdamse mevrouw de Bruin en haar vriendin, de verzetsman De Graaf, de NSB-er J.B. en de Duitse soldaten die tijdens de bezetting in Nederland geleverd waren. Rasterhof, Van der Schaaf, Scheps en Slui geven hun visie op de zogeheten affaire Schokking. Mr. F.M.A. Schokking was in oorlogstijd burgemeester van Hazerswoude en speelde een rol in de arrestatie van het joodse gezin Pino. Na de oorlog werd hij burgemeester van Den Haag totdat de affaire werd opgerakeld en hem tot aftreden dwong. Bij Slui hadden de Pino's tijdens de oorlog enige tijd ondergedoken gezeten.

Het overgrote deel van de interviews is door Hans Verhagen afgenomen. Aan het interview met Willi Janke nam tevens Sytze van der Zee deel. Het interview met Van Walsum - uiteindelijk niet in de documentaire terechtgekomen - werd door Henk Hofland gehouden.

De makers van de documentaire gaven een boek uit waarin (een deel van) de teksten uit de televisiefilm zijn opgenomen: *Vastberaden maar soepel en met mate. Herinneringen aan Nederland 1938-1948*, Amsterdam: Contact, 1976. Keller en Hofland voorzagen het boek van inleidende artikelen, waarin de algemene uitgangspunten van en praktische voorbereidingen op de productie zijn geboekstaafd. Het boek is bij SFW aanwezig.

Chris Vos maakte een analyse van de documentaire in zijn artikel 'Een onverschillige geschiedenis? De betekenis van de VPRO-documentaire VASTBERADEN, MAAR SOEPEL EN MET MATE voor

de Nederlandse audiovisuele geschiedschrijving', in: *Jaarboek Mediageschiedenis* 5, Amsterdam: Stichting Mediageschiedenis/Stichting beheer IISG, 1993, p.227-260. Dat deed hij eveneens in zijn dissertatie *Televisie en Bezetting. Een onderzoek naar de documentaire verbeelding van de tweede Wereldoorlog in Nederland*, Hilversum: Verloren, 1995, pp. 128-153.

In 1989 werd de documentaire herhaald in het kader van de VPRO-serie TV-TOEN. OF: HOE DE NEDERLANDSE TELEVISIE GESCHIEDENIS SCHRIJFT. De makers praatten daar over de totstandkoming van de film, hun achterliggende ideeën, de affaire Schokking en over (oud-premier) de Quay die een interview weigerde.

PETER VAN DER VUSSE*Indonesiëpolitiek*

Geïnterviewde(n): Dr. Willem Drees sr, mr. Bernard van Tijn (2x), Beb Vuyk
Aantal personen: 3
Onderwerp: Nederlands-Indië, Indonesië, PvdA

Interviewer: Peter van der Vusse
Aantal interviews: 4
Lengte: 4 uur 4 min.
Produktiedatum: juni-november 1984
Soort interview: wetenschappelijk

Drager: 4 geluidsbanden
Aanbieder: P. van der Vusse
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Met de geïnterviewden wordt gesproken over de houding van de PvdA tegenover Indonesië in de jaren na 1945. Van der Vusse nam ze af ten behoeve van zijn doctoraalscriptie geschiedenis (UvA).

- Drees (1886-1988) was in de onderhavige periode minister van Sociale Zaken voor de PvdA in de kabinetten Schermerhorn en Beel. Vanaf 1948 was hij zelf tien jaar lang premier. De PvdA stemde in met de politionele acties in Indonesië in 1947 en '48, wat haar niet door iedereen in dank werd afgenomen.
- Bernard van Tijn (1900-1990) behoorde tot de linkervleugel van de SDAP en later de PvdA. Hij ging in 1930 naar Nederlands-Indië. Naast zijn werk als jurist bij de landraad in het kleine vorstendom Solo op Java was hij actief in de Indische Sociaal-Democratische Partij (ISDP). Daarnaast richtte hij de Nederlands-Indische Zionistenbond op. De oorlog bracht hij in een Japans kamp door. In 1945 teruggekeerd in Nederland werd hij lid van de PvdA en maakte hier deel uit van de Commissie Indonesië. Daarnaast functioneerde hij in het Sociaal-Democratisch Centrum (SDC), een linkse oppositiegroep binnen de partij. Hij was fel gekant tegen de politionele acties en de houding van de partij daartegenover. Van 1948-51 verbleef hij weer in Indonesië. Na zijn definitieve terugkeer bleef hij oppositie voeren in de partij. In 1959 hield hij het voor gezien. Halwege de jaren zestig werd hij gemeenteraadslid voor de PSP te Amsterdam.
- De schrijfster Beb Vuyk (1905-1991), gedeeltelijk Indisch via vaders kant, woonde lang tijd in Nederlands-Indië en Indonesië. Na de soevereiniteitsoverdracht in 1949 nam zij ook de Indonesische nationaliteit aan. In 1958 keerde zij terug naar Nederland, waar

zij nog verscheidene boeken schreef die Indonesië als achtergrond hadden.

WILMA VAN DE WETERING*Tsjechoslowakije*

Geïnterviewde(n): dr. H. Renner
Aantal personen: 1
Onderwerpen: Tsjechoslowakije rond 1968

Interviewer(s): Wilma van de Wetering
Aantal interviews: 1
Lengte: 2 uur
Produktiedatum: 4 november 1987
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 2 cassettebanden
Aanbieder: W. van de Wetering
Status: in beheer
Toegankelijkheid: t.b.v. onderzoek
Transcriptie: geen

Opmerkingen: Studente geschiedenis Van de Wetering (RUU) interviewde de van oorsprong Tsjechische historicus Renner (geb. 1946) van de Rijks Universiteit Groningen over zijn ervaringen in Tsjechoslowakije tot 1968, toen hij naar Nederland kwam. Renner kwam uit een 'bourgeois'-milieu - zijn vader leidde een handelsonderneming - waardoor hij en zijn familie het moeilijk hadden zich onder het communistisch bewind staande te houden. Niettemin maakte hij het gymnasium af en begon in 1964-65 zijn studie geschiedenis in Praag. De liberalisering die in de loop van de jaren zestig in de Tsjechoslowaakse politiek doorzette volgde hij met belangstelling. Tijdens de Russische inval in Praag in 1968 bevond hij zich in het buitenland en besloot om voorlopig niet terug te keren naar zijn land. Hij kwam naar Nederland waar zijn besluit definitief werd.

NANDA VAN DER ZEE*Jacques Presser*

Geïnterviewde(n): Lie Alma, R. van Amerongen, Josje Appel, Jaap Arnon (alias Jaap van Amerongen), J.Z. Baruch, H. Baudet, Judith Belinfante, dr. Sig. Berreclouw, J.A.H. van Beusekom, E. Biegel-Roozendaal, P.B.M. Blaas, Salvador Bloemgarten, dr. H. Boaz, Els Bonger, prof. J.C. Boogman, Sal Breemer, Philo Bregstein, L. Brester-Flothuis, prof. dr. I.J. Brugmans, dr. W.J. Bruijn, A. Bueno de Mesquita, dr. Fenna van den Burg, dr. Frans Bijlsma, M.G. Bijlsma-Burgers, C.W. Damme[r]-Hamerpracht, Lea Dasberg, Lex van Delden, prof. dr. Sem Dresden, prof. dr. H.W. von der Dunk, Jel van Eck, H.J. van Eck, Marius Flothuis, Ruth Foppema-Wolf, dr. W.J. Formsma, Barend Frankfort, J.G. Frankfort, Chellie Frankfort-Presser, Tine Gewin-Bijlsma, J.J. Giele, Eva M. Gomperts-van Schaik, Annemarie Goudriaan-de Ru, E.G. Groeneveld, Maria de Groot, Jo de Haas, prof. dr. G.W. Harmsen, prof. dr. D. Harting, A.J. Hensbroek-Reiding, prof. dr. W.F. Heinemeyer, Salvador Hartog, mr. Abel J. Herzberg, A.E. Heuwekemeyer-de Lange, dr. F.A. Hoogendijk, H.J. Hucride, Ellie Jaffé-Freem, prof. dr. H.P.H. Jansen, Auke de Jong, Frits de Jong, Beb de Jong-Bijlsma, J.P. Klautz, K.P. Klimp, Wim Klinkenberg, A.P.E. Korver, prof. dr. E.H. Kossman, dr. J.A. Kossman-Putto, mw. A.L. Kropveld, prof. ir. D.G.H. Latzko, prof. dr. D.J. de Lévia, Géke Linker, prof. dr. Ies Lipschitz, C.E. (Connie) van der Maesen, Els Matthijsen-Plomp, prof. dr. A.F. Mellink, H.H. Mendel, Frans Meyers, S.J. Meyers-Appel, Hanny Michaelis, J. Michman [J. Melkman], prof. dr. C.W. Mönnich, Henk van Nieuwenhuyzen, Miriam Noordenbos, M.B. Nordheim-van Amerongen, dr. F.G.J. Offerijns, dr. C. Offeringa, P.A.L. Oppenheimer, C.M. Plomp, Marianne Plomp, prof. dr. J.M. Pluvier, Jacob Polak, J.B.W. Polak, Annie van Raalte-Nunes Nabarro, prof. dr. Karel van het Reve, dr. R.F. Roegholt, J.B. Romein, J.E. Romein, Renate Rubinstein, dr. A.S. Rijxman, C. Rijxman-van der Horst, prof. dr. B.W. Schaper, mr. J. van Schaik, A.M. van Schaik-Ero, dr. P. Schneiders, prof. dr. I. Schöffner, P. Schraa, J. Schröder, G.J. van Setten, H.J. Smit, Pauline Sprengers, W. Sterzenberg, A. Sterzenberg-David, C.J.F. Stuhldreher, G.J. van Suchtelen, Jaap Talsma, Eva Tas, H.G. (Isa) Teske-Baswitz, I.H. (Iet) Verdoorn-Rabbie, prof. dr. A.A. Verrijn-Stuart, B.F. Vos, Theun de Vries, dr. H. Wansink, prof. dr. W.F. Wertheim, dr. E.J. Willems, J. van Witsen, F. Weinreb, W. van Zeytveld, M.N. Zijlstra-Buis

Aantal personen: 126*Onderwerp:* prof. dr. Jacques Presser

Interviewer(s): Nanda van der Zee
Aantal interviews: 126
Lengte: 220 uur
Produktiedatum: 1984-87
Soort interview(s): wetenschappelijk

Drager: 148 cassettebanden
Aanbieder: N. van der Zee
Status: in beheer
Toegankelijkheid: beperkt
Transcriptie: samenvattingen

Opmerkingen: De interviews werden gehouden t.b.v. Van der Zee's biografie van Presser (1899-1970): *Jacques Presser: het gelijk van de twijfel. Een biografie*, Amsterdam: Balans, 1988. De geïnterviewden (waarvan enkelen in Jeruzalem) zijn familieleden, oud-leerlingen, oud-studenten, collega's en andere relaties van de historicus en schrijver. Zij spreken over zijn jeugd, achtergrond en familiebanden; studietijd; leraarschap aan het Vossius Gymnasium en het Joods Lyceum te Amsterdam; zijn huwelijk met Dé Appel; de oorlogsjaren, waaronder de zelfmoordpoging in mei 1940, de deportatie van Dé en de onderduik; zijn joodse identiteit; tweede huwelijk met Bep Hartog; politieke opvattingen; de benoemingskwestie rond zijn aanstelling als hoogleraar Nieuwste Geschiedenis aan de in 1947 opgerichte Politiek Sociale Faculteit aan de Universiteit van Amsterdam; zijn publikaties, waaronder zijn bekende, tweedelige *Ondergang. De vervolging en verdelging van het Nederlandse Jodendom, 1940-1945*, 's Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1965.

Noten:

1.. Zie hiervoor het artikel van Bert Hogenkamp, "'Van groot belang voor de wetenschap van den mensch". Het Algemeen Nederlandsch Archief voor Taal en andere Uitingsbewegingen, het Beeld- en Klankarchief en de Stichting Beeld- en Klankdocumentaie, 1938-1970', in: *Jaarboek 1994 Stichting Film en Wetenschap-Audiovisueel Archief*, Amsterdam: Stichting Film en Wetenschap-Audiovisueel Archief, 1995, pp.7-40

2.. Voor een uitgebreider overzicht van de ontwikkeling van de interviewcollectie, zie Mieke Lauwers, 'Cirkelen om een centrum. 35 Jaar interviewcollectie bij Stichting Film en Wetenschap', in: *Jaarboek 1995 Stichting Film en Wetenschap-Audiovisueel Archief*, Amsterdam: Stichting Film en Wetenschap-Audiovisueel Archief, 1996, pp.53-87

3.. Vgl. ook 'Terugblikken met het oog op de toekomst. Het ontstaan de interviewcollectie', inleiding bij: Mieke Lauwers, *De interviewcollecties van Stichting Film en Wetenschap. Een audiografisch overzicht*, deel I, Amsterdam: Stichting Film en Wetenschap-Audiovisueel Archief (SFW-werkuitgave no.8), 1995, p.III

4.. Chris Vos, *Televisie en bezetting. Een onderzoek naar de documentaire verbeelding van de Tweede Wereldoorlog in Nederland*, Hilversum: Verloren, 1995, p.169

5.. idem, p.264

6.. idem, p.249

7.. David W. Ellwood, 'Archivo Nazionale Cinematografico della Resistenza, Torino. Oral history and film history: the use and misuse of interviews', in : K.R.M. Short/Karsten Flede-
lius, *History and Film. Methodology, research, education*, Copenhagen: Eventus, 1980, p.24